J. R. R. Tolkien

J. R. R. Tolkien

Stăpânul Inelelor

ANEXA A
ANALELE REGILOR ŞI ALE CÂRMUITORILOR

CUPRINS:

Sinopsis.
CARTEA CINCEA.
I Minas Tirith.
II Trecerea Frăţiei Sure.
III Adunarea din Rohan.
IV Asediul Gondorului.
V Marşul rohirrimilor.
VI Bătălia de pe Câmpiile Pelennor.
VII Rugul lui Denethor.
VIII Casele Tămăduirii.
IX Ultimul Sfat.
X Poarta Neagră se deschide.
CARTEA A ŞASEA.
I Turnul din Cirith Ungol.
II Tărâmul Umbrei.
III Muntele Osândei.
IV Câmpia Cormallen.
V Majordomul şi Regele.
VI Multe despărţiri.
VII Spre casă.
VIII Se face curăţenie în Comitat.
IX Limanurile Cenuşii.
ANEXE.

În privinţa surselor pentru cea mai mare parte a conţinutului Anexelor ce urmează, în special A-D, vezi nota de la sfârşitul Prologului. Secţiunea A III, Poporul lui Durin, provine probabil de la Gimli Gnomul, care a păstrat legăturile de prietenie cu Peregrin şi Meriadoc, reîntâlnindu-i ulterior de multe ori în Gondor şi Rohan.

Legendele, istoriile şi datinile menţionate în surse sunt extensive, în paginile de faţă este prezentată numai o selecţie din acestea, de multe ori prescurtată. Scopul principal al acesteia este de a ilustra Războiul Inelului şi originile sale şi de a umple anumite goluri din povestea principală. Se fac doar scurte referiri la legendele străvechi ale Primului Ev, faţă de care Bilbo manifestă un interes deosebit, şi asta pentru că ele se referă la obârşia lui Elrond şi a regilor, şi căpeteniilor Númenoreeni. Citatele propriu-zise din anale mai lungi şi din poveşti sunt marcate cu ghilimele. Inserturile ulterioare sunt puse între paranteze. Notele din cadrul citatelor pot fi găsite în surse ca atare. Altele aparţin redactorului.

Datele menţionate aparţin celui de-al Treilea Ev; cele care ţin de al Doilea Ev sunt marcate D. E., iar cele din al Patrulea Ev – P. E. Se consideră că al Treilea Ev s-a încheiat atunci când s-au stins cei Trei Regi, în septembrie 3021, dar în documente, Primul Ev în Gondor a început pe 25 martie 3021. Pentru a stabili corespondenţa între calendarele din Gondor şi Comitat, vezi volumele I 20, şi III 486-de corelat cu paginaţia volumului de faţă. Listele de date care urmează numelor de regi şi cârmuitori conţin anii morţii, atunci când apare o singură dată. Semnul † indică o moarte prematură, în bătălie sau din altă pricină, chiar dacă evenimentul ca atare nu este întotdeauna menţionat.

I.

REGII NÚMENOREENI (i)

NÚMENOR.

Fëanor a fost cel mai renumit dintre eldari în ceea ce priveşte măiestria artistică şi cunoaşterea tradiţiei, dar şi

cel mai mândru şi mai îndărătnic. El a făurit cele Trei Nestemate, Silmarillii, umplându-le cu strălucirea celor Doi Copaci, Telperion şi Laurelin, care dădeau lumină ţării valarilor. Nestematele au fost râvnite de Morgoth Vrăjmaşul, care le-a furat şi, după distrugerea Copacilor, le-a dus în Pământul de Mijloc, păzindu-le în marea lui fortăreaţă din Thangorodrim. Împotriva voinţei valarilor, Fëanor a părăsit Regatul Binecuvântat, plecând în exil în Pământul de Mijloc, ducând cu sine o mare parte din poporul său; căci, în orgoliul său, îşi pusese în gând să redobândească prin forţă Nestematele de la Morgoth. A urmat războiul fără de speranţă al eldarilor şi edainilor împotriva lui Thangorodrim, în care aceştia au fost într-un sfârşit învinşi definitiv. Edainii (atani) erau trei seminţii ale oamenilor care, venind la început în regiunea de Apus a Pământului de Mijloc şi pe ţărmurile Mării celei Mari, s-au aliat cu eldarii împotriva Vrăjmaşului.

Trei au fost cuplurile formate din eldari şi edaini: Lúthien şi Beren; Idril şi Tuor; Arwen şi Aragorn. Prin căsătoria ultimilor doi, de mult despărţitele ramuri ale celor-pe-jumătate-elfi s-au reunit şi dinastia lor a fost restaurată.

Lúthien Tinúviel era fiica Regelui Thingol Mantie-Cenuşie din Doriath, în Primul Ev, dar mama ei era Melian, care se trăgea din neamul valarilor. Beren era fiul lui Barahir, din Prima Casă regală a edainilor. Împreună au smuls un silmaril din Coroana de Fier a lui Morgoth. Lúthien a devenit muritoare, fiind pierdută pentru seminţia elfilor. Dior era fiul ei. Elwing era fiica ei, şi i se dăduse spre păstrare silmarilul.

Idril Celebrindal era fiica lui Turgon, regele tainicului oraş Gondolin. Tuor era fiul lui Huor, din Casa Hador, a Treia Casă a edainilor şi cea mai vestită în războaiele cu Morgoth. Eärendil Marinarul era fiul lor.

Eärendil s-a însurat cu Elwing şi cu ajutorul puterii silmarilului a trecut de Umbre şi a venit în Apusul cel mai Apusean şi, vorbind ca legat atât al oamenilor cât şi al

elfilor, a obţinut ajutorul care a dus la răsturnarea de la putere a lui Morgoth. Lui Eärendil nu i s-a mai îngăduit să se întoarcă în meleagurile muritorilor, iar corabia lui care purta silmarilul a fost trimisă să cutreiere cerurile sub formă de stea şi ca semn de speranţă pentru locuitorii Pământului de Mijloc subjugaţi de Marele Duşman al supuşilor lui Eärendil. Numai silmarilii au păstrat lumina străveche a celor Doi Copaci din Valinor înainte ca Morgoth să-i otrăvească; dar ceilalţi doi silmarili s-au pierdut la sfârşitul Primului Ev. Despre aceste lucruri, cât şi despre multe altele privitoare la elfi şi la oameni se povesteşte în Silmarillion.

Fiii lui Eärendil au fost Elros şi Elrond, Peredhilii sau Cei-pe-jumătate-elfi. Numai prin ei s-a păstrat linia căpeteniilor eroice ale edainilor din Primul Ev; iar după căderea lui Gil-galad, dinastia regilor celor-pe-jumătate-elfi a ajuns să fie reprezentată şi pe Pământul de Mijloc doar prin descendenţii lor.

La sfârşitul Primului Ev, valarii i-au pus pe cei-pe-jumătate-elfi să aleagă o dată pentru totdeauna neamul de care doreau să aparţină de atunci încolo. Elrond a ales să fie socotit elf, astfel că a devenit purtătorul înţelepciunii. Şi lui i s-a făcut aceeaşi favoare ca şi elfilor nobili care mai vieţuiau încă pe Pământul de Mijloc: anume ca atunci când se vor sătura de meleagurile muritorilor să poată urca pe o corabie ancorată la Limanurile Cenuşii şi să treacă dincolo, în Apusul cel mai Apusean; o favoare ce a continuat şi după schimbarea lumii. Dar şi copiii lui Elrond au fost puşi în faţa unei alegeri: să treacă împreună cu părintele lor dincolo de cercurile lumii; sau, dacă rămâneau de această parte, să devină muritori şi să moară pe Pământul de Mijloc. Prin urmare, pentru Elrond, oricare ar fi fost soarta Războiului Inelului, nu se întrezărea altceva decât tristeţe.

Elros a ales să fie om, astfel că a rămas cu edainii; dar lui i s-a dăruit o viaţă cu mult mai lungă decât oamenilor de rând. Drept răsplată pentru suferinţele îndurate de ei în

lupta împotriva lui Morgoth, valarii, străjerii Lumii, le-au dăruit edainilor pământ unde să se aşeze, departe de primejdiile Pământului de Mijloc. Astfel, cei mai mulţi dintre ei au luat drumul Mării şi, conduşi de Steaua lui Eärendil, au ajuns pe Insula cea mare a Elennei, cel mai departe spre apus de meleagurile muritorilor. Acolo au găsit tărâmul Númenor.

În mijlocul acelui ţinut se înălţa un munte semeţ, Meneltarma, şi de pe culmile sale cei cu privirea ageră puteau să desluşească turnul alb al Limanului eldarilor, în Eressëa. De acolo au venit eldarii la edaini, aducându-le multă cunoaştere şi daruri pe măsură de multe; o singură poruncă li s-a dat Númenoreenilor, „Opreliştea Valarilor”: nu le era îngăduit să navigheze spre apus decât până la o distanţă de la care puteau să vadă propriul ţărm, nici să încerce să pună piciorul pe Tărâmurile Nemuritoare. Căci, deşi li se dăruise o viaţă îndelungată, la început de trei ori mai lungă decât a oamenilor de rând, ei trebuiau să rămână muritori, întrucât valarii nu aveau îngăduinţă să le ia oamenilor Darul ce era al lor (sau Soarta Oamenilor, cum avea să fie numită mai târziu).

Elros a fost primul rege din Númenor, cunoscut mai apoi sub numele de Tar-Minyatur, un nume al Elfilor Nobili. Urmaşii lui au avut viaţă îndelungată, dar au rămas muritori. Mai târziu, după ce au devenit puternici, au blestemat alegerea pe care o făcuse strămoşul lor, dorindu-şi să fi fost nemuritori în lumea muritoare, pentru a avea aceeaşi soartă cu a celor din neamul eldarilor, şi crâcnind împotriva Opreliştii. Astfel a început răscoala lor care, urmând hainele sfaturi ale lui Sauron, a dus la prăbuşirea Númenorului şi la destrămarea vechii lumi, după cum este povestită în Akallabéth.

Acestea sunt numele regilor şi ale Reginelor din Númenor: Elros Tar-Minyatur, Vardamir, Tar-Amandil, Tar-Elendil, Tar-Meneldur, Tar-Aldarion, Tar-Ancalimë (prima Regină Întronată), Tar-Anárion, Tar-Súrion, Tar-Telperiën (a doua

Regină), Tar-Minastir, Tar-Ciryatan, Tar-Atanamir cel Mare, Tar-Ancalimon, Tar-Telemmaitë, Tar-Vanimeldë (a treia Regină), Tar-Alcarin, Tar-Calmacil.

După Calmacil, Regii au primit o dată cu Sceptrul nume în limba númenoreeană (ori adûnaică): Ar-Adûnakhor, Ar-Zimrathôn, Ar-Sakalthôr, Ar-Gimilzôr, Ar-Inziladûn. Lui Inziladûn nu-i plăceau câtuşi de puţin numele alese de Regi, astfel că pe al său şi l-a schimbat în Tar-Palantir, „Cel Departe-Văzător”. Fiica lui ar fi trebuit să devină a patra Regină, Tar-Míriel, dar nepotul Regelui a uzurpat sceptrul, devenind Ar-Pharazôn Întrauratul, ultimul Rege al númenoreenilor.

În zilele domniei lui Tar-Elendil, pe Pământul de Mijloc s-au întors primele corăbii ale númenoreenilor. Cel mai mare copil al regelui era o fiică, Silmariën. Fiul ei se numea Valandil, primul dintre Seniorii seminţiei andúnië, din partea de apus a ţării, renumită pentru prietenia ei cu seminţia eldarilor. Din aceasta au descins Amandil, ultimul Senior, şi fiul său Elendil cel Înalt.

Al şaselea Rege a lăsat în urmă doar un vlăstar, o fiică. Ea a devenit prima Regină; căci pe atunci a dat casa regală o pravilă, anume că cel mai mare dintre copii, fie el bărbat ori femeie, să fie cel care va primi sceptrul.

Regatul Númenor a dăinuit până la sfârşitul celui de-al Doilea Ev, timp în care şi-a mărit puterea şi măreţia, şi până să se scurgă jumătate din Ev, númenoreenii au devenit şi mai înţelepţi şi mai veseli. Primul semn al umbrei ce avea să se abată asupra lor s-a arătat în timpul domniei lui Tar-Minastir, al unsprezecelea Rege. El a fost cel care a trimis o mare armie în ajutorul Iui Gil-galad. Îi iubea pe cei din seminţia eldarilor, însă îi şi invidia. Númenoreenii erau de-acum navigatori neînfricaţi, străbătând toate mările de la răsărit, încât au început să tânjească după Apus şi apele neîngăduite lor; şi cu cât era mai veselă viaţa lor, cu atât îşi doreau mai aprig nemurirea eldarilor.

Mai mult chiar, Regii care i-au urmat lui Minastir îşi doreau tot mai multă putere şi averi tot mai mari. La început númenoreenii sosiseră pe Pământul de Mijloc ca dascăli şi prieteni ai oamenilor de rând ce aveau de suferit din pricina lui Sauron. Apoi însă porturile lor s-au preschimbat în adevărate fortăreţe, ţinând în puterea lor mari întinderi de coastă. Atanamir şi succesorii săi strângeau dări grele, iar corăbiile númenoreenilor se întorceau încărcate cu prăzi.

Tar-Atanamir a fost cel dintâi care s-a răzvrătit împotriva Opreliştii, declarând că viaţa celor din seminţia Eldar era a sa de drept. Umbra s-a adâncit astfel şi gândul morţii a ajuns să întunece inimile oamenilor. N-a trecut mult şi númenoreenii s-au împărţit: de o parte Regii şi cei care-i urmau, înstrăinându-se de eldari şi valari; de cealaltă parte puţinii care îşi spuneau Devotaţii. Aceştia locuiau în special în partea de vest a ţării.

Încetul cu încetul, regii şi suitele lor au dat uitării graiurile eldarine; în cele din urmă, al douăzecilea Rege şi-a luat un nume númenoreean, spunându-şi Ar-Adûnakhôr, „Seniorul Apusului”. Devotaţii au luat asta ca pe un semn rău, căci până atunci titlul acesta fusese dat de către ei doar unuia singur din seminţia valarilor, sau Regelui cel Bătrân însuşi. Şi cu adevărat Ar-Adûnakhôr a început să-i năpăstuiască pe Devotaţi, pedepsindu-i pe aceia dintre ei care foloseau pe faţă graiurile elfice; iar seminţia eldarilor nu a mai venit de atunci în Númenor.

Cu toate acestea, puterea şi bogăţia númenoreenilor a continuat să crească; dar anii lor se împuţinau pe măsură ce sporea teama de moarte şi bucuria i-a părăsit. Tar-Palantir a încercat să îndrepte răul; dar era prea târziu, căci în Númenor izbucniseră răscoalele şi dihonia. După moartea lui, nepotul său, mai-marele răsculaţilor, a pus mâna pe sceptru şi a devenit Regele Ar-Pharazôn. Ar-Pharazôn Întrauratul a fost cel mai mândru şi mai puternic

dintre toţi regii şi nu poftea la nimic mai mult decât la stăpânirea întregii lumi.

S-a hotărât, astfel, să-l înfrunte pe Sauron cel Mare pentru supremaţia Pământului de Mijloc şi astfel s-a pornit el însuşi pe mare, în fruntea unei flote întregi, aruncând ancora taman în Umbar. Într-atât era de mare puterea şi splendoarea númenoreenilor, încât servitorii lui Sauron şi-au abandonat seniorul; iar Sauron s-a umilit închinându-se în faţa Regelui şi cerându-i în genunchi iertare. Atunci Ar-Pharazôn, orbit de propria lui vanitate, l-a luat prizonier şi l-a dus în Númenor. Nu a trecut mult până când Sauron l-a prins pe Rege în mrejele sale şi a devenit mai-marele sfatului său; curând a reuşit să întoarne din nou inimile númenoreenilor, fără doar de cele ale Devotaţilor, spre întuneric.

Sauron i-a minţit pe Regi, spunându-le că viaţa eternă va fi a celui care va pune stăpânire pe Tărâmurile Nemuritoare şi că Opreliştea fusese menită doar pentru a-i împiedica pe Regii oamenilor să-i întreacă pe valari. „Dar Regii cei mari îşi iau ceea ce este al lor de drept”, le-a mai spus el.

Într-un târziu, Ar-Pharazôn a dat ascultare acestui sfat, căci simţea cum i se împuţinează zilele şi teama de moarte îl măcina. A pregătit atunci cea mai mare armie pe care o văzuse vreodată lumea şi când totul a fost gata a suflat din trâmbiţe şi a ridicat pânzele; a încălcat Opreliştea Valarilor, pornind războiul pentru a cuceri viaţa eternă din mâinile Seniorilor din Apus. Dar când Ar-Pharazôn a pus piciorul pe ţărmurile Amanului cel Binecuvântat, valarii au renunţat la rolul lor de Străjeri şi s-au folosit de Inelul Fără de Pereche, şi lumea întreagă n-a mai fost aceeaşi. Númenor a fost prăvălit în apele Mării şi Tărâmurile Nemuritoare au fost îndepărtate pentru totdeauna dintre hotarele acestei lumi. Astfel s-a sfârşit gloria regatului Númenor.

Ultimul cârmuitor al Devotaţilor, Elendil şi fiii săi, au scăpat de la Cădere pentru că se îmbarcaseră pe nouă corăbii, purtând cu ei un puiet de Nímloth şi cele Şapte

Pietre Văzătoare (daruri primite de casa regelui din partea eldarilor); şi au fost purtaţi pe aripile unei furtuni mari şi au fost aruncaţi pe ţărmurile Pământului de Mijloc. Acolo s-au aşezat în partea de nord-vest al regatelor în exil ale númenoreenilor, Arnor şi Gondor. Elendil era Marele Rege, iar sălaşul lui era la Miazănoapte, la Annúminas; la Miazăzi cârmuirea fusese dată în grija fiilor săi, Isildur şi Anárion. Ei au pus temeliile oraşului Osgiliath, între Minas Ithil şi Minas Anor, nu departe de hotarele Mordorului. Măcar un lucru bun tot se alesese din ruinele Númenorului – îşi închipuiau ei – anume că Sauron pierise o dată cu regatul.

Dar n-a fost să fie aşa. Sauron a fost cu adevărat prins sub dărâmături, încât forma sa trupească, în care umblase atâta amar de vreme, a pierit; dar el s-a strecurat înapoi pe Pământul de Mijloc, un spirit al urii purtat de un vânt întunecat. Nu a mai putut niciodată să se întrupeze într-o formă pe placul oamenilor, ci a devenit o alcătuire neagră şi hidoasă, iar de atunci încolo puterea lui s-a făcut simţită doar prin teroare. A pătruns din nou în Mordor şi a stat ascuns acolo o vreme, în tăcere deplină. Dar mânia lui a fost neînchipuit de mare când a auzit că Elendil, pe care-l ura cel mai abitir dintre toţi, îi scăpase şi cârmuia acum un regat învecinat cu al său.

Astfel că, după o vreme, a pornit război împotriva Exilaţilor, înainte să-şi poată ei înfige adânc rădăcinile. Orodrúin a izbucnit încă o dată în flăcări, încât cei din Gondor i-au preschimbat numele în Amon Amarth, Muntele de la Capătul Lumii. Numai că Sauron a lovit prea devreme, înainte ca el însuşi să fi devenit destul de puternic, în vreme ce puterea lui Gil-galad crescuse în vremea în care lipsise el; şi Ultima Alianţă ce s-a alcătuit împotriva lui a izbutit să-l detroneze şi Inelul Suprem i-a fost luat. Astfel s-a încheiat al Doilea Ev. (ii)

REGATELE ÎN EXIL.

Dinastia nordică.

Moştenitorii lui Isildur.

Arnor. Elendil † D. E. 344, Isildur †2, Valandil 249 (A fost cel de-al patrulea fiu al lui Isildur, născut în Imladris. Fraţii lui au fost ucişi pe Câmpiile Stânjeneilor), Eldacar 339, Arantar 435, Tarcil 515, Tarondor 602, Valandur †652, Elendur 777, Eärendur 861.

Arthedain. Amlaith din Fornost (După Eärendur, Regii nu şi-au mai luat nume elfice) (cel mai vârstnic fiu al lui Eärendur) 946, Beleg 1029, Mallor 1110, Celepharn 1191, Celebrindor 1272, Malvegil 1349 (După Malvegil, Regii din Fornost şi-au cerut din nou dreptul de a cârmui peste întregul Arnor şi şi-au luat nume cu prefixul ar (a) în semn de consfinţire a acestui fapt), Argeleb I †356, Arveleg I 1409, Araphoe 1589, Argeleb II 1670, Arvegil 1743, Arveleg II 1813, Araval 1891, Araphant 1964, Arvedui Ultimul-rege, †1974. Sfârşitul Regatului de Nord.

Căpetenii. Aranarth (fiul cel mai vârstnic al lui Arvedui) 2106, Arahael 2177, Aranuir 2247, Aravir 2319, Aragorn I †2327, Araglas 2455, Arahad I 2523, Aragost 2588, Aravorn 2654, Arahad II 2719, Arassuil 2784, Arathorn I †2848, Aragonui 2912, Arador †2930, Arathorn II †2933, Aragorn II P. E. 120.

Dinastia sudică.

Moştenitorii lui Anárion.

Regii Gondorului. Elendil, (Isildur şi) Anárion †D. E. 3440, Mneldil fiul lui Anárion 158; Cemendur 238, Eärendil 324, Anardil 411, Ostoher 492, Rómendacil I (Tarostar) †541, Turambar 667, Atanatar I 748, Siriondil 830. Şi au urmat cei patru „Regi ai Corăbiilor”:

Tarannon Falastur 913. Primul rege fără urmaşi, fiind urmat la tron de fiul fratelui său, Tarciryan. Eärnil I †936, Ciryandil †1015, Hyarmendacil I (Ciryaher) 1149. Regatul Gondor se afla acum în culmea gloriei sale.

Atanar II Alcarin „Gloriosul” 1226, Narmacil I 1294. Al doilea rege fără urmaşi, urmat la tron de fratele său mai mic. Calmacil 1304, Minalcar (regent 1240-1304),

încoronat sub numele de Rómendacil II 1304, decedat în 1366, Valacar.

În timpul domniei sale a început primul dezastru al Gondorului, învrăjbirea Rubedeniilor.

Eldacar, fiul lui Valacar (numit la început Vinitharya), detronat în 1437. Castamir Uzurpatorul, †1447. Eldacar readus pe tron, moare în 1490.

Aldamir (al doilea fiu al lui Eldacar), †1540, Hyarmendacil II (Viyarion) 1621, Minardil †1634, Telemnar †1636. Telemnar şi toţi copiii lui au pierit în timpul ciumei; a fost urmat de nepotul său, fiul lui Minastan, al doilea fiul al lui Monardil. Tarondor 1798, Telumehtar Umbardacil 1850, Narmacil II †1856, Calimehtar 1936, Ondoher †1944. Ondoher şi fiii săi au fost ucişi în bătălie. După un an, în 1945, coroana a fost dăruită victoriosului general Eärnil, descendent al lui Telumehtar Umbardacil. Eärnil II 2043, Eärmer †2050. Cu aceasta s-a sfârşit dinastia Regilor, până când a fost restaurată de Elessar Telcontar în 1319. Începând cu acest an regatul a fost condus de majordomi.

Majordomii Gondorului. Casa Húrin: Pelendur 1998. A cârmuit un an după căderea lui Ondoher, sfătuind Gondorul să refuze pretenţia lui Arvedui de a primi coroana. Vorondil Vânătorul 2029 (Legendele spuneau că vacile cele albe şi sălbatice care încă mai puteau fi găsite în apropierea Mării Rhûn descindeau din Vaca lui Arah, vânătorul din Seminţia Valarilor singurul din neamul său care obişnuia să vină în Pământul de Mijloc în Zilele de Odinioară. Elfii Nobili îl numeau Oromë.). Mardil Voronwë „Cel Neclintit”, primul dintre Majordomii Cârmuitori. Succesorii săi nu au mai folosit nume elfice.

Majordomii Cârmuitori. Mardil 2080, Eradan 2116, Herion 2148, Belegorn 2204, Húrin I 2244, Túrin I 2435, Denethor I 2477, Boromir 2489, Cirion 2567. În timpul domniei sale, în Calenardhon a venit seminţia rohirrimilor.

Hallas 2605, Húrin II 2628, Belecthor I 2655, Orodreth 2685, Ecthelion I 2698, Egalmoth 2743, Beren 2763,

Beregond 2811, Belecthor II 2872, Thorondir 2882, Túrin II 2914, Turgon 2953, Ecthelion II 2984, Denethor II. Acesta a fost ultimul dintre Majordomii Cârmuitori, fiind urmat de cel de-al doilea fiu al său, Faramir, Seniorul din Emyn Arnen, Majordom al Regelui Elessar, P. E. 82. (III)

ERIADOR, ARNOR.

ŞI MOŞTENITORII LUI ISILDUR

„Eriador era numele străvechi al tuturor ţinuturilor între Munţii Ceţoşi şi cei Albaştri; la Miazăzi se mărginea cu Torentul Cenuşiu şi cu Glanduin, care se varsă în cel dintâi, mai sus de Tharbad.

Odată, Arnor era atât de mare, încât cuprindea întregul Eriador, fără de tărâmurile de dincolo de Râul Lune şi cele la răsărit de Torentul Cenuşiu şi de Apa Zgomotoasă, unde se aflau Vâlceaua Despicată şi Hollin. Pe malul celălalt al Râului Lune începea ţara elfilor, verde, liniştită, unde nu pătrundea picior omenesc; gnomii însă sălăşluiau la acea vreme, şi mai sălăşluiesc şi acum, la răsărit de Munţii Albaştri, mai cu seamă în regiunile de la sud de Golful Lune, unde încă-şi mai ţin deschise minele. Din această pricină se obişnuiseră să treacă în partea de răsărit, de-a lungul Drumului cel Mare, aşa cum făcuseră nenumăraţi ani înainte să venim noi în Comitat. La Limanurile Cenuşii trăia Círdan Făuritorul de Corăbii şi sunt câte unii care spun că încă mai trăieşte acolo, până când şi Ultima Corabie îşi va ridica pânzele pentru a porni spre Apus. În vremea Regilor, cei mai mulţi dintre Elfii Nobili care încă se mai aflau pe Pământul de Mijloc trăiau în acelaşi loc cu Círdan, sau în Lindon, ţinuturile dinspre mare. Dacă or mai fi rămas elfi pe-acolo, sunt tare puţini la număr.”

Regatul de Nord şi dúnedainii.

După Elendil şi Isildur au urmat cei opt Mari Regi ai ţinutului Arnor. După Eärendur, din pricina neînţelegerilor dintre fiii acestuia, regatul a fost împărţit în trei: Arthedain, Rhudaur şi Cardolan. Arthedain se afla în nord-vest, cuprinzând ţinutul dintre Viniac şi Lune, precum şi ţinutul

de la nord de Drumul cel Mare, până Ia Dealurile Vremii. Rhudaur se afla în nord-est, între Pârloagele Etten, Dealurile Vremii şi Munţii Ceţoşi, dar tot de el ţinea şi unghiul dintre Izvorul Brumat şi Apa Zgomotoasă. Cardolan era în sud, hotarele sale fiind Viniac, Torentul Cenuşiu şi Drumul cel Mare.

În Arthedain dinastia Iui Isildur s-a păstrat şi s-a perpetuat, dar a pierit curând în Cardolan şi Rhudaur. Regatele se hărţuiau adesea, ceea ce a dus la pieirea dúnedainilor. Pricina gâlcevii era stăpânirea asupra Dealurilor Vremii şi a ţinutului dinspre apus, spre Bree. Atât Rhudaur cât şi Cardolan doreau să aibă în stăpânirea lor Amon Sûl (Ţancul Vremii), care se găsea la hotarele regatelor lor; căci turnul Amon Sûl avea Piatra supremă a nordului – Palantírul Nordului, celelalte două pietre găsindu-se în păstrare în ţinutul Arthedain.

„A fost să fie la începutul domniei lui Malgevil din Arthedain când răul s-a abătut asupra Amorului. Căci la acea vreme regatul Angmar s-a înălţat la Miazănoapte, dincolo de Pârloagele Etten. Pământurile sale se întindeau de-o parte şi de alta a Munţilor şi acolo se aciuaseră mulţi oameni răi şi orci, şi alte creaturi nevolnice. «Seniorul acelui tărâm era cunoscut drept Regele-vrăjitor, dar nu s-a ştiut decât mai târziu că el era într-adevăr mai-marele Făuritorilor Inelelor, care venise în ţinuturile de la miazănoapte pentru a-i nimici pe dúnedaini în Arnor, nădejdea lui fiind aceea de a-i dezbina atâta vreme cât Gondorul era puternic.»„

Sub domnia lui Argeleb, fiul lui Malvegil, nu se mai găsea nici un urmaş al lui Isildur în celelalte regate, astfel că regii din Arthedain au dorit din nou să-şi întindă stăpânirea peste întregul Arnor. Ţinutul Rhudaur le-a ţinut însă piept. Dúnedainii erau puţini la număr pe acel meleag, iar puterea încăpuse în mâinile unui senior ticălos, din seminţia delurenilor, care era aliată în taină cu ţinutul Angmar.

Argeleb a fortificat Dealurile Vremii, dar a pierit în bătălia împotriva ţinuturilor Rhudaur şi Angmar.

Cu ajutorul celor din Cardolan şi Lindon, Arveleg, fiul lui Argeleb, a izbutit să-i alunge pe duşmani din ţinutul Dealurilor; şi timp de mulţi ani Arthedain şi Cardolan au apărat cu străşnicie hotarul de-a lungul Dealurilor Vremii, al Drumului cel Mare şi al regiunii de jos a Vâlcelei Despicate. Din câte se spune, la acea vreme Vâlceaua Despicată era asediată.

În 1409, din Angmar s-a pornit o oaste numeroasă şi, trecând râul, a pătruns în Cardolan şi a înconjurat Ţancul Vremii. Dúnedainii au fost înfrânţi, iar Arveleg a căzut răpus. Turnul Amon Sûl a fost incendiat şi ras de pe faţa pământului; palantírul însă a fost salvat şi dus, în timpul retragerii, înapoi în Fornost; oameni ticăloşi, supuşi ai Angmarului, au ocupat Rhudaur, iar dúnedainii rămaşi ori au căzut în luptă, ori au fugit spre vest. Cardolan a fost trecut prin foc şi sabie. Araphor, fiul lui Arveleg, era încă un copilandru, dar neînfricat, şi primind ajutor din partea lui Círdan, i-a alungat pe duşmani din Fornost şi din Gruiurile de la Miazănoapte. Câţiva dintre cei rămaşi devotaţi printre dúnedainii din Cardolan au ţinut piept duşmanului în Tyrn Gorthad (Gruiurile-gorgane) ori s-au refugiat în pădurea din spatele Gruiurilor.

Se povesteşte că Angmar a fost o vreme supus de seminţia elfilor ce veneau dinspre Lindon; şi dinspre Vâlceaua Despicată, căci Elrond şi-a adus ajutoare de peste munţi, tocmai din Lórien. La această vreme, neamul Stoor, care sălăşluise în Unghiul dintre Vâlceaua Despicată şi Apa Zgomotoasă, a pornit în bejenie înspre apus şi miazăzi, alungat de războaie şi de ameninţarea ce venea dinspre Angmar, dar şi din pricină că pământul şi clima din Eriador, mai cu seamă în est, se înrăutăţeau tot mai mult şi deveneau neprietenoase. Unii s-au întors în Ţara Pustietăţii, statornicindu-se de-a lungul Râului Vesel, devenind o seminţie de pescari în apele acestuia.

În vremea lui Argeleb al II-lea, ciuma a pătruns în Eriador dinspre sud-est şi cei mai mulţi dintre locuitorii Cardolanului au pierit, mai cu seamă în Minhiriath. Hobbiţii şi celelalte seminţii au suferit cumplit, dar ciuma şi-a pierdut din agresivitate pe măsură ce se îndrepta spre miazănoapte, încât regiunile din nordul ţinutului Arthedain au scăpat uşor. Cam la această vreme s-a sfârşit şi cu dúnedainii din Cardolan şi spirite rele din Angmar şi Rhudaur au pătruns în măgurile părăsite, făcându-şi sălaşurile acolo.

„Se spune că măgurile Tyrn Gorthad, după cum erau cunoscute Gruiurile-gorgane în vechime, sunt străvechi şi multe dintre ele ar fi fost ridicate pe vremea vechii lumi din Primul Ev, de către strămoşii neamului edainilor, înainte să fi trecut Munţii Albaştri în Beleriad, din care în ziua de azi nu a mai rămas decât Lindon. Erau dealuri pe care dúnedainii le-au venerat după întoarcerea lor; şi mulţi dintre seniorii şi regii lor şi-au găsit acolo locul pentru odihna veşnică. «Unii spun că gorganul în care a fost ţinut prizonier Purtătorul Inelului fusese odată mormântul ultimului prinţ de Cardolan, care a căzut răpus în războiul din 1409.»„

În 1974, puterea din Angmar s-a ridicat din nou şi Regele-vrăjitor s-a năpustit asupra ţinutului Arthedain înainte să se sfârşească iarna. A cucerit pădurea Fornost, iar pe cei mai mulţi dintre dúnedainii ce se mai găseau pe acel meleag i-a alungat pe malul celălalt al râului Lune; printre aceştia se găseau şi fiii regelui. Regele Arvedui însă li s-a împotrivit pe Gruiurile de la Miazănoapte până la capăt, când a fugit spre nord cu câţiva din garda sa; şi au scăpat doar mulţumită iuţelii cailor.

„O vreme, Arvedui a stat ascuns în galeriile minelor gnomilor, la capătul îndepărtat al Munţilor, dar în cele din urmă foamea l-a împins să ceară ajutor lossothilor, Oamenii Zăpezilor din Forochel (Sunt un popor ciudat, neprietenos, rămăşiţe ale forodwaithilor, oamenii din zilele apuse,

deprinşi cu frigurile amarnice ale regatului Morgoth. Şi cu adevărat frigurile încă mai dăinuie în ţinutul acela, cu toate că se află la nu mai mult de o sută de leghe de Comitat. Casele lossothilor sunt zăpada însăşi şi se spune despre ei că pot alerga pe zăpadă cu oase prinse de labele picioarelor şi au căruţe fără roţi. Trăiesc mai cu scamă în locuri unde duşmanii nu-i pot ajunge, pe marele Cap Forochel, care închide, spre nord-vest, uriaşul golf cu acelaşi nume; dar adesea îşi înalţă taberele pe ţărmurile sudice ale golfului, la poalele Muntelui.). Pe unii i-a găsit în tabăra lor de pe malul mării; dar nu s-au arătat dornici să-l ajute pe rege, pentru că nu avea ce să le ofere, decât câte-va bijuterii care pentru ei erau fără însemnătate; şi se temeau de Regele-vrăjitor care (spuneau ei) avea putere asupra îngheţului sau dezgheţului. Dar, pe de o parte din milă pentru regele vlăguit şi oamenii lui, pe de alta de frica armelor ce le purtau aceştia cu ei, le-au dat ceva de-ale gurii şi au construit pentru ei colibe de zăpadă. Acolo a fost Arvedui nevoit să aştepte, sperând să primească ajutor de la miazăzi; căci caii le pieriseră.

Când Círdan a auzit de la Aranarth, fiul lui Arvedui, de fuga acestuia spre nord, a trimis îndată o corabie spre Forochel, în căutarea lui. Corabia a ajuns într-un târziu, după multe zile, din pricina vânturilor potrivnice, iar marinarii au zărit din depărtare micul foc de lemne aduse de ape, pe care izbutiseră să-l ţină aprins. Iarna însă mai avea mult în acel an până să-şi slăbească chingile; şi cu toate că se aflau în martie, gheaţa care se întindea până departe de ţărm abia începuse să crape.

Când Oamenii Zăpezii au văzut corabia, i-a cuprins mirarea şi teama, căci nu-şi aminteau să fi văzut vreodată o asemenea corabie pe mare; între timp deveniseră mai prietenoşi, astfel că i-au tras pe rege şi pe cei din suita lui care supravieţuiseră peste gheaţă, în căruţele lor alunecătoare, până unde au îndrăznit să înainteze. Şi aşa a ajuns o barcă de la corabie până la rege.

Oamenii Zăpezii erau neliniştiţi; spuneau că adulmecau primejdia în aer. Iar mai-marele lossothilor i-a zis atunci lui Arvedui:

— Nu te urca pe acest monstru al mării. Dacă au adus cu ei de-ale gurii şi veşminte, atunci să vină aici oamenii mării cu tot ce avem trebuinţă, iar voi puteţi rămâne aici până când Regele-vrăjitor se duce la casa lui. Căci vara puterea lui slăbeşte mult; acum respiraţia lui e încă aducătoare de moarte şi braţul lui rece este lung.

Arvedui nu i-a ascultat sfatul. I-a mulţumit şi, la despărţire, i-a dăruit inelul său, spunându-i:

— Este un lucru de mare preţ, atât de mare încât mintea voastră nici nu-l poate gândi. Doar pentru că este străvechi. Nu are nici o putere alta decât preţuirea de care se bucură din partea celor ce-mi iubesc casa. Nu vă va ajuta, dar de veţi fi vreodată la ananghie, neamul meu îl va răscumpăra cu tot ceea ce doriţi voi („Astfel a fost salvat inelul Casei Isildur, căci mai târziu a fost răscumpărat de dúnedaini. Se spune că n-ar fi fost altul decât chiar inelul pe care Felagund din Nargothrond i l-a dat lui Barahir, iar Beren l-a luat înapoi înfruntând mari primejdii.”).

Numai că sfatul lossothilor fusese bun, fie din întâmplare, fie ca premoniţie; căci corabia nu apucase să ajungă la mare deschisă când s-a pornit un vânt mare, aducând cu sine dinspre miazănoapte o ninsoare orbitoare; şi a împins corabia înapoi în gheţuri, înconjurând-o de sloiuri. Chiar şi marinarii lui Círdan s-au dovedit neputincioşi şi în timpul nopţii gheaţa a sfărâmat corpul corăbiei, scufundând-o. Astfel a pierit Arvedui, ultimul rege, şi împreună cu el au fost îngropaţi în apele mării palantírii („Acestea erau Pietrele din Annúmias şi Amon Sûl. Singura Piatră care a mai rămas la Miazănoapte era cea din Turnul Emyn Beraid, care da spre Golful Lune. Aceea era păzită de elfi şi, cu toate că noi n-am ştiut acest lucru, ea a rămas acolo până când Círdan i-a pus-o lui Elrond pe corabie la plecare. Dar ni s-a spus că nu era ca celelalte şi nu se potrivea cu ele; nu

privea decât spre Mare. Elendil a pus-o acolo ca să poată privi înapoi «de-a dreptul» şi să vadă Eressëa în Apusul pierdut; dar mările învolburate de dedesubt au acoperit regatul Númenor pentru totdeauna.”). A trecut multă vreme după aceea până când vestea naufragiului de la Forochel a ajuns la urechile Oamenilor Zăpezii.”

Poporul din Comitat a supravieţuit, deşi războiul a trecut peste el şi mulţi au fugit să se ascundă oareunde. În ajutorul regelui au trimis câţiva arcaşi, care nu s-au mai întors nicicând; s-au dus şi alţii în bătălia în care Angmar a fost înfrânt (dar despre acestea se spune mai mult în analele de la Miazăzi). Mai apoi, în pacea care a urmat, poporul Comitatului a ajuns stăpân pe soarta sa şi a prosperat. Şi-a ales un Thain care să ia locul Regelui şi era mulţumit de acesta; deşi multă vreme au fost destui cei care au aşteptat ca Regele să se întoarcă. O nădejde care în cele din urmă a fost uitată, rămânând doar în zicala Când va veni regie înapoi, folosită pentru ceva bun ce nu putea fi dobândit sau pentru ceva rău ce nu putea fi alungat. Primul Thain al Comitatului a fost unul zis Bucea din Smârcuri, din care s-ar trage neamul Oldbuck, după cum ziceau ei. A devenit Thain în 379 după calendarul nostru (1979).

Pieirea lui Arvedui a pus capăt regatului de la Miazănoapte, căci dúnedainii rămăseseră puţini şi se împuţinaseră şi toate celelalte popoare din Eriador. Dar dinastiile regale au fost duse mai departe de Căpeteniile dúnedainilor, dintre care Aranarth, fiul lui Arvedui, a fost primul. Arahael, fiul său, a fost crescut în Vâlceaua Despicată, la fel şi toţi ceilalţi fii de căpetenii după el; şi tot acolo erau păstrate cele câteva obiecte moştenite de la strămunii lor: inelul lui Barahir, frânturile săbiei Narsil, steaua lui Elendil şi sceptrul lui Annúminas („Sceptrul era însemnul suprem al regalităţii în Númenor, ne spune Regele; la fel era şi în Arnor, ai cărui regi nu purtau coroană, ci numai o singură nestemată albă, Elendilmir se numea. Steaua lui Elendil, legată peste sprâncene cu o

plasă fină de argint”. Vorbind de o coroană, Bilbo se referea, fără îndoială, la Gondor; din cât se pare, cunoştea foarte bine tot ceea ce privea genealogia lui Aragorn. „Sceptrul din Númenor a pierit, pare-se, o dată cu Ar-Pharazôn. Cel din Annúminas era toiagul de argint al Seniorilor din Andúnië, şi poate că acum este cel mai vechi lucru făurit de mâinile oamenilor şi păstrat în Pământul de Mijloc Era vechi de cinci mii de ani atunci când Elrond i l-a dat lui Aragorn. Coroana din Gondor era făurită după forma coifului de război al númenoreenilor. La început arăta ca orice coif; şi se zice că fusese tocmai acela pe care l-a purtat Isildur în Bătălia de la Dagorlad (căci coiful lui Anárion a fost zdrobit de pietrele azvârlite din Barad-dûr, care l-au omorât şi pe el). Dar în zilele lui Atanatar Alcarin a fost înlocuit de coiful cu nestemate care a fost folosit la încoronarea lui Aragorn.”).

„Când regatul a încetat să mai fie, dúnedainii au intrat în lumea umbrelor, devenind o seminţie tainică şi pribegitoare, iar faptele şi strădaniile lor arar erau slăvite în cântece ori puse pe hârtie. Puţine se mai amintesc acum despre ei după plecarea lui Elrond. Cu toate că încă înainte de a se sfârşi Pacea Străjuitoare, făpturi fără de lege au prins să atace ţinutul Eriador sau să-l invadeze în taină, Căpeteniile, cele mai multe dintre ele, şi-au trăit până la capăt lungile lor vieţi. Aragorn I – din câte se spune – a fost sfâşiat de lupi care de atunci au rămas o adevărată primejdie în Eriador şi încă mai sunt şi în ziua de azi. În vremea lui Arahad I, s-au ivit deodată orcii care, după cum s-a aflat mai târziu, îşi aveau de multă vreme fortăreţele în Munţii Ceţoşi, pentru a bloca orice cale de pătrundere în Eriador. În 2509, Celebrían, soaţa lui Elrond, pe când călătorea spre Lórien, a căzut în cursă în Trecătoarea Cornului Roşu, suita ei a fugit care-ncotro din faţa asaltului neaşteptat al orcilor, iar ea a fost prinsă de aceştia şi răpită. Elladan şi Elrohin i-au luat totuşi urma şi au salvat-o, dar nu înainte ca ea să fie supusă torturilor şi rănită cu arma care

făcea răni otrăvite. Cei doi au adus-o înapoi în Imladris, Elrond i-a vindecat trupul, numai că ea îşi pierduse orice bucurie de a sta pe Pământul de Mijloc, astfel că în anul următor s-a dus la Limanuri şi de acolo a trecut Marea. Mai târziu, pe vremea lui Arassuil, orcii s-au înmulţit din nou în Munţii Ceţoşi şi de acolo atacau şi prădăduiau pământurile de la poale, iar dúnedainii şi fiii lui Elrond se luptau adesea cu ei. Cam la acel timp, o hoardă numeroasă de orci a ajuns atât de departe spre apus, încât aproape că au pătruns în Comitat, dar cel care i-a gonit a fost Bandobras Took."

Au existat paisprezece Căpetenii înainte să se nască a cincisprezecea şi ultima dintre ele, Aragorn al II-lea, care a devenit din nou Rege peste Gondor şi Arnor. „Regele nostru, astfel îl numim; şi când vine la miazănoapte, în casa lui din Annúminas, care acum e din nou ca odinioară, şi poposeşte un timp lângă Lacul Amurgului, le-aduce bucurie tuturor celor din Comitat. Dar în astă ţară el nu intră şi se leagă prin legea pe care el însuşi a făcut-o ca nimeni din Seminţia Mare să nu-i treacă hotarul. Însă adeseori călăreşte laolaltă cu Seminţia Bălaie până la Podul cel Mare, acolo îşi întâmpină prietenii şi pe oricine altcineva care doreşte să-l vadă; şi unii călăresc mai departe cu el şi zăbovesc în casa lui atât cât le pofteşte inima. Thain Peregrin a fost acolo de multe ori; la fel şi jupânul Sam cel înţelept, Primarul. Fiica lui, Elanor cea Bălaie, este una dintre domniţele Reginei Evenstar („Steaua înserării", n.tr.).

Pentru Dinastia Nordică era o mândrie şi o minune că, deşi puterea o părăsise şi poporul ei se împuţina tot mai mult, de-a lungul multor generaţii, tronul trecuse pe rând de la tată la fiu. Pe lângă asta, cu toate că vieţile dúnedainilor se scurtau din ce în ce pe Pământul de Mijloc, după moartea ultimului lor rege dúnedainii se stingeau mai iute în Gondor; şi multe dintre Căpeteniile de la Miazănoapte încă mai aveau viaţă de două ori mai lungă decât ceilalţi oameni şi trăiau mai mult chiar decât cei mai bătrâni dintre noi.

Aragorn, iată, a trăit până la două sute de ani şi încă zece, întrecându-i pe toţi din neamul său de la Regele Arvegil încoace; dar prin Aragorn Elessar a renăscut mândria regilor de demult. (IV)

GONDOR ŞI MOŞTENITORII LUI ANÁRION.

Treizeci şi unu de regi au urmat în Gondor după ce Anárion a fost ucis la poalele Turnului Barad-dûr. Războiul nu a încetat nici o clipă la hotarele regatului lor, cu toate acestea mai bine de o mie de ani puterea şi bogăţiile dúnedainilor de la Miazăzi au sporit atât pe uscat cât şi pe mare, până a urcat pe tron Atanatar al II-lea, căruia i se mai spunea şi Alcarin cel Glorios. Numai că semnele decăderii se arătau încă de pe atunci; căci oamenii nobili de la Miazăzi îşi întemeiau târziu familiile şi vlăstarele lor erau puţine la număr. Primul rege care a rămas fără urmaşi a fost Falastur, iar al doilea – Narmacil I, fiul lui Atanatar Alcarin.

Cel care a reclădit Minas Anor a fost Ostoher, al şaptelea rege; acolo aveau mai apoi regii să-şi petreacă verile, şi nu în Osgiliath. Cât a domnit Ostoher, regatul Gondor a fost mai întâi atacat de oamenii sălbatici veniţi de la Răsărit. Dar Tarostar, fiul său, i-a învins şi i-a alungat din regat, luându-şi numele de Rómendacil, „Învingătorul celor de la Răsărit”. Mai târziu însă a fost ucis într-o bătălie cu alte hoarde de răsăriteni. L-a răzbunat fiul său Turambur, care a mai cucerit pe deasupra şi multe pământuri de la soare-răsare.

Cu Tarannon, al doisprezecelea rege, a apărut dinastia Regilor Corăbiilor, care şi-au construit adevărate flote, întinzând regatul Gondor de-a lungul coastei la răsărit şi miazăzi de Gurile Râului Anduin. Pentru a sărbători victoriile sale în fruntea Armiilor, Tarannon a luat coroana şi o dată cu ea şi-a luat şi numele de Falastur, „Seniorul Coastelor”.

L-a urmat la tron nepotul său, Eärnil I, care a reclădit fostul port Pelargir şi a întemeiat o flotă numeroasă. A asediat cetatea Umbar şi după ce a cucerit-o a făcut din ea

un port mare şi o fortăreaţă puternică a regatului Gondor (Umbar, un cap mare şi un liman înconjurat aproape în întregime de uscat, ţinuse de regatul Númenor din străvechime; era însă o fortăreaţă a Oamenilor Regelui care, mai târziu, au primit numele de Númenoreenii Negri, căci căzuseră pradă Puterii lui Sauron; cel mai tare îi urau pe urmaşii lui Elendil. După înfrângerea lui Sauron seminţia lor s-a risipit iute ori s-a amestecat cu aceea a oamenilor de pe Pământul de Mijloc, dar au moştenit aceeaşi ură pentru Gondor. Aşa se face că Umbar a fost cucerit cu sacrificii mari.). Dar Eärnil nu a mai trăit mult după acest triumf. A pierit laolaltă cu multe corăbii şi oameni de-ai săi, într-o mare furtună nu departe de port. Fiul său, Ciryandil, a construit mai departe corăbii; oamenii din Harad, în frunte cu seniorii ce fuseseră alungaţi din Umbar, au venit în număr mare şi au atacat fortăreaţa, iar Ciryandil a căzut în bătălia de la Haradwaith (Waith – vânătoare, pescuit, braconaj, animal vagabond, n.tr.).

Umbar a fost asediat timp de mulţi ani, dar nu a putut fi cucerit şi asta datorită puterii navale a regatului Gondor. Ciryaher, fiul lui Ciryandil, a aşteptat clipa potrivită şi, după ce a strâns destulă armată, a pornit de la miazănoapte, pe mare şi pe uscat şi, trecând Râul Harnen, a înfrânt cu armatele sale pe oamenii din Harad, iar regii acestora au fost siliţi să recunoască suzeranitatea Gondorului (1050). Ciryaher şi-a luat atunci numele de Hyarmendacil „Învingătorul celor de la Miazăzi”.

Nici un vrăjmaş nu a îndrăznit să pună la încercare puterea lui Hyarmendacil în timpul domniei lui îndelungate. Căci a fost rege timp de o sută şi treizeci şi patru de ani, cea mai lungă domnie, în afară de încă una, din dinastia Anárion. Sub domnia lui, Gondor a atins culmile puterii sale. În nord s-a întins până la Celebrant şi la poalele sudice ale Codrului Întunecat; la vest, până la Torentul Cenuşiu; la est până la Marea Rhûn, închisă între pământuri; iar la sud până la Râul Harnen şi de acolo, de-a lungul coastei, până la

peninsula şi portul Umbar. Oamenii din văile Anduinului l-au recunoscut drept stăpân; iar regii din Harad se închinau puterii din Gondor, în vreme ce fiii lor trăiau ca ostatici la curtea Regelui Gondorului. Mordorul rămăsese pustiu, însă era păzit de fortăreţe mari care străjuiau trecătorile.

Astfel a luat sfârşit dinastia Regilor Corăbiilor. Atanatar Alcarin, fiul lui Hyarmendacil, a trăit în mare bogăţie, încât oamenii obişnuiau să spună că „în Gondor nestematele sunt simple pietricele de joacă pentru copii”. Lui Atanatar însă îi plăcea să trăiască în belşug şi făcea orice ca să păstreze puterea ce o moştenise; fiii săi erau plămădiţi din acelaşi aluat ca şi tatăl lor. Gondor începuse să decadă înainte să moară regele, ceea ce nu a rămas nebăgat de seamă de duşmani. Mordor nu mai era păzit cu aceeaşi străşnicie. Dar abia în timpul domniei lui Valacar s-a abătut asupra Gondorului primul rău mare: războiul civil al învrăjbirii Rubedeniilor, care a pricinuit multe pierderi şi distrugeri de pe urma cărora regatul nu şi-a mai revenit nicicând pe deplin.

Minalcar, fiul lui Calmacil, era un om de mare curaj; în 1249, Narmacil – pentru a scăpa de orice griji – l-a numit pe Minalcar Regent al Regatului. De atunci el a condus Gondorul în numele regilor, până l-a urmat pe tatăl său la tron. Ceea ce-l neliniştea peste măsură erau nordicii – oamenii de la Miazănoapte.

Seminţia lor devenise nemăsurat de puternică cât a durat pacea înstăpânită de mai-marii Gondorului. Regii le arătau multă bunăvoinţă, căci erau oamenii de rând cei mai înrudiţi cu dúnedainii (cei mai mulţi dintre ei fiind urmaşi ai acelor seminţii din care se trăsese şi neamul străvechi al edainilor); le-au dăruit, care va să zică, pământuri întinse de partea cealaltă a Râului Anduin, la miazăzi de Marea Pădure Verde, pentru a fi o pavăză în calea oamenilor de la Răsărit. Căci în trecut răsăritenii atacau mai cu seamă dinspre câmpie, între Marea Interioară şi Munţii Cenuşii.

Atacurile lor au început din nou în timpul domniei lui Narmacil I, deşi la început n-au fost prea îndrăzneţe; însă regentului i-a fost dat să afle că nordicii nu erau întotdeauna devotaţi Gondorului, iar unii dintre ei chiar îşi uneau puterile cu răsăritenii, ori din pricina lăcomiei, ori pentru a sprijini pe unul sau altul dintre seniorii lor care se luptau între ei. Ca urmare, în 1248 Minalcar a pornit în fruntea unei armii numeroase şi, între Rhovanion şi Marea Interioară a învins marea armată a răsăritenilor, nimicindu-le toate taberele şi aşezările de la est de Mare. După această bătălie, el şi-a luat numele de Rómendacil.

Întorcându-se acasă, Rómendacil a fortificat ţărmul apusean al râului Anduin până la gura de vărsare a Râului Lumina Stinsă, neîngăduind nici unui străin să străbată Anduinul mai jos de Emyn Muil. El a fost acela care a făurit coloanele de la Argonath, la intrarea în New Hithoel. Dar, întrucât avea nevoie de oameni şi dorea să strângă legăturile între Gondor şi nordici, i-a luat pe mulţi în serviciul său, numindu-i pe unii dintre ei în funcţii înalte în armată.

Cel care se bucura de o trecere deosebită la Rómendacil era Vidugavia, pentru ajutorul pe care i-l dăduse regelui în război. Spunea despre sine că este Regele Rhovanionului, şi cu adevărat era cel mai puternic dintre toţi prinţii de la Miazănoapte, cu toate că regatul său se întindea de la Codrul întunecat până la Râul Celduin (Râul care Curge). În 1250, Rómendacil l-a trimis pe fiul său Valacar drept legat în Rhovanion, pentru a locui o vreme în preajma lui Vidugavia şi a deprinde limba, obiceiurile şi felul de a fi ale nordicilor. Dar Valacar a făcut mai mult decât plănuise tatăl său. Curând a ajuns să îndrăgească ţinuturile nordice şi pe oamenii care sălăşluiau acolo, şi s-a însurat cu Vidumavi, fiica lui Vidugavia. S-a întors acasă, în regatul său, după câţiva ani buni. De la această căsătorie avea să izbucnească mai târziu războiul învrăjbirii Rubedeniilor.

„Căci oamenii de viţă aleasă din Gondor se uitau de pe acum cu ochi răi la oamenii de la Miazănoapte aflaţi printre ei; şi până atunci încă nu se auzise ca moştenitorul tronului, ori altul dintre fiii Regelui, să se însoare cu o femeie dintr-o clasă inferioară sau dintr-o seminţie străină. Regele Valacar era de-acum bătrân când în ţinuturile de la miazăzi s-au pornit răzmeriţele. Soaţa lui, regina, fusese o domniţă frumoasă şi cu purtări alese, dar viaţa îi fusese scurtă, după cum este a oamenilor de rând, încât dúnedainii se temeau că vlăstarele ei se vor dovedi la fel şi vor pierde din măreţia Regilor Oamenilor. Unde mai pui că nu doreau câtuşi de puţin să-l recunoască drept senior pe fiul ei, care, s-o fi fost numind el Eldacar, dar se născuse într-o ţară străină şi în tinereţe numele lui fusese Vinitharya, un nume din ţara de baştină a mamei sale.

Prin urmare, atunci când Eldacar i-a urmat tatălui său la tron, a izbucnit război în Gondor. El a adus în dinastia regatului spiritul netemător al Oamenilor de la Miazănoapte. Era un bărbat frumos, viteaz şi nu dădea semne că ar fi îmbătrânit mai repede decât tatăl său. Când seminţiile oamenilor s-au unit şi, în frunte cu urmaşii regilor, s-au răsculat împotriva lui, el le-a ţinut piept până la capătul puterilor sale. În cele din urmă însă a fost împresurat în Osgiliath, unde a rezistat îndelung, dar foamea şi numărul mult mai mare al rebelilor l-au forţat într-un târziu să părăsească oraşul şi să-l lase pradă flăcărilor. În timpul acelui asediu şi al incendiului care a urmat a fost distrus Turnul Pietrei din Osgiliath şi palantírul s-a pierdut în ape.

Dar Eldacar a izbutit să scape de vrăjmaşii săi şi a fugit în Miazănoapte, la rubedeniile sale din Rhovanion. Mulţi s-au strâns în jurul lui acolo, atât Oamenii de la Miazănoapte care se aflau în serviciul regelui din Gondor, cât şi dúnedainii din ţinuturile dinspre miazănoapte ale regatului. Dintre aceştia din urmă mulţi ajunseseră să-l preţuiască şi încă şi mai mulţi să-l urască pe cel care-l uzurpase. Adică pe

Castamir, nepotul lui Calimehtar, fratele mai tânăr al lui Rómendacil al II-lea. Nu numai că era unul dintre cei mai apropiaţi de coroană datorită descendenţei sale, dar era urmat şi de cei mai mulţi dintre rebeli; căci el era Căpitanul Corăbiilor şi se bucura de sprijinul celor care locuiau de-a lungul coastelor şi în porturile cele mari, Pelargir şi Umbar.

Castamir nu se urcase pe tron de multă vreme, când şi-a arătat adevărata fire trufaşă, fără pic de dărnicie. Un om crud, după cum dovedise şi atunci când cucerise Osgiliathul. A poruncit ca fiul lui Eldacar, luat în captivitate, să fie ucis; iar măcelul şi nimicirile pricinuite oraşului la porunca lui întrecuseră cu mult răul pe care-l putea face un război. Locuitorii din Minas Anor şi din Ithilien n-au uitat aceste fapte; şi dragostea lor pentru Castamir s-a împuţinat şi mai mult atunci când au înţeles că lui nu-i păsa de ţară şi nu se gândea decât la corăbiile lui şi dorea să mute palatul regal în Pelargir.

Era rege de numai zece ani când Eldacar, simţind că a sosit clipa prielnică pentru el, a venit de la miazănoapte în fruntea unei armate numeroase şi oameni veneau de peste tot, din Calenardhon şi Anórien şi Ithilien, ca să i se alăture. O bătălie mare a urmat în Lebennin, la Răspântiile Erui, şi mult sânge din cel mai bun al regatului Gondor a curs acolo. Eldacar însuşi l-a ucis pe Castamir în timpul luptelor, răzbunându-se astfel pentru Oruendil; dar fiii lui Castamir au izbutit să scape şi, împreună cu alte rubedenii de-ale lor şi cu mulţi din cei de pe corăbii s-au împotrivit vreme îndelungată la Pelargir.

Şi după ce au strâns acolo toată flota pe care o mai aveau (căci Eldocar nu avea corăbii să-i asedieze şi pe mare), au trecut mările şi s-au statornicit în Umbar. Acolo s-au refugiat toţi cei care erau vrăjmaşii regelui şi şi-au ales un senior care nu mai recunoştea puterea regelui. Umbar s-a războit cu regatul Gondor timp de multe vieţi omeneşti, ameninţând toate ţinuturile de coastă şi toate corăbiile ce străbăteau mările. Şi n-a mai fost supus pe de-a-ntregul

până în vremea lui Elessar; iar ţinutul Gondor Miazăzi a rămas pricină de vrajbă între corsari şi Rege.” „Pierderea portului Umbar a îndurerat întregul Gondor, nu numai pentru că regatul s-a împuţinat la miazăzi şi nu-i mai putea stăpâni la fel de bine pe oamenii din Harad, dar şi pentru că acolo poposise Ar-Pharazôn Întrauratul, ultimul Rege al Númenorului, şi înfrânsese puterea lui Sauron. Cu toate că, după aceea, mult rău se abătuse asupra regelui, chiar şi urmaşii lui Elendil îşi aminteau cu mândrie cum venise marea armie a lui Ar-Pharazôn din îndepărtările Mării; şi pe cel mai înalt deal ce străjuia Limanul aşezaseră o coloană albă, măreaţă ca un monument. În vârf purta un glob de cristal care prindea razele Soarelui şi ale Lunii şi strălucea precum o stea luminoasă, ce putea fi văzută, pe vreme senină, chiar de pe coastele Gondorului şi încă şi de mai departe, de pe marea apuseană. Şi acolo a rămas până după a doua înălţare a lui Sauron, care se apropia de-acum, iar Umbra a căzut din nou sub stăpânirea lui şi monumentul umilirii a fost dărâmat”.

După întoarcerea lui Eldacar, sângele casei regale şi cel al altor case ale dúnedainilor s-a amestecat tot mai mult cu acela al oamenilor de rând. Căci mulţi dintre cei mari au căzut răpuşi în timpul Învrăjbirii Rubedeniilor; în vreme ce Eldacar îi apăra pe nordici, cu ajutorul cărora redobândise coroana, celor din Gondor li se alăturaseră o mulţime de locuitori ai ţinutului Rhovanion.

Amestecul acesta de seminţii nu a grăbit apusul neamului dúnedainilor, aşa după cum se temuseră ei; ei însă se împuţinau încetul cu încetul, ca şi până atunci. Şi pricina acestui fapt era, fără tăgadă, însuşi Pământul de Mijloc, cât şi pierderea, pe rând, a harurilor cu care-i înzestraseră númenoreenii după decăderea ţinutului Stelei. Eldacar a trăit până la vârsta de două sute treizeci şi cinci de ani, iar rege a fost vreme de cincizeci şi opt de ani, dintre care zece i-a petrecut în exil.

Al doilea rău, şi cel mai mare, s-a abătut asupra Gondorului în timpul domniei lui Telemnar, al douăzeci şi şaselea rege, al cărui tată, Minardil, fiul lui Eldacar, a fost răpus la Pelargir de către corsarii din Umbar. (În fruntea lor se aflau Angamaitë şi Sanga Hyando, strănepoţii lui Castamir). Curând după aceea, o molimă ucigătoare a fost adusă de vânturile întunecate de la Răsărit. Au pierit atunci Regele şi copiii săi, precum şi un număr mare de locuitori ai regatului Gondor, cu osebire cei care trăiau în Osgiliath. Şi atunci a fost când, din pricina sfârşelii şi împuţinării oamenilor, straja de la hotarele Mordorului a încetat, iar fortăreţele ce păzeau trecătorile au rămas pustii.

Mai târziu s-a spus că toate acestea se petrecuseră chiar în vremea în care Umbra creştea tot mai deasă în Pădurea Verde şi multe lucruri rele s-au arătat din nou atunci, semne ale revenirii lui Sauron. Adevărat este că nici duşmanii Gondorului nu o duceau mai bine, căci altfel ar fi putut să-l biruie în slăbiciunea lui; dar Sauron avea vreme să aştepte şi se prea poate ca ceea ce-şi dorea el să fi fost tocmai deschiderea porţilor spre ţinutul Mordor.

O dată cu moartea Regelui Telemnar s-a ofilit şi a murit şi Copacul Alb din Minas Anor. Dar Tarondor, nepotul său, şi cel care i-a urmat la tron, a plantat încă un puiet în citadelă. Tot el a strămutat pentru totdeauna curtea regală în Minas Anor, căci Osgiliath era pe jumătate părăsit şi se preschimba încet în ruină. Puţini dintre cei care se refugiaseră din calea molimei din Ithilien ori în văile apusene mai doreau să se întoarcă.

Tarondor a urcat de tânăr pe tron şi a avut cea mai lungă domnie dintre toţi Regii Gondorului; dar nu a izbutit să facă mai mult decât să reorganizeze regatul în interior şi să-i reclădească, încet, puterea. În schimb, fiul său, Telumehtar, aducându-şi aminte de moartea lui Minardil şi neavând linişte din pricina neobrăzării corsarilor care atacau ţinuturile de coastă ale regatului său până la Anfalas, şi-a strâns armatele şi în 1810 a cucerit fortăreaţa Umbar

printr-un atac neaşteptat. În acel război au pierit ultimii urmaşi ai lui Castamir, iar Umbar a reintrat, pentru o vreme, sub stăpânirea regilor. Telumehtar a adăugat numelui său porecla Umbadarcil. Dar răul s-a abătut din nou asupra regatului Gondor, ceea ce a făcut ca Umbar să fie pierdut încă o dată, căzând de data asta în mâinile oamenilor din Harad.

Al treilea rău a fost invazia Căruţaşilor, care a supt vlaga şi aşa slăbită a Gondorului în războaie ce au durat aproape o sută de ani. Căruţaşii erau un popor, sau mai curând o uniune de mai multe popoare, ce veneau de la Răsărit; numai că erau mai puternici şi mai bine înarmaţi decât toţi cei care veniseră până atunci. Călătoreau în căruţe mari, iar căpeteniile lor luptau din rădvane. Stârniţi – după cum s-a dovedit mai târziu – de trimişii lui Sauron, ei au atacat Gondorul prin surprindere, iar Regele Narmacil al II-lea a fost ucis în bătălia dusă cu ei pe malul celălalt al râului Anduin în 1856. Locuitorii din părţile de răsărit şi de la miazăzi ale Rhovanionului au căzut în robie; iar hotarele Gondorului au fost de la acea dată strămutate pe Anduin şi retrase până la Emyn Muil. (Din cât se pare, tot acum au pătruns din nou în Mordor Duhurile Inelelor.)

Calimehtar, fiul lui Narmacil II, ajutat de o răzmeriţă, şi-a răzbunat tatăl printr-o mare victorie asupra răsăritenilor, la Dagorlad, în 1899, şi o vreme primejdia a fost abătută. Dar abia sub domnia lui Araphant, la miazănoapte, şi a lui Ondoher, fiul lui Calimehtar, la miazăzi, cele două regate s-au aşezat din nou la sfat împreună după lungă tăcere şi înstrăinare. Căci înţelegeau, în sfârşit, că o singură putere şi voinţă era aceea care îndrepta asalturile din multe părţi asupra supravieţuitorilor Númenorului. Tot atunci Arvedui, moştenitorul lui Araphant, s-a însurat cu Fíriel, fiica lui Ondoher (1940). Dar nici unul dintre regate nu a izbutit să-şi trimită unul altuia ajutoare; căci Angmarul şi-a reînnoit atacurile asupra ţinutului Arthedain la aceeaşi vreme la

care Căruţaşii şi-au făcut din nou apariţia în număr şi mai mare.

De data asta, mulţi dintre Căruţaşi au trecut la sud de Mordor, încheind alianţă cu oamenii din Khand şi din Haradul Apropiat; şi acest mare atac de la nord şi de la sud aproape că a dus la pieire Gondorul. În 1944, Regele Ondobar şi amândoi fiii săi, Artamir şi Faramir, au căzut în luptă la nord de Morannon, iar vrăjmaşii s-au revărsat în Ithilien. Dar Eärnil, Căpetenia Oastei Sudice, a câştigat o mare victorie în Ithilienul de Sud, nimicind armata din Harad, care trecuse Râul Póros. Grăbindu-se spre nord, el a adunat în jurul său tot ce a putut din Oastea Nordică ce se retrăgea, atacând tabăra principală a Căruţaşilor, în timp ce aceştia benchetuiau şi se veseleau închipuindu-şi că regatul Gondor fusese distrus şi că nu mai aveau altceva de făcut decât să prade şi să jefuiască. Eärnil a făcut prăpăd în tabără, dând foc la căruţe şi punând pe fugă duşmanii, până au ieşit cu totul din Ithilien. O mare parte dintre cei care fugeau mâncând pământul şi-au găsit sfârşitul în Smârcurile Morţilor.

„La moartea lui Ondoher şi a fiilor săi, Arvedui din Regatul de la Miazănoapte a cerut coroana Gondorului, dată fiind descendenţa lui directă din Isildur şi ca soţ al lui Fíriel, singura care a supravieţuit dintre copiii lui Ondoher. Dar a fost respins. Cel care a avut cel mai greu cuvânt în această respingere a fost Pelendur, Majordomul Regelui Ondoher.

Sfatul mai-marilor Gondorului a răspuns:

— La coroană şi la tron au dreptul numai şi numai moştenitorii lui Meneldil, fiul lui Anárion, căci lor le-a lăsat Isildur regatul. În Gondor această moştenire rămâne doar fiilor; şi nu am auzit ca legea să fie altminteri în Arnor.

La care Arvedui a răspuns:

— Elendil a avut doi fii, dintre care Isildur era cel mai mare şi moştenitor al tatălui său. Noi am auzit că numele lui Elendil se află până în această zi în fruntea dinastiei Regilor din Gondor, căci a fost numit marele rege al tuturor ţărilor

dúnedainilor. Cât a trăit Elendil, conducerea regatelor de la Miazăzi a fost încredinţată fiilor săi; dar când a pierit Elendil, Isildur s-a dus să ocupe tronul lui de mare rege în locul tatălui său, iar cârmuirea de la Miazăzi a încredinţat-o, ca şi înaintaşul său, fiului fratelui său. Nu şi-a părăsit însemnele de rege al Gondorului şi nu doreşte ca regatul lui Elendil să rămână învrăjbit pentru totdeauna.

Mai mult chiar – a continuat el – în Númenor cel de demult, sceptrul rămânea celui mai mare vlăstar al regelui, femeie sau bărbat. Adevărat este că legea nu a fost urmată în ţările exilaţilor, mereu frământate de războaie; dar legea poporului nostru aceasta a fost, şi noi de ea vorbim acum, văzând că fiii lui Ondoher au murit fără să lase în urmă copii („Legea aceea a fost făcută în Númenor (după cum am aflat de la Rege) atunci când Tar-Aldarion, al şaselea rege, a lăsat în urmă un singur copil, o fiică. Ea a devenit prima Regină urcată pe tron, Tar-Ancalimë; dar legea dăinuia încă dinaintea ei. Tar-Elendil, al patrulea rege, a fost urmat de fiul său Tar-Meneldur, cu toate că fiica sa, Silmarien, era mai mare. Cu toate acestea, Elendil a descins din Silmarien.”).

La aceste vorbe, Gondorul nu a dat nici un răspuns. Coroana era cerută de Eärnil, căpetenia victorioasă; i-a fost dată cu consimţământul tuturor dúnedainilor din Gondor, pentru că prin venele lui curgea sânge regesc. Era fiul lui Siriondil, la rândul său fiul lui Calimmacil, fiul lui Arciryas, el însuşi fratele lui Narmacil al II-lea. Arvedui s-a dat bătut; căci nu avea nici puterea şi nici dorinţa să se împotrivească alegerii făcute de dúnedainii din Gondor; dar pretenţia lui nu a fost dată uitării de către urmaşii săi nici măcar atunci când nu au mai avut drept la tron. Căci nu mai era mult şi regatul de la Miazănoapte avea să ajungă la capătul zilelor sale.

Arvedui a fost, cu adevărat, ultimul rege, după cum îi spune şi numele. Din câte se povesteşte, acest nume i-a fost

dat la naştere, de către Malbeth-vizionarul, care i-a spus tatălui său:

— Arvedui îl vei numi de-aici încolo, căci va fi cel de pe urmă în Arthedain. Doar că dúnedainii vor fi puşi în faţa unei alegeri şi dacă vor alege calea ce va părea mai puţin dătătoare de speranţă, atunci fiul tău îşi va schimba numele şi va deveni rege peste un regat mare. Iar de nu vor face astfel, atunci mare suferinţă şi multe vieţi de oameni vor trece până când dúnedainii se vor înălţa şi se vor uni încă o dată.

În Gondor aşijderea, un singur rege i-a urmat lui Eärnil. Poate că dacă sceptrul şi coroana ar fi fost unite, atunci regatul nu s-ar fi prăbuşit şi multe rele nu s-ar fi petrecut. Dar Eärnil era un om înţelept şi câtuşi de puţin trufaş, chiar dacă regatul din Arthedain părea celor mai mulţi locuitori din Gondor un regat mic, în ciuda dinastiei cârmuitoare.

Astfel că i-a trimis solie lui Arvedui, dându-i de ştire că el însuşi primise coroana Gondorului după legea şi nevoile regatului de la Miazăzi, «numai că eu nu am uitat credinţa pe care a dovedit-o Arnor şi nici înrudirea noastră şi nu doresc ca regatele lui Elendil să se înstrăineze unul de altul. Îţi voi trimite ajutoare ori de câte ori vei avea trebuinţă şi cât îmi stă în putere să o fac.»

A trecut însă ceva vreme până când Eärnil s-a simţit în destulă siguranţă ca să îşi ţină promisiunea. Regele Araphant îşi irosea forţele pentru a ţine piept atacurilor dinspre Angmar, iar Arvedui, după ce a ajuns pe tron, a făcut acelaşi lucru; dar în cele din urmă, în toamna lui 1973, în Gondor au sosit vesti cum că Arthedain se afla Ia mare ananghie şi că Regele-vrăjitor pregătea un ultim atac împotriva regatului. Atunci Eärnil l-a trimis pe fiul său Eärnur spre nord, cu corăbiile peste mare şi cu poruncă să ajungă cât mai repede cu putinţă. A fost prea târziu. Înainte ca Eärnur să arunce ancorele în portul London, Regele-vrăjitor cucerise Arthedain şi Arvedui căzuse răpus în luptă.

Dar când Eärnur a sosit la Limanurile Cenuşii, mare au fost bucuria şi mirarea oamenilor şi ale elfilor deopotrivă. Din pricina secetei şi a numărului mare de corăbii de-abia puteau găsi loc să ancoreze, cu toate că şi celelalte două porturi, Harlond şi Forlond, se umpluseră; iar din corăbii a coborât o armie numeroasă, cu muniţie şi provizii pentru un război purtat de regi mari. Sau cel puţin aşa părea oamenilor de la Miazănoapte, cu toate că ceea ce vedeau era doar o mică oaste expediţionară faţă de puterea pe care o avea regatul Gondor. Caii însă au fost lăudaţi mai presus de orice, căci mulţi dintre ei fuseseră aduşi din văile Anduinului şi pe spinările lor călăreau bărbaţi falnici şi chipeşi, şi prinţi mândri din Rhovanion.

Atunci Círdan a chemat la sine pe toţi cei care doreau să i se alăture, din Lindon sau din Arnor, şi când toate au fost pregătite aşa după cum se cuvine, armia a trecut râul Lune şi s-a îndreptat spre nord, pentru a-l ataca pe Regele-vrăjitor din Angmar. Din cât se spunea, Regele sălăşluia în Fornost, un ţinut pe care-l umpluse de seminţii ticăloase, uzurpând casa regală şi legile ei străvechi. Fudul cum era, nu a aşteptat ca duşmanii să ajungă în fortăreaţa lui, ci a ieşit în întâmpinarea lor, gândind să-i alunge înapoi în apele râului Lune, aşa cum făcuse şi cu alţii.

Doar că Oastea Apusului l-a atacat între Dealurile Amurgului şi acolo s-a încins o mare bătălie pe câmpia dintre Nenuial şi Gruiurile Nordice. Forţele din Angmar dădeau de-acum semne că se retrag spre Fornost, când corpul principal al cavaleriei, care ocolise dealurile, a năvălit asupra lor dinspre miazănoapte, împrăştiind duşmanul în cele patru vânturi. Regele-vrăjitor, strângând în grabă tot ce mai rămăsese din oastea lui împrăştiată, a luat-o la fugă spre nord căutând să ajungă în propria lui ţară, Angmar. Înainte să apuce să se adăpostească în Carn Dúm, cavaleria din Gondor cu Eärnil în frunte l-a prins din urmă. Tot atunci o armată condusă de Glorfindel, Seniorul elf, i-a ieşit în cale dinspre Vâlceaua Despicată. Şi atât de

crunt a fost atunci învins ţinutul Angmar, încât nici picior de om sau orc din acel regat n-a mai rămas la apus de Munţi.

Dar se povesteşte că, atunci când totul era pierdut, Regele-vrăjitor s-a arătat dintr-o dată, înveşmântat în negru şi cu mască neagră pe chip, călare pe un cal negru. Spaima i-a cuprins pe toţi cei care l-au zărit. Doar că el l-a ales pe Căpitanul Gondorului pentru a-şi revărsa întreaga sa ură şi, cu un urlet cumplit, s-a repezit asupra lui. Eärnur i-ar fi ţinut piept, dar calul său nu a putut îndura atacul şi, ridicându-se în două picioare, a ţâşnit în galop, purtându-şi stăpânul departe, înainte ca acesta să-l poată struni.

Regele-vrăjitor a izbucnit atunci în râs şi nici unul care l-a auzit nu a mai putut să uite grozăvenia acelui hohot. Glorfindel însă s-a năpustit asupra lui pe calul său alb, iar Regele-vrăjitor, fără să-şi curme hohotele, i-a întors spatele şi, pornind în galop, s-a pierdut în umbre. Căci noaptea se lăsase peste câmpul de bătălie şi Regele-vrăjitor în noapte a pierit şi nimeni n-a văzut încotro s-a dus.

Eärnur s-a întors, dar Glorfindel, uitându-se spre întunericul ce se adâncea, i-a spus:

— Nu-l urmări! Nu se va întoarce în această ţară. Pieirea lui este încă departe şi nu de mână de om va fi răpus.

Cuvinte pe care mulţi aveau să şi le amintească; dar Eärnur era mânios, singura lui dorinţă era să se răzbune pentru ruşinea pe care o suferise.

Şi aşa s-a sfârşit regatul lui Angmar cel Rău; şi astfel şi-a atras Eärnur, Căpitanul Gondorului, ura fără de moarte a Regelui-vrăjitor; dar mulţi ani aveau să mai treacă până ce acest lucru să iasă la iveală.”

Astfel, în timpul domniei Regelui Eärnil, după cum avea să se dovedească mai târziu, Regele-vrăjitor a scăpat din meleagurile de la Miazănoapte şi s-a întors în Mordor, unde a adunat celelalte Duhuri ale Inelelor, căci el era de-acum mai-marele lor. Numai că abia în anul 2000 au ieşit ei din Mordor, prin Trecătoarea Cirith Ungol, ca să asedieze Minas Ithil. L-au cucerit în 2002 şi au pus mâna pe piatra

palantír aflată în turn. Nu i-a alungat nimeni de acolo cât a durat al Treilea Ev; iar Minas Ithil a devenit un tărâm al fricii şi a primit numele de Minas Morgul. Mulţi dintre cei care mai rămăseseră în Ithilien au plecat în bejenie.

„Eärnur era asemenea tatălui său în vitejie, dar nu şi în înţelepciune. Un bărbat vânjos la trup şi aprig la fire; dar nu voia să se însoare, căci singura lui plăcere şi-o găsea în luptă sau în întrecerile de arme. Şi măiestria lui era atât de desăvârşită, încât nimeni nu-i putea ţine piept în acele sporturi care îl încântau pe el, părând mai degrabă un campion decât căpitan sau rege şi păstrându-şi vigoarea şi îndemânarea până la o vârstă mult mai înaintată decât cea îndeobşte menită unor asemenea îndeletniciri la acea vreme."

Când Eärnur a primit coroana în 2043, Regele din Minas Morgul l-a provocat la o luptă numai între ei doi, aruncându-i în faţă, ca să-l întărite, că nu avusese curajul să-l înfrunte în bătălia de la Miazănoapte. De data asta, Mardil Majordomul a reuşit să domolească mânia regelui. Minas Anor, devenit între timp oraşul principal al regatului încă de pe vremea Regelui Telemnar, cât şi fortăreaţa regilor, a fost rebotezat acum Minas Tirith, adică oraşul care stă de strajă împotriva răului din Morgul.

Eärnur avea coroana de numai şapte ani de zile, când Seniorul din Morgul l-a provocat încă o dată, spunându-i că, pe lângă inima slabă de care dăduse dovadă în tinereţe, acum se mai arăta şi slab la bătrâneţe. Mardil nu l-a mai putut înfrâna de data asta, astfel că regele s-a îndreptat însoţit de o mică escortă de cavaleri spre poarta de intrare în Minas Morgul. Nici unul dintre ei nu a mai fost văzut vreodată. În Gondor se credea că duşmanul fără de credinţă prinsese regele în capcană şi că acesta murise în chinuri în Minas Morgul; dar, cum nici un martor nu putea jurui că-l văzuse mort, Mardil Majordomul cel Bun a cârmuit regatul în numele său timp de mulţi ani.

De-acum urmaşii regelui se împuţinaseră. Numărul lor scăzuse în urma învrăjbirii Rubedeniilor; încât de-atunci regii ajunseseră să fie roşi de gelozie şi bănuitori faţă de cei de-un sânge cu ei. Adeseori cei asupra cărora cădeau bănuieli de tot felul se refugiau în Umbar, unde se alăturau rebelilor; în vreme ce alţii renunţaseră la orice legături de sânge şi-şi luaseră soaţe de alt neam decât cel al Númenoreenilor.

Astfel s-a făcut că nu s-a aflat nici un pretendent de sânge regesc la tronul Gondorului, asupra căruia toţi să-şi dea consimţământul; unde mai pui că toţi erau cuprinşi de teamă la amintirea învrăjbirii, ştiind că dacă s-ar fi ajuns la încă o asemenea înfruntare, atunci Gondorul era sortit pieirii. Drept care, cu toate că anii se înşirau tot mai mulţi, Majordomul a cârmuit mai departe Gondorul, iar coroana lui Elendil continua să zacă în poala Regelui Eärnil, în Sălaşurile Morţilor, acolo unde o lăsase Eärnur.

Majordomii.

Casa Majordomilor se numea Casa lui Húrin, căci se trăgeau cu toţii din Majordomul Regelui Minardil (1621-1634), Húrin din Emyn Arnen, un om din rasa nobilă a Númenoreenilor. După ce lui i-a trecut vremea, regii şi-au ales întotdeauna majordomii dintre descendenţii lui; iar după vremea lui Pelendur, rangul a devenit ereditar, fiind transmis din tată în fiu sau celui mai apropiat ca grad de rudenie, la fel ca şi regii.

Când era uns, fiecare nou majordom trebuia să jure că „va păstra toiagul şi cârma ţării în numele regelui, până ce acesta se va înturna”. Curând vorbele acestea au devenit un ritual de care nu se mai prea ţinea seamă, căci majordomii îşi luau toate puterile regale. Şi totuşi, în Gondor mulţi credeau că regele se va întoarce oarecândva; şi erau unii care-şi aminteau de străvechea dinastie de la Miazănoapte, despre care se spunea că încă mai trăia printre umbre. În faţa unor asemenea zvonuri, Majordomii Cârmuitori nu făceau decât să-şi înăsprească inimile.

Dar pe tronul cel străvechi, majordomii nu s-au aşezat nicicând, şi n-au purtat coroană, şi nu au ţinut sceptrul în mână. Doar un toiag alb, ca semn al îndatoririi lor; stindardul le era şi el alb, fără stemă, stindardul regal, în schimb, era făcut din blană de samur, pe care era înfăţişat un copac alb înflorit, aşezat sub şapte stele.

După Mardil Voronwë, socotit primul din dinastie, au urmat douăzeci şi patru de Majordomi Cârmuitori ai Gondorului, până la Denethor al II-lea, el fiind al douăzeci şi şaselea şi cel de pe urmă. La început cârmuirea le-a fost liniştită, căci acelea erau zilele Păcii Străjuitoare, în timpul căreia Sauron s-a retras din faţa puterii Sfatului Alb şi Duhurile Inelelor nu s-au arătat din ascunzătoarea lor din Valea Morgul. Dar începând cu domnia lui Denethor I, pacea n-a mai fost nicicând deplină, şi chiar şi când Gondor nu a avut de înfruntat războaie mari ori făţişe, hotarele sale s-au aflat tot timpul sub ameninţare.

În ultimii ani ai domniei lui Denethor I, seminţia urukşilor, orci negri grozav de puternici, s-a ivit pentru prima oară din Mordor, iar în 2475 au străbătut în goană Ithilien şi au cucerit Osgiliath. Boromir, fiul lui Denethor (de la el şi-a primit mai târziu numele şi Boromir, unul dintre cei Nouă Peregrini) i-a înfrânt şi a recucerit Ithilien; Osgiliath însă a căzut în cele din urmă în ruină şi marele său pod de piatră a fost distrus. Nimeni nu a mai rămas să trăiască acolo. Boromir era un mare căpitan, temut chiar şi de Regele-vrăjitor. Nobil, chipeş, voinic la trup, cu voinţă de neclintit, dar în urma acelui război s-a ales cu o rană făcută de o armă din Morgul, care i-a scurtat viaţa; durerea i-a chircit trupul, iar el a murit doisprezece ani după tatăl său.

I-a urmat Cirion, care a domnit ani îndelungaţi. A fost un majordom mereu în gardă, dar Gondorul pierduse mult din putere, încât mai mult decât să apere hotarele regatului Cirion nu avea ce să facă, în vreme ce duşmanii săi (sau forţa care-i punea în mişcare) pregăteau atacuri pe care el nu avea cum să le împiedice. Corsarii îi pustiiau coastele,

dar pericolul cel mare pândea la hotarul de la miazănoapte. Pe pământurile întinse ale ţinutului Rhovanion, între Codrul Întunecat şi Râul Curgător, trăia acum un neam fioros, aflat sub stăpânirea Umbrei din Dol Guldur. Adeseori făceau raiduri prin Pădure, până când valea Râului Anduin, la sud de Râul Vesel, a fost părăsită de orice altă seminţie. Neamul acesta se numea Balchoth şi se înmulţea din ce în ce, pentru că alţii asemeni lor li se alăturau dinspre răsărit, în vreme ce neamul celor din Calenardhon se stinsese, încât Cirion a avut mult de furcă să păstreze hotarul pe râul Anduin.

„Presimţind furtuna, Cirion a pornit spre miazănoapte pentru a cere ajutor, dar prea târziu a făcut-o; căci în acel an (2510), balchothii, care-şi construiseră multe bărci mari şi plute aşijderi pe malul de răsărit al Anduinului, au trecut în număr mare râul şi i-au împrăştiat pe apărători ca pleava. Oastea ce se îndrepta spre ei dinspre miazăzi a fost oprită din drum şi alungată la miazănoapte, peste râul Lumina Stinsă, unde pe neaşteptate a fost atacată de o hoardă de orci coborâţi din Munţi şi împinsă de către aceştia înapoi spre Anduin. Abia atunci s-a ivit, dincolo de orice speranţe, ajutorul de la miazănoapte, şi cornurile rohirrimilor au fost auzite pentru întâia dată în Gondor. Eorl Tânărul venea în fruntea călăreţilor săi, împrăştiind duşmanii, urmărindu-i apoi pe balchothi până la ultimul, peste câmpiile Calenardhon. Cirion i-a dăruit lui Eorl acel ţinut, să-l locuiască, iar acesta i-a jurat lui Cirion jurământul lui Eorl, de prietenie la nevoie sau ori de câte ori era chemat de seniorii din Gondor.

În vremea lui Beren, al nouăsprezecelea Majordom, o primejdie încă şi mai mare s-a abătut asupra Gondorului. Trei oşti mari, pregătite îndelung, au venit pe mare dinspre Umbar şi Harad, atacând cu furie coastele Gondorului; duşmanii au coborât pe ţărm în multe locuri, iar în nord până la gura de vărsare a râului Isen. Tot atunci rohirrimii au fost atacaţi dinspre vest şi est, ţara lor a fost năpădită de

duşmani, iar ei au fost siliţi să se refugieze în văile Munţilor Albi. În acel an (2758) a început Iarna cea Lungă, cu frig mare şi zăpezi uriaşe, venind dinspre Miazănoapte şi dinspre Soare-Răsare, şi care a durat timp de cinci luni. Helm (Helm – coif n.tr.) din Rohan şi cei doi fii ai săi au pierit în acel război; tristeţea şi moartea s-au lăsat peste Eriador şi Rohan. Dar în Gondor, la sud de munţi, lucrurile nu stăteau chiar atât de rău, încât înainte să vină primăvara, Beregond, fiul lui Beren, a reuşit să-i răpună pe invadatori. Şi neîntârziat a trimis ajutoare în Rohan. El a fost cel mai mare căpitan pe care l-a avut regatul Gondor după Boromir; şi când a urmat tatălui său la cârma ţării (2763), Gondorul a început să-şi refacă forţele. Rohan însă îşi vindeca mai greu rănile pe care le suferise. Aceasta este pricina pentru care Beren l-a primit cu braţele deschise pe Saruman şi i-a dat cheile Turnului Orthanc; şi din acel an (2759) Saruman a rămas să trăiască în Isengard.

Şi a fost ca pe vremea lui Beregond să aibă loc Războiul dintre gnomi şi orci, în Munţii Ceţoşi (2793-2799), despre care numai poveşti au răzbătut până la miazăzi, până când orcii, fugind din Mauduhirion, au încercat să treacă prin Rohan şi să se aşeze în Munţii Albi. Luptele au ţinut ani de zile în văi, până s-a pus capăt primejdiei.

O dată cu moartea lui Belecthor al II-lea, cel de-al douăzeci şi unulea Majordom, a murit şi Copacul Alb în Minas Tirith; dar copacul a fost lăsat în picioare, „până când se va întoarce Regele”, căci nici un puiet nu a mai fost de găsit.

În vremea lui Turin al II-lea, duşmanii Gondorului s-au pus din nou în mişcare; Sauron căpătase puteri noi şi ziua în care avea să-şi facă iarăşi apariţia se apropia. În afară de cei mai neîndurători dintre supuşii săi, toţi ceilalţi au părăsit Ithilien, retrăgându-se pe malul apusean al râului Anduin, căci ţara pe care o părăsiseră mustea de orcii din Mordor. Turin a fost cel care a construit în Ithilien locuri tainice de refugiu pentru soldaţii săi, cel mai lung dintre

acestea şi mai bine apărat fiind Henneth Annún. A fortificat încă o dată insula Cair Andros („Numele acesta înseamnă „Corabia cu spumă lungă”; căci insula avea forma unei corăbii mari, cu o prova înaltă îndreptată spre miazănoapte, un promontoriu cu stânci ascuţite de care se lovea spuma albă a râului Anduin.”), pentru a apăra Anórien. Dar principalul pericol se afla la sud, unde haradrimii ocupaseră Gondorul de la Miazăzi, drept care aveau loc multe lupte de-a lungul râului Póros. Când Ithilien a fost invadat de vrăjmaşi, Regele Folcwine din Rohan a împlinit jurământul lui Eorl şi şi-a răscumpărat ajutorul primit din partea lui Beregond, trimiţând mulţi soldaţi în Gondor. Cu ajutorul lor, Turin a câştigat o victorie la râul Póros; dar fiii lui Folcwine au căzut amândoi în bătălie. Călăreţii i-au îngropat după obiceiul seminţiei lor, punându-i pe amândoi în acelaşi mormânt, căci erau fraţi gemeni. Iar mormântul lor, Haudh în Gwanûr, s-a aflat multă vreme pe malul înalt al râului şi duşmanii Gondorului se temeau să treacă prin preajma lui.

Turgon i-a urmat lui Turin, dar despre domnia lui se mai ştie doar că, doi ani înainte de moartea sa, Sauron s-a ridicat din nou, fără să-şi mai ascundă intenţiile; şi a intrat în Mordor, unde era aşteptat de mult. Apoi s-a răsculat Barad-dûr, iar Muntele Osândei a izbucnit în flăcări şi ultimii dintre locuitorii ţinutului Ithilien au fugit cât mai departe de acele locuri. După moartea lui Turgon, Saruman a făcut din Isengard domeniul lui şi l-a fortificat.

„Echtelion al II-lea, fiul lui Turgon, era un om tare înţelept. Cu puterea care îi mai rămăsese, s-a apucat să-şi întărească regatul împotriva atacurilor ce veneau din Mordor. I-a încurajat pe toţi cei merituoşi de aproape şi de departe să intre în serviciul său, iar pe cei care s-au dovedit oameni de încredere i-a înălţat în rang şi i-a răsplătit. În multe din cele făcute de el a primit ajutor şi sfat de la un mare căpitan pe care-l iubea mai presus de orice. Thorongil îl numeau oamenii din Gondor, Vulturul Stelei, căci era iute, cu ochi ager, şi purta o stea de argint pe mantia lui; dar nimeni nu-i

cunoştea numele adevărat şi nici în ce ţară se născuse. Din Rohan a venit el în slujba lui Ecthelion, unde slujise Regelui Thengel, dar nu ţinea de neamul rohirrimilor. Era mare conducător de oşti, pe mare ori pe uscat, dar a plecat şi şi-a pierdut urma printre umbrele din care venise înainte să se sfârşească domnia lui Ecthelion.

Thorongil îi spunea adesea lui Echtelion că puterea răzvrătiţilor din Umbar era o mare primejdie pentru Gondor şi o la fel de mare ameninţare pentru ţinuturile de la miazăzi, ce se putea dovedi mortală dacă Sauron pornea la război pe faţă. În cele din urmă a primit învoire de la Majordom să strângă o forţă mică şi a sosit în Umbar noaptea, pe nepusă masă, şi acolo a incendiat un număr mare de corăbii de-ale Corsarilor. El însuşi l-a răpus pe Căpitanul Limanului în bătălia purtată pe chei, apoi s-a retras cu pierderi neînsemnate de partea sa. Dar odată ajunşi înapoi în Palergir, spre marea uimire şi tristeţe a oamenilor, el nu a vrut să se întoarcă în Minas Tirith unde-l aşteptau onorurile cuvenite.

I-a trimis însă lui Ecthelion o solie de despărţire, în care spunea: „Mă aşteaptă acum alte îndatoriri, Domnia ta, şi multă vreme şi primejdii fără număr vor trebui să treacă până mă vor purta din nou paşii spre Gondor, dacă aşa va voi soarta.” Cu toate că nimeni nu avea de unde şti care erau acele îndatoriri, nici cine anume i le dăduse, se ştia totuşi încotro se îndreptase. Căci a luat o barcă şi a trecut Anduinul şi acolo şi-a luat rămas-bun de la însoţitorii săi şi a pornit mai departe de unul singur; şi când a fost văzut ultima oară, faţa lui era îndreptată către Munţii Umbrei.

Oraşul a fost cuprins de deznădejde aflând de plecarea lui Thorongil, şi mulţi au luat-o ca pe o mare pierdere. Dar nu şi Denethor, fiul lui Ecthelion, un bărbat copt de-acum pentru a deveni Majordom, ceea ce s-a şi întâmplat patru ani mai târziu, după moartea tatălui său.

Denethor al II-lea era un om mândru, înalt, curajos şi cu o ţinută mult mai regească decât oricare altul născut în

Gondor nu numai atunci, ci şi cu multe vieţi omeneşti înainte; mai era şi înţelept şi clarvăzător şi ştiutor de datini şi istorii vechi. Cu adevărat, semăna într-atât cu Thorongil, de-ai fi zis că erau rubedenii din cele mai apropiate, cu toate acestea oamenii l-au îndrăgit mai mult pe străinul Thorongil decât pe el, iar tatăl său tot străinului îi arătase mai multă cinstire. La acea vreme, mulţi au crezut că Thorongil plecase înainte ca rivalul său să-i devină stăpân; numai că Thorongil nicicând nu se luase la întrecere cu Denethor şi nu se văzuse pe sine mai mult decât ca servitorul tatălui acestuia. Şi într-o singură privinţă sfaturile pe care le dădeau cei doi Majordomului nu se potriviseră: Thorongil adesea îl avertiza pe Ecthelion să nu se încreadă în Saruman cel Alb din Isengard, ci mai curând să-l primească cu braţele deschise pe Gandalf cel Sur. Denethor, în schimb, nu-l avea la inimă pe Gandalf; iar după domnia lui Ecthelion, Pelerinul cel Sur s-a bucurat de şi mai puţină trecere în Minas Tirith. Prin urmare, mai târziu, când lucrurile s-au limpezit, mulţi au crezut că Denethor, care avea o minte ageră şi privea mult mai departe şi mai în adânc decât alţii din vremea lui, a descoperit cine era cu adevărat acest străin Thorongil, bănuind din acea clipă că el şi Mithrandir plănuiseră să-l înlăture de la putere.

Când Denethor a devenit Majordom (2984), s-a dovedit un stăpân priceput, ţinând toate frâiele în mâinile sale. Vorbea puţin. Asculta sfaturile şi apoi făcea cum socotea el mai bine. S-a însurat târziu (2976), luând-o drept soaţă pe Finduilas, fiica lui Adrahil din Dol Amroth. Era o domniţă de o frumuseţe rară şi bună la suflet, dar s-a stins nici doisprezece ani mai târziu. Denethor a iubit-o, în felul său, mai mult decât pe oricine altcineva, în afară de cel mai mare dintre fiii pe care i i-a dăruit ea. Dar tuturor li se păruse că ea se ofilea în oraşul-fortăreaţă, precum o floare din văile dinspre mare, aşezată pe stânca golaşă. Umbra de la răsărit o umplea de groază şi tot timpul îşi înturna privirile spre miazăzi, spre marea căreia îi ducea dorul.

După moartea ei, Denethor a devenit şi mai întunecat, şi mai tăcut decât înainte, şi adesea şedea de unul singur în turnul său, cufundat în gânduri, presimţind că Mordorul avea să-i atace regatul câtă vreme se mai afla el la domnie. Mai târziu, oamenii au crezut că, având nevoie de cunoaştere, dar fiind un bărbat mândru şi bizuindu-se pe puterea propriei sale voinţe, cutezase să privească în palantírul din Turnul Alb. Nici unul dintre Majordomi nu îndrăznise încă să facă asemenea lucru, nici măcar regii Eärnil şi Eärnur, după căderea oraşului Minas Ithil, când palantírul lui Isildur încăpuse pe mâinile Duşmanului; căci Piatra din Minas Tirith era palantírul lui Anárion, cea mai apropiată de Piatra ce se afla la Sauron.

Astfel a dobândit Denethor marea cunoaştere despre lucrurile ce se petreceau în regatul său şi până dincolo de hotarele sale, departe, trezind uimirea oamenilor; dar pentru această cunoaştere a plătit scump, îmbătrânind înainte de vreme în înfruntarea cu voinţa lui Sauron. Astfel că trufia lui Denethor creştea pe măsură ce creştea şi deznădejdea lui, până când a ajuns să vadă în toate faptele acelui timp o singură luptă, între Seniorul din Turnul Alb şi Seniorul din Barad-dûr, nemaiîncrezându-se în nimeni dintre cei care i se împotriveau lui Sauron, decât dacă îl slujeau pe el şi numai pe el.

Şi aşa se scurgea vremea, apropiindu-se tot mai mult Războiul Inelului, iar fiii lui Denethor au ajuns la vârsta bărbăţiei. Boromir, cu cinci ani mai mare decât ceilalţi, era aidoma lui la chip şi la firea mândră, dar nimic altceva nu mai luase de la tatăl său. Mai curând amintea de Regele Eärnur, cel de demult, neluându-şi soaţă şi plăcându-i mai degrabă îndeletnicirea armelor; netemător şi puternic, dar nepăsându-i de datini, în afară de poveştile despre vechi bătălii. Faramir, mai tânăr, îi semăna la înfăţişare, dar nu şi la minte. Citea inimile oamenilor cu aceeaşi limpezime ca şi tatăl său, dar ceea ce afla în ele îi trezea mai curând mila decât dispreţul. Se purta cu blândeţe, iubea legendele şi

cântecul, din care pricină mulţi îl credeau pe atunci mai puţin curajos decât tatăl său. Dar nu era aşa, ci el nu căuta să câştige faima în primejdii fără rost. Se bucura ori de câte ori Gandalf sosea în Oraş şi învăţa tot ce putea din înţelepciunea lui; un motiv în plus ca să trezească nemulţumirea tatălui său.

Fraţii însă se iubeau între ei, şi o făcuseră şi în copilărie, Boromir fiind cel care-l ajuta şi-i lua apărarea lui Faramir. Gelozia şi rivalitatea nu-şi avusese nicicând locul între ei, nici pentru a câştiga dreptatea părintească, nici laudele oamenilor. Faramir nu-şi putea închipui că cineva din Gondor ar putea să-l înfrunte pe Boromir, moştenitorul lui Denethor, Căpitanul Turnului Alb; şi la fel gândea şi Boromir. Când însă soarta i-a pus la încercare, lucrurile s-au dovedit cu totul altfel. Dar despre tot ce s-a întâmplat cu cei trei în Războiul Inelului se povestesc multe în altă parte. Iar după Război, vremea Majordomilor Cârmuitori s-a sfârşit; căci moştenitorul lui Isildur şi al lui Anárion s-a întors şi regalitatea şi-a recăpătat pe deplin drepturile, iar stindardul Copacului Alb a prins din nou să fluture în vârful Turnului lui Ecthelion.” (v)

URMEAZĂ O PARTE DIN POVESTEA LUI ARAGORN ŞI A LUI ARWEN

„Arador era bunicul Regelui. Fiul său Arathorn umbla s-o ia de soaţă pe Gilraen cea Bălaie, fiica lui Dírhael, el însuşi urmaş al lui Aranorth. Dírhael s-a împotrivit la această căsătorie; căci Gilraen era tânără şi nu ajunsese la vârsta la care se căsătoreau de obicei femeile din seminţia dúnedainilor.

— Mai mult, a spus el, Arathorn este un bărbat în toată puterea cuvântului, copt ca vârstă, şi va deveni căpetenie mai curând decât alţi bărbaţi; inima-mi spune că nu va avea multe zile de trăit.

Dar Ivorwen, soaţa lui, care îşi avea şi ea premoniţiile ei, i-a răspuns:

— Cu atât mai mare e nevoia de grabă! Zilele se întunecă înaintea furtunii şi lucruri mari stau să se întâmple. Dacă cei doi se iau acum, se poate renaşte speranţa pentru poporul nostru; dar dacă nu se grăbesc, speranţa nu va fi cunoscută de evul nostru.

Şi s-a întâmplat ca să nu treacă anul şi Arathorn şi Gilraen s-au luat de soţ şi soţie, şi tot atunci Arador a fost luat captiv de căpcăunii dealurilor, în Măgurile Reci, la miazănoapte de Vâlceaua Despicată, şi a fost ucis; şi Arathorn a devenit Căpetenie a dúnedainilor. Anul următor, Gilraen i-a adus pe lume un fiu, care a primit numele de Aragorn. Dar Aragorn abia împlinise doi ani, când Arathorn a pornit în fruntea cavalerilor, împreună cu fiii lui Elrond şi a căzut răpus de o săgeată vrăjmaşă care i-a străpuns ochiul; s-a dovedit astfel că într-adevăr a avut o viaţă scurtă pentru unul din seminţia lui, neavând decât şaizeci de ani când a pierit.

Atunci Aragorn, fiind de-acum Moştenitorul lui Isildur, a fost luat împreună cu mama lui şi dus să trăiască în casa lui Elrond; iar Elrond a luat locul tatălui şi a ajuns să-l iubească de parcă era propriul său fiu. Numai că i s-a dat numele de Estel, adică «Speranţa», şi adevăratul său nume şi adevărata sa origine au fost ţinute în taină, la porunca lui Elrond; căci înţelepţii ştiau atunci că Duşmanul umbla să-l descopere pe Moştenitorul lui Isildur, dacă o mai fi fiind vreunul pe pământ.

Dar când Estel avea numai douăzeci de ani, s-a întâmplat că s-a reîntors în Vâlceaua Despicată după mari fapte pe care le făcuse alături de fiii lui Elrond; iar Elrond l-a privit şi a fost bucuros de ceea ce vedea, căci avea în faţa lui un tânăr chipeş, nobil, devenit bărbat înainte de vreme, cu toate că trupul şi mintea lui aveau să se împlinească încă şi mai mult. În acea zi, Elrond i-a spus pe numele adevărat şi i-a dezvăluit cine şi al cui fiu era; şi i-a dăruit cele câteva însemne ale casei sale, care-i rămăseseră moştenire.

— Aici ai inelul lui Barahir, i-a spus el, mărturia înrudirii noastre cu cei de departe; şi aici sunt frânturile săbiei Narsil. Cu acestea poţi încă face lucruri măreţe; căci presimt că viaţa ta va fi mai lungă decât măsura vieţilor omeneşti, dacă nu cumva te va răpune răul şi nu treci marea încercare. Însă marea încercare va fi grea şi lungă. Sceptrul lui Annúminas îl păstrez eu. Căci încă va trebui să te lupţi să-l meriţi.

Ziua următoare, la ora apusului, Aragorn a pătruns de unul singur în pădure, cu inima tresăltându-i în piept; şi a început să cânte, căci era plin de speranţă şi lumea era minunată. Şi dintr-o dată, în timp ce cânta, a zărit o domniţă care se preumbla pe pajiştea verde printre tulpinile albe ale mestecenilor; şi s-a oprit uluit, gândind că păşise din nebăgare de seamă într-un vis, sau, cine ştie, poate că primise un dar din partea menestrelilor elfi care pot să facă să apară aievea în faţa ochilor celor care ascultă lucrurile despre care cântă în cântările lor.

Căci Aragorn tocmai cânta acea parte din Balada lui Lúthien care spune cum s-au întâlnit Lúthien şi Beren în pădurea Neldareth. Şi poftim! tocmai atunci Lúthien trecea prin dreptul ochilor lui în Vâlceaua Despicată, înveşmântată într-o mantie de argint şi aur, frumoasă precum zorii în casele elfilor; părul ei negru era învolburat de o pală de vânt neaşteptată, iar peste sprâncene purta o legătură de nestemate ca nişte stele.

Preţ de o clipă Aragorn a privit-o în tăcere, dar, temându-se ca nu cumva ea să treacă şi el să nu o mai zărească vreodată, a strigat după ea, Tinúviel, Tinúviel! aşa cum strigase şi Beren în zilele de odinioară, cu mult timp în urmă.

Atunci fecioara s-a răsucit spre el zâmbind şi a întrebat:

— Cine eşti tu? Şi de ce mă strigi pe acest nume? Iar el a răspuns:

— Pentru că am crezut că eşti cu adevărat Lúthien Tinúviel din cântecul pe care-l cântam. Dar dacă nu eşti ea, umbletul

îţi seamănă cu al ei.

— Mi-au spus-o şi alţii, a răspuns ea fără să zâmbească. Numai că numele ei nu este al meu. Şi poate că soarta mea nu va fi ca a ei. Iar tu cine eşti?

— Mi se spunea Estel, dar sunt Aragorn, fiul lui Arathorn, Moştenitorul lui Isildur, Seniorul dúnedainilor. Însă chiar în timp ce vorbea simţea că obârşia sa nobilă, care-i bucurase inima, era fără valoare acum şi fără rost în faţa nobleţei şi a frumuseţii ei.

Dar ea a râs vesel şi a spus:

— Înseamnă că suntem înrudiţi de departe. Căci eu sunt Arwen fiica lui Elrond şi mi se mai zice Undómiel.

— Adeseori se vede cum în zilele de primejdie bărbaţii ascund ce au mai de preţ. Şi mă minunez de Elrond şi de fratele tău; căci uite, stau în casa lor din copilărie, însă de tine n-am auzit pomenindu-se. Cum de s-a întâmplat că nu ne-am întâlnit până acum? Nu cumva te-a ţinut încuiată tatăl tău în visterie?

— Nu, – şi fecioara s-a uitat în sus la Munţii care se înălţau spre răsărit. Am trăit o vreme în ţara celor de-un sânge cu mama mea, în îndepărtatul Lothlórien. M-am întors nu de mult, să-l văd din nou pe tata. Au trecut mulţi ani de când n-am mai venit în Imladris.

La aceste vorbe Aragorn s-a minunat, căci n-ar fi zis că domniţa era mai mare în vârstă decât el, care nu trăise mai mult de douăzeci de ani pe Pământul de Mijloc. Arwen însă l-a privit în ochi şi i-a spus:

— Nu te minuna! Vlăstarele lui Elrond au viaţa eldarilor. Aragorn a privit-o cu gura căscată, căci în ochii ei vedea lumina elfică şi înţelepciunea multor evuri; cu toate acestea, din acel ceas el a iubit-o pe Arwen Undómiel, fiica lui Elrond.

În zilele care au urmat, Aragorn s-a închis în tăcere şi mama lui a înţeles că se petrecuse ceva ciudat cu el; într-un târziu, el s-a înduplecat să răspundă întrebărilor ei şi i-a povestit despre întâlnirea de la marginea pădurii.

— Fiul meu, a zis Gilraen, visul tău e semeţ, chiar şi pentru cel care coboară din mulţi regi. Căci această crăiasă este cea mai nobilă şi mai frumoasă făptură ce se află pe pământ. Nu este câtuşi de puţin nimerit ca muritorii să ia drept soaţe pe cele înrudite cu elfii.

— Dar şi noi suntem o părticică din înrudirea asta, a răspuns Aragorn, dacă este adevărată povestea pe care am auzit-o despre străbunii mei.

— Adevărat este, numai că lucrurile celea s-au petrecut de mult, într-un alt ev al lumii, înainte ca seminţia noastră să se împuţineze. Şi de aceea mă tem; căci fără bunăvoinţă a Stăpânului Elrond, Moştenitorii lui Isildur nu vor avea viaţă lungă. Ci eu nu gândesc că dorinţa ta va primi binecuvântarea lui Elrond.

— Atunci amare îmi vor fi zilele, iar eu voi umbla în pustietate de unul singur.

— Şi cu adevărat aceasta va fi soarta ta, a zis Gilraen; dar cu toate că avea şi ea ceva din puterea de premoniţie a poporului ei, nu i-a mai spus lui Aragorn nimic despre presimţămintele ei şi nici n-a vorbit cu nimeni despre ceea ce-i spusese el.

Elrond însă vedea multe şi citea în inimile oamenilor. Într-o zi, prin urmare, înainte de începutul toamnei, l-a chemat pe Aragorn în încăperea sa şi i-a zis:

— Aragorn, fiu al lui Arathorn, Senior al dúnedainilor, ascultă-mă bine! Te aşteaptă o soartă cum alta nu-i, să te ridici peste toţi străbunii tăi încă de pe vremea lui Elendil, ori să cazi în întunecime cu tot neamul tău. Mulţi ani de încercări ai în faţă. Nu vei avea nici soaţă şi nici cu vreo altă femeie nu-ţi vei lega viaţa, până nu-ţi va sosi timpul şi nu vei fi găsit demn de un asemenea legământ.

Aragorn l-a întrebat atunci neliniştit:

— Oare mama mea să-ţi fi vorbit despre asta?

— Nu, nicidecum. Propriii tăi ochi te-au trădat. Dar nu vorbesc numai de fiica mea. Nu te vei jurui nici unui vlăstar de om. Cât despre Arwen cea Frumoasă, Doamna Ţării

Imladris şi a Ţării Lórien, Steaua Înserării pentru poporul ei, obârşia ei este mai nobilă decât a ta şi a trăit în lumea asta atât de mult, încât pentru ea tu eşti precum o mlădiţă de un an pe lângă un mesteacăn tânăr de multe veri. Dar chiar de n-ar fi aşa, şi inima ei s-ar întoarna către tine, tot aş fi îndurerat din pricina soartei ce ne este hărăzită.

— Ce soartă? a întrebat Aragorn.

— Atâta vreme cât trăiesc aici, ea va trăi alături de tinerii eldari, iar când e să plec eu, ea va merge cu mine dacă aşa va voi.

— Înţeleg că mi-am îndreptat ochii spre o comoară prin nimic mai puţin dragă decât comoara lui Thingol pe care şi-a dorit-o Beren odată. Asta-mi este soarta. Deodată s-a trezit cuprins de puterea de premoniţie a celor de-un neam cu el şi a zis: Dar stai! Stăpâne Elrond, anii popasului tău aici se apropie de sfârşit şi curând copiii tăi vor trebui să aleagă dacă să se despartă de tine sau de Pământul de Mijloc.

— Aşa este, a spus Elrond. Curând, după socoteala noastră, dar mulţi ani de-ai oamenilor vor mai trebui să treacă. Însă nu va fi nici o alegere pentru Arwen, copila mea iubită, decât dacă tu, Aragorn, fiu al lui Arathorn, te vei pune între noi şi-l vei aduce pe unul dintre noi, pe tine sau pe mine, în faţa unei amarnice despărţiri dincolo de capătul acestei lumi. Încă nu ştii ce doreşti de la mine. A oftat şi după o vreme, îndreptând asupra tânărului privirile grele, a continuat: Numai anii ştiu ce vor aduce cu ei. Nu vom mai vorbi despre asta până nu vor fi trecut mulţi. Zilele se întunecă şi mult rău va fi să vină.

Aragorn şi-a luat cu dragoste rămas-bun de la Elrond; şi ziua următoare s-a despărţit de mama sa, de casa lui Elrond, de Arwen, şi a plecat în pustietate. Timp de aproape treizeci de ani şi-a dat obolul în lupta împotriva lui Sauron; s-a împrietenit cu Gandalf cel Înţelept, de la care a dobândit multă înţelepciune. Împreună cu el a făcut multe călătorii primejdioase, dar, o dată cu trecerea anilor, mergea tot mai

mult de unul singur. Drumurile sale erau grele şi lungi, iar el arăta tot mai întunecat la chip, în afară de rarele clipe când zâmbea; cu toate acestea, oamenii îl socoteau demn de toată cinstirea lor, ca un rege în exil, atunci când nu-şi ascundea adevărata sa înfăţişare. Căci umbla deghizat în multe feluri şi faima şi-o câştiga sub multe nume. A călărit laolaltă cu oastea rohirrimilor şi s-a luptat pentru Seniorul Gondorului pe uscat şi pe mare, şi apoi, la ceasul victoriei, a dispărut din lumea cunoscută de oamenii din Apus şi a umblat de unul singur în Răsărit, şi departe la Miazăzi, cercetând inimile oamenilor, atât a celor buni cât şi a celor răi, şi a dat la iveală ticluirile şi uneltirile slujitorilor lui Sauron.

Şi astfel a devenit în cele din urmă cel mai viteaz dintre oamenii vii, priceput în meşteşugurile şi datinile şi istoriile lor, şi era încă şi mai mult decât ei; căci avea înţelepciunea elfică şi în ochii lui strălucea o lumină ce-i făcea neîndurători pentru cei mai mulţi atunci când scăpărau. Chipul lui era trist şi aspru din pricina sorţii ce-i era menită, dar în inima lui stăruia speranţa din care uneori izvora bucuria, precum un izvor din stâncă.

Şi a fost să fie ca atunci când Aragorn a împlinit nouă ani peste cei patruzeci ai lui să se întoarcă din primejdiile prin care trecuse dincolo de hotarele întunecate ale Mordorului, unde Sauron sălăşluia din nou şi punea la cale ticăloşii. Era obosit şi-şi dorea să se întoarcă în Vâlceaua Despicată, să se odihnească acolo o vreme înainte să pornească spre ţări îndepărtate; pe drum a ajuns la hotarul ţării Lórien şi a fost primit de către Doamna Galadriel în ţara ascunsă.

El nu avea de unde să ştie, dar Arwen Undómiel se afla şi ea acolo, trăind o vreme cu rubedeniile mamei ei. Nu se schimbase aproape deloc, căci anii muritorilor trecuseră pe lângă ea; dar faţa ei era gravă şi rareori o mai auzea cineva râzând. Aragorn însă se împlinise la trup şi la minte, iar Galadriel l-a poftit să-şi lepede veşmintele zdrenţuite de drumurile multe şi l-a îmbrăcat în argintiu şi alb, cu o

pelerină cenuşie precum a elfilor şi o nestemată strălucitoare deasupra sprâncenelor. Şi s-a înfăţişat el mai mândru decât orice om, părând mai curând un senior elf din Insulele de la Apus. Şi astfel s-a făcut de l-a văzut Arwen pentru prima oară după lunga lor despărţire; şi cum venea el spre ea pe sub copacii din Caras Galadon, cu braţele pline de flori de aur, alegerea ei a fost făcută şi soarta-i pecetluită.

Şi timp de un anotimp întreg au hălăduit împreună prin poienile din Lothlórien, până i-a venit lui încă o dată sorocul să plece. Şi în seara Mijlocului de vară, Aragorn, fiul lui Arathorn, şi Arwen, fiica lui Elrond, s-au dus la minunatul deal Cerin Amroth, din mijlocul ţării, şi s-au plimbat desculţi pe iarba fără de moarte, printre florile de elanor şi niphredil. Şi acolo, pe acel deal, au privit spre răsărit, unde se afla Umbra, şi spre apus, către Crepuscul, şi şi-au făcut jurământul şi s-au bucurat de acesta. Iar Arwen a spus:

— Întunecată e Umbra, dar inima mea se bucură; căci tu, Estel, vei fi printre acei mari a căror vitejie o va distruge.

Dar Aragorn a spus:

— Vai! Nu pot să întrevăd aceasta şi cum se va face că se va întâmpla îmi este încă ascuns. Dar speranţa ta mă ajută să am şi eu speranţă. De Umbră mă lepăd. Crepusculul nu mi-e însă nici el hărăzit; căci eu sunt muritor şi dacă îmi rămâi mie credincioasă, Stea a Înserării, atunci va trebui şi tu să de desparţi de Crepuscul.

Ea a rămas nemişcată precum un copac alb privind spre Apus şi într-un târziu a spus:

— Îţi voi rămâne credincioasă, Dúnada, şi-mi voi întoarce faţa de la Crepuscul. Dar acolo se află ţara poporului meu şi sălaşul dintotdeauna al tuturor celor de-un sânge cu mine.

Căci ea îşi iubea nespus de mult tatăl.

Când Elrond a aflat de alegerea făcută de fiica sa, a rămas tăcut, dar inima i s-a îngreunat de durere, iar soarta de care atât se temea i s-a părut de neîndurat. Venind Aragorn

înapoi în Vâlceaua Despicată, el l-a chemat la sine şi i-a spus:

— Fiul meu, vin anii când nădejdea se stinge şi dincolo de ei totul e nebulos pentru mine. Iar acum o umbră s-a aşternut între noi. Poate că aşa a fost scris să se întâmple, ca prin pierderea mea Regatul Oamenilor să reînvie. Prin urmare, cu toate că te îndrăgesc, îţi spun acum: Arwen Undómiel nu-şi va pierde pentru o pricină de nimic harul vieţii ce i-a fost dăruit. Nu va fi soaţa nici unui Om, decât a celui ce va fi Rege peste Gondor şi Arnor. Şi atunci pentru mine, chiar şi Victoria noastră nu poate aduce decât tristeţe şi despărţire – iar pentru tine nădejdea în bucurie pentru un timp. Pentru un timp! Vai, fiul meu! Mă tem că Soarta oamenilor i se va părea cumplit de grea la sfârşit.

Acestea fiind zise, Elrond şi Aragorn n-au mai adus altă dată vorba despre această poveste; iar Aragorn a pornit din nou la drum, spre alte primejdii şi încercări. În vreme ce lumea se întuneca şi teama cobora peste Pământul de Mijloc, iar puterea lui Sauron sporea şi Barad-dûr se înălţa tot mai mult şi mai puternic, Arwen a rămas în Vâlceaua Despicată, iar când Aragorn pleca spre zări străine, de departe ea îl urmărea cu gândul ei şi-l proteguia; şi plină de speranţă i-a făcut un stindard falnic şi regesc, cum nu putea să înalţe decât cineva care putea să se dovedească a fi Senior al númenoreenilor şi moştenitor al lui Elendil.

După câţiva ani, Gilraen şi-a luat rămas-bun de la Elrond şi s-a reîntors la poporul ei, în Eriador, şi a trăit acolo de una singură; şi arar şi-a mai văzut fiul, căci el şi-a petrecut ani nenumăraţi în ţări îndepărtate. Dar o dată, când Aragorn s-a întors în ţinutul de la Miazănoapte, a venit la ea, iar ea i-a spus înainte ca el să plece din nou:

— Aceasta e despărţirea noastră cea de pe urmă, Estel, fiul meu. M-a îmbătrânit grija, prea repede chiar şi pentru un om de rând; şi acum, că se apropie, nu pot să îndur întunecimea vremii noastre, care se lasă peste Pământul de Mijloc. Îl voi părăsi curând.

Aragorn a încercat s-o mângâie, spunându-i:

— Dar poate că mai e o lumină dincolo de întuneric; şi dacă e, aş vrea să o vezi şi tu şi să te bucuri.

Ea însă i-a răspuns cu acest linnod:

Ónen i-Estel Edain, ú-chebin estel anim, („Am dat speranţă dúnedainului, pentru mine n-am păstrat nici o speranţă.”) iar Aragorn a pornit la drum cu greutate în inimă. Gilraen a murit înainte să înceapă din nou primăvara.

Şi astfel anul se apropia de Războiul Inelului; despre care se spun mai multe în altă parte: cum s-au fost dezlănţuite căi nebănuite de a-l răsturna pe Sauron şi cum s-au împlinit speranţe dincolo de orice speranţă. Şi a fost să fie ca în ceas de înfrângere Aragorn să vină de pe mare şi să înalţe stindardul lui Arwen în bătălia de la Câmpiile Pelennor şi în acea zi a fost pentru prima oară întâmpinat cu urale ca un adevărat rege. Şi în sfârşit, când totul s-a fost isprăvit, a primit moştenirea lăsată de străbunii săi şi o dată cu aceasta coroana Gondorului şi sceptrul lui Arnor; iar în toiul verii, în anul Căderii lui Sauron, el a luat-o de mână pe Arwen Undómiel şi au făcut nunta în oraşul Regilor.

Al Treilea Ev s-a desăvârşit astfel în victorie şi speranţă: dar printre amărăciunile acelui Ev a fost să fie şi despărţirea lui Elrond de Arwen, căci între ei se aflau de-acum Marea şi o soartă dincolo de sfârşitul lumii. După ce Marele Inel a fost distrus şi celor Trei le-a fost luată puterea, Elrond s-a simţit istovit şi a părăsit Pământul de Mijloc, pentru a nu se mai întoarce niciodată. Dar Arwen a devenit ca orice femeie muritoare, numai că nu i-a fost ei scris să moară înainte să piardă tot ceea ce dobândise.

Ca Regină a elfilor şi a oamenilor, a vieţuit cu Aragorn de şase ori câte douăzeci de ani, în mare glorie şi fericire; într-un târziu însă el a simţit că se apropie vârsta bătrâneţii şi atunci a ştiut că zilele sale sunt numărate, oricât de lungă i-ar fi fost viaţa. Şi i-a spus lui Arwen:

— Crăiasă Evenstar, cea mai frumoasă din lume şi nespus de iubită, lumea mea se stinge. Vai! am strâns ce-am strâns,

am risipit ce-am risipit, iar acum se apropie ziua să plătim.

Arwen ştia foarte bine ce voia el să spună cu aceasta, şi de mult presimţise apropierea acestei clipe; durerea însă o copleşea.

— Domnul meu, doreşti oare să părăseşti înainte de vreme pe cei care trăiesc după cuvântul tău? a întrebat ea.

— Nu înainte de vreme. Căci dacă nu mă duc acum de bunăvoie, curând va trebui să mă duc de nevoie. Iar Eldarien, fiul nostru, e un bărbat numai bun pentru a deveni rege.

Şi ducându-se la Casa Regilor de pe Uliţa Tăcută, Aragorn s-a întins pe patul cel lung ce-i fusese pregătit. Acolo şi-a luat rămas-bun de la Eldarien şi i-a pus în mâini coroana înaripată a regatului Gondor şi sceptrul lui Arnor; apoi toţi au plecat din preajma lui, fără doar de Arwen, şi a rămas ea singură lângă patul lui. Şi cu toată înţelepciunea şi obârşia ei, tot nu s-a putut stăpâni să nu-l roage să mai zăbovească puţin. Pe ea încă n-o obosiseră zilele ei, iar acum gusta amărăciunea soartei muritorilor, ce şi-o luase asupră-şi.

— Doamnă Undómiel, a spus Aragorn, clipa este cu adevărat grea, dar aşa a fost făcută încă din ziua în care ne-am întâlnit sub mestecenii aceia în grădina lui Elrond, unde nimeni nu se mai plimbă acum. Şi pe dealul Cerin Amroth, când am părăsit şi Umbra şi Crepusculul, pentru a ne mulţumi cu astă soartă. Sfătuieşte-te cu tine însăţi, iubita mea, şi gândeşte-te dacă ai vrea cu adevărat să aştept până mă usuc şi să cad de pe tronul meu înalt, lipsit de bărbăţie şi de minte. Nu, doamnă, eu sunt ultimul dintre Númenoreeni şi Ultimul rege al Zilelor de Odinioară; iar mie mi s-a dat o viaţă nu numai de trei ori mai lungă decât cea a oamenilor din Pământul de Mijloc, dar şi darul de a mă duce după voinţa mea şi de a întoarce înapoi darul ce mi s-a dat. Iată de ce acum voi dormi.

Nu am să caut să te alin, pentru că nu este nici o alinare pe această lume pentru o astfel de durere. Alegerea supremă în faţa ta se află: să te căieşti şi să pleci la

Limanuri şi să duci cu tine în Apusime amintirea zilelor noastre împreună, ce acolo vor fi întotdeauna verzi, dar nicicând altceva mai mult decât amintiri; sau să te supui Soartei Oamenilor.

— Nu, stăpânul meu drag, această alegere demult a fost făcută. Nu mai este nici o corabie care să mă mai ducă într-acolo şi cu adevărat trebuie să mă supun Sorţii oamenilor, de voie, de nevoie: pierderea şi tăcerea. Dar îţi spun, Rege al númenoreenilor, până acum n-am înţeles povestea şi căderea semenilor tăi. Drept nebuni păcătoşi i-am privit, dar acum îmi este milă de ei. Căci dacă, după cum spun eldarii, acesta este cu adevărat darul făcut oamenilor de Cel Unic, atunci amarnic e darul acesta.

— Aşa pare să fie, a zis Aragorn, dar să nu ne lăsăm înfrânţi de această ultimă încercare, tocmai noi care de atâta vreme ne-am lepădat de Umbră şi de Inel. În tristeţe trebuie să ne ducem, dar nu în disperare. Ţine minte! Nu suntem legaţi pentru totdeauna de cercurile lumii, şi dincolo de ele nu e numai amintire. Cu bine!

— Estel, Estel! a strigat ea, iar el, luându-i mâna şi sărutându-i-o, a închis ochii şi a adormit.

Atunci o mare frumuseţe s-a ivit pe chipul lui, încât toţi cei care au venit acolo mai târziu l-au privit cu uimire; căci vedeau acum graţia tinereţii şi vitejia bărbăţiei lui, şi înţelepciunea şi măreţia vârstei lui s-au împletit laolaltă şi acolo a rămas el multă vreme, întruchipare a splendorii Regilor Oamenilor în gloria neştirbită înainte de sfârşitul lumii.

Dar Arwen a plecat din Casă şi lumina din ochii ei se stinsese, şi oamenilor li se părea că ea devenise rece şi cenuşie, precum vine noaptea în iarnă fără nici o stea. Şi-a luat apoi rămas-bun de la Eldarion şi de la fiicele ei, şi de la toţi cei pe care-i iubise; şi a ieşit din oraşul Minas Tirith, şi a trecut în Ţara Lórien, şi acolo a trăit singură, la umbra copacilor care se veştejeau, până a venit iarna. Galadriel

murise şi ea, Celeborn, şi el se dusese iar tărâmul era cufundat în linişte.

Şi acolo, într-un târziu, în vreme ce frunzele de mallorn cădeau şi primăvara încă nu venise, ea s-a întins să se odihnească pe dealul Cerin Amroth; şi acolo se află mormântul ei verde, până se va fi schimbat lumea şi zilele vieţii ei se vor fi uitat cu desăvârşire de către oamenii ce vor veni după, şi florile de elanor şi niphredil nu vor mai înflori la răsărit de Mare.

Aici se sfârşeşte această poveste, aşa cum a ajuns la noi de la Miazăzi; şi o dată cu pieirea Doamnei Evenstar nu se mai spune nimic în cartea aceasta despre zilele din străvechime.”

II.

CASA LUI EORL

„Eorl cel Tânăr era seniorul oamenilor din Éothéod. Tărâmul acesta se afla aproape de izvoarele Anduinului, între crestele îndepărtate ale Munţilor Ceţoşi şi părţile cele mai de la miazănoapte ale Codrului Întunecat. Éothéodizii veniseră în aste locuri pe vremea Regelui Eórnil al II-lea, de pe pământurile din văile Anduinului, între Carrock şi Câmpiile Stânjeneilor, iar ca origine erau înrudiţi de-aproape cu beorningii şi cu oamenii ce trăiau la marginea de apus a codrului. Strămoşii lui Eorl se trăgeau, ziceau ei, din regii din Rhovanion, un regat ce se întinsese dincolo de Codrul Întunecat înainte de invazia Căruţaşilor, astfel că se socoteau rudenii cu regii Gondorului, care, la rândul lor, se trăgeau din Eldacar. Cel mai mult iubeau ei ţinuturile de câmpie şi le plăceau caii şi toate isprăvile ce ţineau de arta călăriei, dar se găseau mulţi bărbaţi în acele zile în văile mijlocii ale râului Anduin, iar pe lângă asta Umbra din Dol Guldur se tot întindea. Prin urmare, când au auzit de alungarea de pe tron a Regelui-vrăjitor, au căutat ţinuturi noi la Miazănoapte, alungându-i pe cei ce mai rămăseseră din neamul care trăia în Angmar, pe partea răsăriteană a Munţilor. Dar în vremea lui Léod, tatăl lui Eorl, ajunseseră

un popor numeros şi din această pricină pământul lor strămoşesc devenise un loc oarecum strâmt pentru ei.

În anul două mii cinci sute şi zece al celui de-al Treilea Ev o nouă primejdie a ameninţat Gondorul. O mare armie de oameni sălbatici dinspre Nord-Est a năvălit în ţinutul Rhovanion şi, venind dinspre Pământurile Maronii, au traversat pe plute râul Anduin. La aceeaşi vreme, din întâmplare sau pentru că au chitit astfel, orcii (care, pe atunci, erau încă tare mulţi înainte de războiul cu gnomii) au coborât din Munţi. Năvălitorii au cotropit Calenardhon, iar Cirion, Majordomul Gondorului, a trimis solie la miazănoapte, cerând ajutor; căci prietenia dintre oamenii din Valea Anduinului şi poporul din Gondor dura de multă vreme. Dar în valea Râului oamenii se împuţinaseră şi trăiau risipiţi, şi erau prea înceţi în a da ajutor atât cât puteau. Într-un târziu, veştile despre ananghia la care ajunsese Gondorul au ajuns la urechile lui Eorl, care s-a şi grăbit să trimită o mare mulţime de călăreţi, chiar dacă ajutorul lui părea să ajungă prea târziu.

Şi astfel a nimerit el în plină luptă, care se dădea pe Câmpia Celebrant, căci astfel se numea întinderea verde dintre râurile Argintului şi Lumina Stinsă. Acolo se găsea armia Gondorului în primejdia cea mai mare. Învinsă pe Platoul Golaş şi fiindu-i tăiată retragerea spre miazăzi, fusese împinsă dincolo de Lumina Stinsă, unde, pe nepusă masă, se trezise atacată de oştirea orcilor care o mâna spre apele Anduinului. Nu mai era nici o nădejde, numai că, la fel de neaşteptat, călăreţii s-au năpustit dinspre miazănoapte, lovind duşmanul pe la spate. Soarta bătăliei a fost astfel răsturnată, duşmanii fiind măcelăriţi şi alungaţi dincolo de Lumina Stinsă. Eorl însă nu s-a mulţumit cu atât, ci şi-a trimis oamenii pe urmele lor, iar spaima ce cuprindea suflarea dinaintea acestor călăreţi de la Miazănoapte era într-atât de mare, încât cei care cotropiseră Platoul Golaş au fost la rândul lor cotropiţi de groază, astfel că războinicii lui Eorl i-au hăituit peste câmpiile Calenardhon.”

Cei care sălăşluiau pe acele meleaguri se împuţinaseră foarte după Molimă şi mulţi dintre supravieţuitori fuseseră răpuşi de sălbaticii răsăriteni. Pentru a răsplăti ajutorul primit de la Eorl şi poporul lui, Cirion le-a dăruit ţinutul Calenardhon cuprins între Anduin şi Isen; iar Eorl şi ai lui au trimis la miazănoapte după soaţele şi pruncii şi toate cele pământeşti ale lor şi s-au aşezat pe acest meleag. I-au dat un nume nou, Obştea Călăreţilor, iar ei şi-au luat numele de eorlingi; dar în Gondor meleagul lor era cunoscut sub numele de Rohan, iar poporul vieţuind acolo – rohirrimii (adică Stăpânii Cailor). Eorl a devenit astfel primul Rege al Obştei, iar ca lăcaş şi-a ales o măgură verde chiar la poalele Munţilor Albi, peretele sudic al ţării sale. Şi acolo au trăit rohirrimii ca un popor liber, cu regii şi legile lor, dar mereu aliaţi cu Gondorul.

„Mulţi seniori şi războinici şi multe femei viteze şi frumoase sunt pomeniţi în cântecele din Rohan ce încă amintesc de ţinutul de la Miazănoapte. Se spune că Frumgar a fost numele unei căpetenii care şi-a condus oamenii până în Éothéod. Despre fiul său, Fram, se spune că l-a ucis pe Scatha, marele dragon din Ered Mithrin, după care meleagul n-a mai avut de pătimit de pe urma viermilor-lungi. Fram a strâns astfel o mare avuţie, dar se afla în sfadă cu gnomii, care spuneau că ei ar trebui să fie stăpâni peste comoara lui Scatha. Fram însă nu voia să le dea nici măcar o fărâmă, trimiţându-le în schimb un şirag făcut din colţii dragonului, spunând: «La giuvaeruri ca acestea nu veţi găsi pereche între comorile voastre, căci a le dobândi e neînchipuit de greu.» Unii spun că gnomii l-au răpus pe Fram pentru ocara adusă. Nu se prea aveau la inimă cei din Éothéod cu gnomii.

Léod era numele părintelui lui Eorl. Era îmblânzitor de cai sălbatici; la acea vreme se găseau mulţi cai sălbatici în ţinut. A prins odată un mânz alb, care a crescut repede şi s-a făcut din el un bidiviu de toată frumuseţea, puternic şi mândru tare. Nici un om nu-l putea îmblânzi. Când Léod s-a

încumetat totuşi să-l încalece, armăsarul a pornit cu el în galop şi pe neaşteptate l-a azvârlit din şa şi Léod a căzut şi s-a izbit cu capul de o piatră şi astfel a murit. Nu avea decât doi ani peste cei patruzeci ai săi, iar fiul său era un flăcăiandru de şaisprezece ani.

Eorl a jurat să-şi răzbune tatăl. L-a căutat multă vreme pe armăsar şi până la urmă l-a zărit; însoţitorii săi au crezut că-l va aştepta până-i va nimeri în bătaia arcului, ca să-l omoare. Dar când s-au apropiat de animal, Eorl s-a ridicat în şa şi a strigat cu glas puternic:

— Vino încoace, Năpasta Omului, şi primeşte un nume nou! Spre marea mirare a tuturor, calul a privit către Eorl, s-a apropiat şi s-a oprit în faţa lui, iar Eorl a spus:

— Felaróf să-ţi fie numele. Ţi-ai iubit libertatea, şi nu te judec pentru asta. Dar acum îmi datorezi o mare sumă de bani şi-ţi vei abandona libertatea în mâinile mele până la sfârşitul zilelor tale.

Şi Eorl l-a încălecat şi Felaróf i s-a supus; Eorl l-a dus acasă fără să aibă nevoie de zăbală sau căpăstru; şi aşa l-a călărit de-atunci. Calul înţelegea tot ce vorbeau oamenii, dar nu lăsa nici un alt bărbat să-l încalece, altul decât Eorl. Călare pe Felaróf s-a dus Eorl pe Câmpia Celebrant; căci acel armăsar s-a dovedit a avea o viaţă la fel de lungă precum a oamenilor, şi la fel au avut-o şi vlăstarele sale. Aceştia au fost mearaşii, care nu se lăsau călăriţi decât de Regele Obştei şi de fiii lui, şi asta până în vremea lui Iute ca Gândul. Oamenii spuneau că negreşit Béma (numit de eldari Oromë) a fost cel care a adus armăsarul de prăsilă din Apus, de peste mare.”

Dintre Regii Obştei, care au cârmuit între Eorl şi Théoden, cel mai mult se vorbeşte de Helm Mâna-Ciocan. Un bărbat întunecat la chip şi tare puternic. La acea vreme trăia un om, pe nume Freca; el zicea că se trage din Regele Fréawine, cu toate că se spunea despre el că prin venele lui ar fi curs mai curând sânge dunlandian (din Ţara Murgă); unde mai pui că părul îi era negru ca pana corbului.

Bogăţia şi puterea lui erau nemăsurate, stăpânind pământuri întinse de o parte şi de alta a râului Adorn (Se varsă în Isen din vestul munţilor Ered Nimrais.). Nu departe de izvoarele acestuia şi-a durat o fortăreaţă, fără să-i pese prea mult de rege. Helm nu avea încredere în el, cu toate că îl chema ori de câte ori ţinea sfat; iar el venea ori de câte ori avea chef.

La unul din aceste sfaturi, Freca a venit însoţit de o suită numeroasă, pentru a cere mâna fiicei lui Helm în numele fiului său, Wulf („Lup”, în engleza veche n.tr.). Dar Helm i-a răspuns:

— Ai devenit tare mare de când ai fost ultima dată aici; dar, din câte văd, mai totul e grăsime.

Şi oamenii au izbucnit în hohote de râs, căci Freca era lat în pântece. Freca însă a fost cuprins de mânie şi l-a ocărit pe rege şi la urmă a zis:

— Regii bătrâni care nu primesc toiagul ce li se dă în dar ajung să cadă în genunchi.

— Bine, bine! a zis împăciuitor Helm. Însurătoarea fiului tău e o nimica toată. Helm şi Freca îşi vor bate capul cu asta mai târziu. Până atunci regele şi sfatul său au lucruri mai însemnate de cântărit.

Iar când sfatul s-a sfârşit, Helm s-a ridicat în picioare şi, lăsându-şi mâna mare pe umărul lui Freca, a zis:

— Regele nu îngăduie sfadă în casa lui, dar în afara zidurilor bărbaţii sunt liberi să facă ceea ce vor – şi cu aceste vorbe l-a silit pe Freca să meargă înaintea lui şi să iasă din Edoras, la câmp deschis. Iar însoţitorilor lui Freca le-a zis: Plecaţi de-aici! Nu avem nevoie de urechi să ne audă. Căci ceea ce avem noi de împărţit ne priveşte numai pe noi. Duceţi-vă de vorbiţi cu oamenii mei!

Însoţitorii lui Freca s-au uitat în jur şi au văzut că oamenii regelui şi prietenii lui erau cu mult mai numeroşi, astfel că s-au retras.

— Acu’ i-acu’, Murgule, a spus regele, acu’ nu-l mai ai decât pe Helm în faţa ta, singur şi neînarmat. Până acum ai

vorbit tu, tot ce ţi-a venit la gură; acum e rândul meu să vorbesc. Freca, prostia ţi-a crescut o dată cu pântecele. Ziceai ceva de un toiag! Dacă lui Helm nu-i place un toiag cocârjat care-i este aruncat cu de-a sila, îl frânge. Aşa să ştii!

Şi zicând acestea, i-a tras un pumn atât de puternic, încât Freca a căzut grămadă pe spate şi din asta i s-a şi tras moartea, nu mult după aceea.

Iar Helm a dat de ştire că fiul lui Freca şi toate celelalte rubedenii ale sale erau duşmanii regelui; iar aceştia au fugit care-ncotro, căci Helm şi-a trimis de îndată călăreţii către sărăturile de la apus."

Patru ani mai târziu (2758), mari necazuri s-au abătut peste Rohan, iar din Gondor nu a putut fi trimis nici un ajutor, căci regatul fusese lovit de trei flote ale corsarilor şi toate coastele erau cuprinse de război. Tot atunci Rohan a fost din nou invadat dinspre Răsărit, iar dunlendingii nu s-au mai codit să atace, astfel că au trecut râul Isen, năvălind dinspre Isengard. Curând s-a aflat că Wulf era căpetenia lor. Veneau în număr mare, căci li se alăturaseră şi vrăjmaşii Gondorului care sălăşluiau la gurile râurilor Lefnui şi Isen.

Rohirrimii au fost înfrânţi şi ţara lor cotropită; iar cei care nu au fost ucişi sau luaţi în sclavie s-au refugiat în văile munţilor. Helm a fost nevoit să se retragă de la Vadurile Isenului după ce a suferit pierderi mari, şi s-a refugiat în Cetatea Cornului şi în ravena din spatele cetăţii (al cărei nume a rămas de atunci Văgăuna lui Helm). Cetatea a fost asediată. Wulf a cucerit cetatea de scaun Edoras, a pus stăpânire pe Meduseld – Sala de Aur şi s-a proclamat rege. Acolo a pierit Haleth fiul lui Helm, ultimul dintre toţi, apărând porţile.

„Nu mult după aceea a început Iarna cea Lungă şi Rohan a zăcut sub zăpadă timp de aproape cinci luni (din noiembrie până în martie 2758-2759). Atât rohirrimii cât şi vrăjmaşii lor au avut mult de pătimit din pricina frigului, dar şi a foametei care a durat mult mai mult. În Văgăuna lui Helm

foametea a fost cumplită după Sărbătoarea Iernii; cuprinşi de disperare, neascultând de sfatul regelui, fiul său mai mic, Háma, a pornit în fruntea bărbaţilor ca să găsească hrană, dar cu toţii au fost înghiţiţi de nămeţi. Helm arăta acum şi mai slab, dar şi mai fioros din pricina foamei şi a durerii; şi spaima pe care o răspândea în jur făcea cât o ceată întreagă de străjeri pe zidurile Cetăţii. Ieşea singur din cetate, înveşmântat în alb, şi se avânta precum un căpcăun al zăpezilor în taberele vrăjmaşilor săi, ucigând cu mâinile goale pe mulţi dintre aceştia. Oamenii lui credeau că dacă ieşea neînarmat nici o armă nu-l putea atinge. Dunlendingii povesteau cum că ar fi mâncat oameni atunci când nu găsea altceva de-ale gurii. Povestea asta s-a tot spus multă vreme în Ţara Murgă. Helm avea un corn mare şi curând oamenii au băgat de seamă că, înainte de a ieşi din fortăreaţă, suna din el atât de tare, încât toată Văgăuna răsuna de ecou; şi auzindu-l, duşmanii lui erau cuprinşi de o asemenea spaimă, că, în loc să se adune pentru a-l prinde ori a-l omorî, ei fugeau spre Viroagă.

Într-una din nopţi, oamenii au auzit glasul cornului, dar Helm nu s-a mai întors. Dimineaţa a apărut cu o scăpărare de soare, prima după zile îndelungi, şi oamenii au zărit o siluetă albă stând pe Stăvilar. Singură, căci nici unul dintre dunlendingi nu îndrăznea să se apropie. Era Helm, mort ca o stană de piatră, numai că genunchii nu i se îndoiseră. Oamenii însă spuneau că din când în când se mai auzea glasul cornului în Văgăună şi fantoma lui Helm era zărită bântuind printre vrăjmaşii ţinutului Rohan, care picau la pământ răpuşi de frică.

Curând după aceea s-a isprăvit şi iarna. Şi atunci Fréaláf, fiul Hildei, sora lui Helm, a coborât din Valea Calvarului, unde fugiseră mulţi; şi cu o ceată mică de bărbaţi cuprinşi de disperare l-au atacat pe Wulf pe neaşteptate în Meduseld şi l-au ucis, recucerind cetatea Edoras. După zăpezi au venit potopuri mari şi valea Scăldătorii Enţilor s-a preschimbat într-o mlaştină întinsă. Cotropitorii de la

Răsărit au pierit ori s-au retras; şi abia acum, în sfârşit, a venit ajutor din Gondor, pe drumurile de la răsărit şi de la apus de Munţi. Înainte să se sfârşească anul (2759), dunlendingii au fost alungaţi până la ultimul, chiar şi din Isengard; şi apoi Fréaláf a devenit rege.

Adus din Cetatea Cornului, Helm a fost aşezat în cel de-al nouălea gorgan. Şi de atunci pe gorgan a crescut simbelmynë cea albă, în tufe dese, încât înălţimea părea acoperită de zăpadă. O dată cu moartea lui Fréaláf s-a fost început un nou şir de gorgane."

Rohirrimii s-au împuţinat dureros de mult în urma războaielor şi a foametei şi în urma pierderii atâtor vite şi cai; şi a fost tare bine că nu i-a mai ameninţat nici o primejdie mare timp de mulţi ani, căci abia sub Regele Folcwine şi-au recăpătat forţa dinainte.

La încoronarea lui Fréaláf şi-a făcut apariţia şi Saruman, încărcat de daruri şi cu vorbe de laudă pentru vitejia rohirrimilor. Toţi l-au luat drept un oaspete bine venit. Curând după aceea s-a aşezat în Isengard. Pentru aceasta a primit învoire de la Beren, Majordomul Gondorului, întrucât Gondorul încă mai vedea în Isengard o fortăreaţă ce ţinea de regat, nicidecum ca fiind parte din ţinutul Rohan. Tot Beren a fost cel care i-a pus în mână lui Saruman cheile Turnului Orthanc. Un turn căruia nici un duşman nu fusese în stare să-i aducă vreo stricăciune, necum să pătrundă înăuntru.

Şi astfel s-a făcut că Saruman a început să se poarte precum un senior al oamenilor; căci la început a fost mâna dreaptă a Majordomului în Isengard, şi străjerul turnului. Fréaláf era la fel de bucuros ca şi Beren ca lucrurile să fie aşa şi nu altfel, să ştie că Isengard se afla în mâinile unui prieten temeinic. Şi asta a şi dat de înţeles că este, un prieten, şi poate că a şi fost la început. Cu toate că, mai târziu, puţini se mai îndoiau de faptul că Saruman s-a dus în Isengard cu nădejdea de a găsi piatra la locul ei şi cu gândul bine chitit de a-şi întemeia propria sa putere. De

bună seamă că, după ultimul Sfat Alb (2953) socotelile sale legate de Rohan erau dintre cele ticăloase, chiar dacă nu le-a dat pe faţă. Pasul următor a fost să facă din Isengard domeniul său şi să-l preschimbe într-un loc al puterii bine străjuite şi al fricii, parcă pentru a se lua la întrecere cu Barad-dûr. Iar drept prieteni şi slujitori şi-a ales dintre cei care urau regatele Gondor şi Rohan, fie aceştia oameni ori fiinţe încă şi mai rele.

REGII OBŞTEI

Prima dinastie.

Anul*

1. Eorl cel Tânăr. A fost numit astfel din cauză că l-a urmat la tron pe tatăl său la o vârstă tânără şi a rămas cu păr blond şi rumen în obraji până la sfârşitul zilelor sale. Care i-au fost scurtate de un nou atac din partea răsăritenilor. Eorl a căzut în bătălie pe Platoul Golaş şi astfel s-a înălţat primul gorgan. Tot acolo a fost înmormântat şi Felaróf.

2. Brego. El a alungat duşmanul de pe Platoul Golaş şi Rohan nu a mai fost atacat mulţi ani la rând. În 2569 el a desăvârşit marea sală Meduseld. La festin, fiul său Baldor a jurat că va străbate „Căile Morţilor” şi nu s-a mai întors. Brego a murit de durere un an mai târziu.

3. Aldor cel Bătrân. A fost al doilea fiu al lui Brego. A ajuns să fie cunoscut sub acest nume pentru că a trăit până la o vârstă înaintată şi a fost rege timp de 75 de ani. Sub domnia lui, rohirrimii au devenit un popor numeros, drept care i-au alungat ori i-au supus pe locuitorii Ţării Murge care încă mai vieţuiau la răsărit de Isen. Astfel au fost colonizate Valea Calvarului şi alte văi ale munţilor. Despre următorii trei regi se spun prea puţine, pentru că Rohan a trăit în pace şi bunăstare în timpul lor.

4. Fréa. Cel mai mare copil, dar al patrulea fiu al lui Aldor; era bătrân când a devenit rege.

5. Fréawine.

6. Goldwine.

7. Déor. În timpul domniei sale dunlendingii au făcut adeseori incursiuni peste Isen. În 2710 au ocupat Inelul Isengard, rămas pustiu, şi nu au mai putut fi alungaţi de acolo.

8. Gram.

9. Helm Mâna-Ciocan. La sfârşitul domniei lui, Rohan a suferit pierderi mari, în urma invaziilor şi a Iernii Lungi. Helm şi fiii săi Haleth şi Háma au pierit. Fréaláf, fiul surorii lui Helm, a devenit rege.

A doua dinastie

10. Fréaláf, Fiul Hildei. Sub domnia lui, a venit Saruman în Isengard, ţinutul de unde fuseseră alungaţi dunlendingii: la început rohirrimii au tras foloase de pe urma prieteniei cu el, mai cu seamă în timpul foametei şi a zilelor de slăbiciune de mai târziu.

11. Brytta. Poporul său îl numea Léofa, pentru că era îndrăgit de toţi; generos şi mereu gata să-i ajute pe nevoiaşi. În vremea lui s-a purtat război cu orcii care, fiind alungaţi din Nord, au căutat să se refugieze în Munţii Albi. Când a murit regele, s-a crezut că toţi orcii fuseseră alungaţi; dar nu a fost să fie aşa.

12. Walda. A fost rege numai nouă ani. A fost prins şi ucis de orci împreună cu toţi cei care-l însoţeau, pe când străbăteau călare potecile muntelui, venind dinspre Valea Calvarului.

13. Folca. A fost un mare vânător, dar s-a jurat să nu vâneze nici un animal sălbatic atâta vreme cât se mai găseau orci în Rohan. După ce a fost găsit ultimul bârlog al orcilor şi a fost distrus, Folca a plecat să vâneze marele vier Everholt din Pădurea Firien. Pe vier l-a omorât, dar şi-a dat şi el duhul din pricina rănilor pricinuite de colţii fiarei.

14. Folcwine. Când a devenit rege, rohirrimii îşi recăpătaseră forţa. El a recucerit hotarul apusean (între Adorn şi Isen), cel pe care-l ocupaseră înainte vreme locuitorii din Ţara Murgă. Rohan fusese mult ajutat de Gondor în zilele cele grele. Prin urmare, când regele a aflat

că haradrimii atacau Gondorul cu toate armiile lor, a trimis mulţi războinici să-l ajute pe Majordom. A vrut să se afle chiar el în fruntea lor, dar a fost povăţuit să nu o facă, astfel că în locul lui s-au dus cei doi fii gemeni ai săi, Folcred şi Fastred (născuţi în 2858). Au căzut unul lângă altul în bătălia din Ithilien (2885). Túrin al II-lea al Gondorului i-a trimis lui Folcwine drept consolare o mare cantitate de aur.

15. Fengel. A fost al treilea fiu şi al patrulea vlăstar al lui Folcwine. Nimeni nu-şi aminteşte de el cu mândrie. Era lacom după aur, poftea mereu la mâncare şi tot timpul se lua la harţă cu majordomii şi cu fiii săi. Thengel, al treilea copil al său şi singurul fiu, a plecat din Rohan la vârsta bărbăţiei, a trăit în Gondor multă vreme şi s-a acoperit de glorie slujindu-l pe Turgon.

16. Thengel. Nu s-a însurat până târziu, dar în 2943 a luat-o de soaţă pe Marwen din Lossarnach, în Gondor, cu toate că era mai bătrân decât ea cu şaptesprezece ani. Marwen i-a născut trei copii în Gondor, dintre care Théoden, al doilea născut, a fost singurul său fiu. După moartea lui Fengel, Thengel a fost chemat în ţară de către rohirrimi, iar el s-a întors împotriva inimii. S-a dovedit însă un rege bun şi înţelept, cu toate că în casa lui se vorbea limba din Gondor şi nu toţi supuşii săi vedeau asta cu ochi buni. Marwen i-a mai născut două fete în Rohan; iar ultima dintre ele, Théodwyn, era cea mai frumoasă, chiar dacă s-a născut târziu (2963), copil făcut la bătrâneţe. Fratele ei o iubea nespus. Şi s-a făcut că, nu mult după întoarcerea lui Thengel, Saruman s-a autoproclamat senior în Isengard şi a început să dea de furcă regatului Rohan, încălcându-i hotarele şi sprijinindu-i duşmanii.

17. Théoden. În legendele Rohanului este numit Théoden Renăscutul, pentru că şi-a pierdut puterea din pricina vrăjilor ce i le făcuse Saruman, dar Gandalf l-a tămăduit şi în ultimul an al vieţii sale şi-a recăpătat puterile şi, în fruntea oamenilor săi, a câştigat bătălia de la Cetatea Cornului şi apoi pe aceea de pe Câmpiile Pelennor, cea mai

mare bătălie a Evului. A căzut răpus la porţile Fortăreţei Colnicului. O vreme, mormântul său a rămas pe pământul natal, printre Regii morţi ai Gondorului, apoi însă a fost adus înapoi şi aşezat în al optulea gorgan al dinastiei sale, în Edoras. Iar după moartea lui o nouă dinastie a început.

* Datele corespund calendarului din Gondor (Al Treilea Ev) Cele de pe margine reprezintă anul naşterii şi cel al morţii.

A treia dinastie.

În 2989, Théodwyn l-a luat de soţ pe Éomund din Depresiunea de Răsărit, majordomul suprem al Obştei. Fiul ei, Éomer, s-a născut în 2991, iar fiica ei, Éowyn, în 2995. La acea vreme, Sauron îşi arăta din nou puterile şi umbra din Mordor ajunsese în Rohan. Orcii dădeau năvală în ţinuturile răsăritene şi ucideau ori furau cai. Alţii coborau din Munţii Ceţoşi, mulţi dintre ei fiind urukşi din cei mari, aflaţi în serviciul lui Saruman, cu toate că nimeni n-a bănuit acest lucru decât mult mai târziu. Grija de căpetenie a lui Éomund era pentru paza hotarelor de la răsărit, el fiind un mare iubitor de cai şi nutrind o ură cumplită împotriva orcilor. Dacă ajungeau până la el veşti despre vreo incursiune a orcilor, adesea pornea neîntârziat ca să le taie calea, cuprins de mânie, fără să se teamă şi însoţit doar de o mână de oameni. Astfel s-a făcut că a fost ucis de aceştia în 3002; pe când urmărea o ceată mică, spre hotarul Emyn Muil, a fost atacat pe neaşteptate de o adevărată oştire care pândea dintre stânci.

N-a trecut mult şi Théodwyn s-a îmbolnăvit şi a murit, spre marea durere a regelui. Pe copiii ei însă i-a luat regele la sine, ca pe propriii săi copii. El avea doar un singur vlăstar al său, un fiu pe nume Théodred, în vârstă de douăzeci şi patru de ani la acea vreme; regina Elfhild murise la naştere şi Théoden nu s-a mai recăsătorit. Éomer şi Éowyn au crescut la curtea din Edoras şi de acolo au văzut cum coboară umbra întunecoasă peste sălile lui Théoden. Éomer semăna leit cu tatăl său; Éowyn însă era înaltă şi mlădie, cu

o graţie şi o mândrie pe care le moştenise de la neamurile de la Miazăzi, de la Morwen din Lossarnach, pe care rohirrimii o numiseră Scăpărarea Tăişului.

— Al Patrulea Ev 63 (3084) Éomer Éadig. Era încă la o vârstă tânără când a devenit majordom al Obştii (3017) şi i s-a dat aceeaşi însărcinare ca tatălui său înainte, anume să apere hotarele de la răsărit. În timpul Războiului Inelului, Théoden a fost răpus în bătălia cu Saruman de la Vadurile Isen. Astfel că, înainte de a muri pe Câmpiile Pelennor, Théoden l-a făcut pe Éomer moştenitorul său şi l-a numit rege. În aceeaşi zi, Éowyn s-a acoperit şi ea de glorie, luptând în acea bătălie îmbrăcată în haine bărbăteşti; şi de atunci i-a rămas în Obşte porecla de Doamna Braţului Scut.*

*Asta pentru că apărătoarea de braţ i-a fost frântă de ghioaga Regelui-vrăjitor; dar cel răpus a fost regele, şi astfel s-a împlinit prorocirea de demult făcută de Glorfindel către Regele Eärnur, anume că Regele-vrăjitor nu de mână bărbătească va pieri. În cântecele din Obşte se spune că în această ispravă a ei, Éowyn a primit ajutor de la scutierul lui Théoden, şi că nici acela n-ar fi fost om, ci un piticuţ venit dintr-o ţară îndepărtată, cu toate că Éomer îl ţinea la mare cinste în Obşte şi i-a dat numele de Chelarul. (Acest Chelar nu era altul decât Meriadoc Magnificul, senior al Ţării Iedului).

Éomer a devenit un mare rege şi, fiind încă tânăr atunci când i-a urmat la tron lui Théoden, a domnit timp de şaizeci şi cinci de ani, mai mult decât oricare alt rege dinaintea lui, în afară de Aldor cel Bătrân. În timpul Războiului Inelului s-a împrietenit cu Regele Elessar şi cu Imradil din Dol Amroth; şi adeseori mergea călare până în Gondor. În ultimul an al celui de-al Treilea Ev, şi-a luat de soaţă pe Lothíriel, fiica lui Imradil. Fiul său, Elfwine cel Frumos, i-a urmat la tron.

În vremea lui Éomer, cei care şi-au dorit pace în Obşte au avut parte de ea şi populaţia devenea tot mai numeroasă în

văi şi la câmpie şi în egală măsură se înmulţeau şi caii. În Gondor domnea Regele Elessar, şi tot el era rege şi în Arnor. Domnea peste toate acele ţinuturi ale străvechilor regate, în afară de Rohan; căci regele i-a dăruit lui Éomer încă o dată darul lui Cirion, iar Éomer a mai făcut încă o dată Jurământul lui Eorl. Şi s-a ţinut de el adeseori. Pentru că, s-o fi dus el Sauron, dar urile şi relele pe care le clocise n-au murit o dată cu el, iar Regele de la Apus avea mulţi duşmani de înfrânt înainte să poată creşte în pace Copacul Alb. Şi de câte ori pornea la război Regele Elessar, Regele Éomer îl însoţea; dincolo de Marea Rhûn şi departe, pe câmpiile de la Miazăzi, răsuna tunetul cavaleriei Obştei şi Calul Alb pe Flamura Verde a fluturat bătut de multe vânturi până să îmbătrânească Éomer.

III.

NEAMUL LUI DURIN.

Cu privire la originile seminţiei gnomilor se spun poveşti ciudate, atât de către eldari cât şi de către gnomi înşişi; dar cum toate cele cuprinse în poveşti s-au petrecut cândva demult, mult înaintea evurilor noastre, în paginile de faţă se spun puţine. Durin este numele pe care-l folosesc gnomii pentru cel mai bătrân dintre cei Şapte Părinţi ai seminţiei lor, străbunul tuturor regilor Bărbilorlungi. Singur a dormit până când, în adâncurile vremii şi la trezirea acelui Popor, el a venit în Azanulbizar şi în peşterile de deasupra eleşteului Kheledzâram, la răsărit de Munţii Ceţoşi, şi-a făcut el sălaşul, adică acolo unde, mult mai târziu, au fost săpate Minele Moriei Pomenite în cântece.

Şi acolo a trăit el atât de mult, încât a ajuns să fie cunoscut până hăt-departe drept Durin cel Nemuritor. Până la urmă însă a murit şi el înainte să se fi sfârşit Zilele de Odinioară şi mormântul i-a fost făcut în Khazad-dûm; dar dinastia lui nu a pierit şi de cinci ori s-a născut câte un moştenitor în Casa lui, într-atât de asemenea strămoşului, încât fiecare primea numele de Durin. Şi asta pentru că gnomii îl priveau drept Nemuritorul care se întorcea de fiecare dată; căci ei aveau

multe poveşti ciudate şi credinţe despre seminţia şi soarta lor în lume.

La sfârşitul Primului Ev, puterea şi bogăţia ţinutului Khazad-dûm au sporit nemăsurat de mult; căci lor li s-au alăturat multă suflare şi datini şi meşteşuguri după ce au căzut în ruină străvechile oraşe Negrod şi Belegost din Munţii Albaştri, după decăderea regatului Thangorodrim. Puterea Moriei a durat de-a lungul Anilor Întunecaţi şi a stăpânirii lui Sauron, căci, cu toate că Eregion a fost distrus şi porţile Moriei au fost zăvorite, sălile din Khazad-dûm erau mult prea adânci şi prea puternice şi populate de o seminţie mult prea numeroasă şi vitează pentru ca Sauron să le poată cuceri de afară. Astfel că bogăţiile sale au rămas multă vreme neatinse, cu toate că poporul miner a început să se stingă încetul cu încetul.

S-a întâmplat ca în mijlocul celui de-al Treilea Ev, Durin să ajungă din nou regele Moriei, fiind al şaselea care purta acest nume. Puterea lui Sauron, slujitor al ţinutului Morgoth, începea din nou să se întindă asupra lumii, cu toate că Umbra din Pădurea care se afla în faţa intrării în Moria încă nu era cunoscută drept ceea ce era. Toate lucrurile rele începeau să se urnească din loc. Gnomii săpau în adâncuri la acea vreme, căutând sub Barazinbar după mithril, metalul fără de preţ care pe an ce trecea devenea tot mai greu de găsit. Şi astfel au trezit din somn (sau au eliberat din închisoare; se prea poate să fi fost de mult trezit de răutatea lui Sauron.) un lucru de mare grozăvenie care, luându-şi zborul din regatul Thangurodrim, a rămas ascuns în temeliile pământului până la venirea stăpânului de la Apus: un balrog din Morgoth. Durin a căzut răpus de el, iar un an mai târziu Náin I, fiul său; după aceea gloria Moriei a pierit şi poporul său a fost distrus ori a fugit.

Cei mai mulţi dintre cei care au scăpat au apucat-o spre Miazănoapte, iar Thráin I, fiul lui Náin, a ajuns în Erebor, Muntele Singuratic, aproape de poala răsăriteană a Codrului Întunecat, unde s-a apucat din nou să sape şi a

devenit Rege sub Munte. În Erebor a găsit el marele giuvaer, Piatra Străveche, Inima Muntelui. Dar fiul său, Thorin I, nu a rămas acolo, ci a plecat departe în nord, în Munţii de Cenuşă, unde se strângeau de-acum cei mai mulţi din poporul lui Durin; căci munţii aceia erau bogaţi şi prea puţin cercetaţi. În schimb, în pustietăţile de dincolo de munţi sălăşluiau dragonii; iar după trecerea altor mulţi ani aceştia au devenit din nou puternici şi s-au înmulţit, pornind război împotriva gnomilor şi prădăluindu-le minele săpate de ei. În cele din urmă, Dáin I, împreună cu al doilea fiu al său, Frór, au fost ucişi la porţile sălii tronului de către un zmeu uriaş.

Nu mult după aceea, aproape întregul Popor al lui Durin a părăsit Munţii de Cenuşă. Gror, cel de-al treilea fiu al lui Dáin, a plecat de pe acel meleag, urmat de mulţi dintre semenii lui, spre Munţii de Fier; în schimb Thrór, moştenitorul lui Dáin, împreună cu Borin, fratele tătânelui său, şi cei care au mai rămas din poporul lor s-au reîntors în Erebor. Şi revenind în Marea Sală a lui Thráin, Thrór a adus cu sine Piatra Străveche, iar el şi toţi cei veniţi cu el au prins din nou cheag şi s-au îmbogăţit, bucurându-se de prietenia tuturor oamenilor care vieţuiau în ţinuturile învecinate. Căci făureau lucruri de mare minune şi frumuseţe, dar pe lângă ele şi arme şi armuri nepreţuite; şi făceau negoţ cu metale cu semenii lor din Munţii de Fier. Şi astfel au devenit puternici Oamenii de la Miazănoapte, care trăiau între Celduin (Râul Curgător) şi Carnen (Apa Roşie), şi i-au alungat pe toţi vrăjmaşii de la Răsărit; şi gnomii au trăit în belşug iar din Sălile Ereborului se auzea zvon de petreceri şi cântec.

Vestea despre bogăţiile din Erebor s-a dus până dincolo de hotare şi a ajuns la urechile dragonilor, iar într-un târziu Smaug Auritul, cel mai mare dintre dragonii acelui timp, s-a stârnit din bârlogul său şi, pe nepusă masă, s-a pornit împotriva Regelui Thrór şi s-a lăsat asupra Muntelui cu pală de foc. N-a trecut mult până ca tot meleagul acela să se

prefacă în praf şi pulbere iar oraşul Vâlceaua, aflat în apropiere, să cadă în ruine şi să ajungă să fie părăsit; Smaug însă a pătruns în Sala cea Mare şi acolo s-a întins pe un pat de aur.

Mulţi dintre semenii lui Thrór au scăpat de prăpăd şi pârjol; şi ultimul care au părăsit sălile palatului, printr-o uşă tainică, au fost Thrór însuşi şi fiul său Thráin al II-lea. Cu întreaga familie (s-au numărat aici şi odraslele lui Thráin al II-lea: Thorin (Scut-de-Stejar), Frerin şi Dís. Thorin era atunci doar un flăcăiandru, după socoteala gnomilor. Mai târziu s-a aflat că au scăpat mai mulţi din Poporul de sub Munte decât s-a crezut la început; dar aceştia au apucat-o mai cu seamă spre Munţii de Fier.) au pornit spre miazăzi, într-o bejenie lungă şi fără de adăpost. Li s-a alăturat o ceată mică dintre rubedenii şi slujitorii cei mai devotaţi.

Ani mai târziu, Thrór – bătrân, sărman şi deznădăjduit – i-a dăruit fiului său singura nepreţuită comoară pe care o mai avea, şi anume ultimul dintre cele Şapte Inele, după care a plecat însoţit de un singur slujitor de încredere, bătrân şi el, pe nume Nár. Despre Inel i-a spus lui Thráin următoarele cuvinte la despărţire:

— Pentru tine se va putea dovedi temelia unei noi averi, cu toate că eu unul nu prea cred. Numai că aurul la aur trage.

— Dar nu te gândeşti să te întorci în Erebor? l-a întrebat Thráin.

— La vârsta mea, nu, a răspuns Thrór. Răzbunarea pentru ceea ce a făcut Smaug o las în seama ta şi a fiilor tăi. Eu însă m-am săturat de sărăcie şi de batjocura seminţiei oamenilor. Pornesc la drum, să văd ce-oi găsi.

Dar încotro o pornea, nu a spus.

Poate că vârsta şi nenorocirile îi tulburaseră întrucâtva minţile. Şi poate şi gândurile, ce-l măcinau de multă vreme, la splendoarea Moriei de pe vremea strămoşilor săi; sau poate că Inelul îl îmbrobodea în mrejele sale rele, acum că stăpânul său se trezise la viaţă şi-l îndemna la nemernicii şi distrugeri. Şi Thrór a pornit din Ţara Murgă, unde îşi găsise

adăpost, spre miazănoapte, avându-l alături pe Nár, şi au trecut Trecătoarea Cornului Roşu şi au coborât în Azanulbizar.

Când a ajuns la Moria, Poarta era deschisă. Nár l-a rugat cu cerul şi pământul să nu pătrundă acolo, dar el nu l-a luat în seamă, ci a intrat precum un moştenitor ce se întoarce acasă. N-a mai ieşit. Nár l-a aşteptat ascuns zile nenumărate. Într-o bună zi a auzit un strigăt puternic şi chemarea unui corn, şi un trup a fost azvârlit afară, pe trepte în jos. Temându-se că ar fi putut să fie Thrór, Nár s-a apropiat târâş, dar dinăuntrul porţii s-a auzit un glas:

— Vino-ncoa, bărbosule! Te vedem, să ştii. Dar azi nu ai de ce te teme. Avem nevoie de tine să ne fii sol.

Şi Nár a ieşit din ascunzătoare şi a văzut că, în adevăr, trupul era al lui Thrór, capul însă îi fusese retezat şi zăcea cu faţa la pământ. A îngenuncheat lângă el şi din umbre a răsunat hohotul de râs al unui orc şi vocea a vorbit din nou:

— Dacă cerşetorii nu se opresc la poartă, ci se strecoară înăuntru încercând să fure, asta păţesc. Dacă vreunul dintre ai voştri îşi mai vâră barba puturoasă aici, va urma acelaşi drum. Du-te de le spune! Dar dacă familia lui doreşte să ştie cine este acum rege aici, numele este scris pe faţa ăstuia. Eu l-am scris! Eu l-am ucis! Eu sunt stăpânul!

Atunci Nár a răsucit capul retezat şi a văzut crestat pe sprinceană, cu rune gnomice, ca să le poată citi şi el, numele AZOG. Numele acela a rămas de atunci crestat în inima lui şi în inimile tuturor gnomilor. Nár a vrut să ia capul, dar vocea lui Azog l-a oprit:

— Lasă-l jos! Ia-ţi tălpăşiţa! Uite-ţi plata, cerşetor bărbos!

Şi o legăturică mică s-a lovit de trupul lui. Înăuntru erau câteva monezi fără valoare.

Plângând, Nár a luat-o la fugă pe Râul Argintului la vale; s-a uitat însă o dată în urmă şi a văzut că orcii ieşiseră pe poartă şi hăcuiau trupul, aruncând bucăţile la corbii negri.

Aceasta a fost povestea cu care s-a întors Nár la Thráin; şi după ce a plâns şi şi-a smuls barba, a căzut în muţenie. Şapte zile a stat fără să scoată un cuvânt. Apoi s-a ridicat în picioare şi a zis:

— Aşa ceva nu poate fi îndurat!

Aşa a început Războiul dintre gnomi şi orci, un război lung şi nimicitor, purtat mai cu seamă în străfunduri subpământene.

Thráin s-a grăbit să trimită soli care să ducă mai departe povestea, spre miazănoapte, şi răsărit, şi apus; dar au mai trecut trei ani înainte ca gnomii să-şi refacă puterile. Poporul lui Durin şi-a strâns armiile cărora li s-au alăturat oştile numeroase trimise de casele altor seniori; căci o asemenea necinstire ce-o păţise moştenitorul celui mai vârstnic din seminţia lor îi umpluse de mânie. Când totul a fost pregătit, au luat cu asalt şi au cucerit pe rând toate fortăreţele orcilor pe care le-au găsit între Gundabad şi Râul Vesel. Adversarii n-au avut nici unul milă şi au ucis şi au făptuit ticăloşii atât la lumina zilei cât şi în întunericul nopţii. Gnomii însă au învins prin puterea lor şi datorită armelor lor fără de pereche şi a focului mâniei lor, încins în timp ce-l căutau pe Azog prin fiece cotlon de sub munte.

În cele din urmă, toţi orcii care fugiseră din calea lor s-au strâns în Moria, iar oastea gnomilor ce-i urmărea a ajuns la Azanulbizar. O vale largă, între culmile munţilor, înconjurând lacul Kheledzâram; pe vremuri ţinuse de regatul Khazad-dûm. Când gnomii au văzut pe coastă poarta principală de intrare în vechile lor sălaşuri, au scos un strigăt ce a bubuit în vale precum tunetul. Dar pe povârnişurile de deasupra lor se găseau răspândiţi duşmanii câtă frunză şi iarbă şi din cele câteva porţi spre galerii s-au revărsat orcii pe care Azog îi ţinuse pregătiţi ca să-i arunce în luptă la urmă.

La început soarta a fost potrivnică gnomilor; căci era o zi întunecoasă de iarnă, lipsită de soare, iar orcii nu s-au codit câtuşi de puţin, unde mai pui că erau în număr mult mai

mare decât duşmanii lor şi, în plus, îi atacau de sus. Astfel a început Bătălia de la Azanulbizar (sau Nandurihion, cum se numeşte în limba elfă); orcii încă şi acum se cutremură înfioraţi când îşi aduc aminte de ea, iar gnomii plâng. Primul atac al avangardei, condus de Thráin, a fost respins cu pierderi mari, Thráin însuşi fiind forţat să se retragă într-un codru cu arbori mari, care, în acele timpuri, creştea nu departe de Kheledzâram. Acolo a căzut fiul său Frerin, şi Fundin, rubedenia sa, şi mulţi alţii, şi Thráin şi Thorin au fost amândoi răniţi (Se spune că scutul lui Thorin a fost despicat, astfel că l-a aruncat şi apoi şi-a retezat cu securea o ramură dintr-un stejar şi a ţinut-o cu mâna stingă drept pavăză în faţa loviturilor duşmanilor săi, sau o folosea drept măciucă. Astfel şi-a căpătat porecla de Scut-de-Stejar). Prin alte părţi soarta luptei a înclinat ba într-o parte ba în alta, cu măcel neînchipuit de ambele părţi până când, în cele din urmă, seminţia din Munţii de Fier a răsturnat soarta luptei în favoarea ei. Ajungând la urmă la locul luptei, şi de aceea cu forţe proaspete, războinicii înzăuaţi ai lui Náin, fiul lui Grór, şi-au tăiat cale printre orci chiar până în pragul Moriei, iar acolo au strigat, „Azog! Azog!”, în vreme ce cu ghioagele lor doborau tot ce le stătea în cale.

Şi în faţa Porţii s-a oprit Náin şi a strigat din toţi rărunchii:

— Azog! Dacă eşti înăuntru, ieşi afară! Ori poate că jocul din vale e prea aspru pentru tine?

La aceste vorbe, Azog s-a înfăţişat în prag, şi era un orc uriaş, cu un cap la fel de uriaş acoperit cu un coif de fier, dar mişcările îi erau iuţi şi trupul tare vânjos. Şi împreună cu el au venit mulţi alţii asemenea lui, luptătorii din suita lui, şi în vreme ce aceştia s-au prins în lupta cu războinicii lui Náin, el s-a răsucit spre Náin, spunându-i:

— Ce-i asta? încă un cerşetor la poarta mea? Să te crestez şi pe tine, asta vrei?

Şi s-a repezit la Náin şi au început să se bată. Dar Náin era orbit de furie, obosit de atâta luptă, în vreme ce Azog avea forţe proaspete şi era dezlănţuit şi viclean ca o fiară.

Dintr-o dată Náin a izbit cu ultimele lui puteri, dar Azog s-a ferit într-o parte şi l-a lovit pe Náin în picior, încât ghioaga gnomului s-a frânt de piatra pe care se aflase orcul, iar Náin s-a clătinat, căzând în faţă. Cu o mişcare iute ca fulgerul, Azog l-a izbit în gât. Tăişul a nimerit în gulerul zalei, dar lovitura fusese atât de puternică, încât Náin s-a prăvălit pe jos cu gâtul rupt.

Azog a izbucnit în râs şi şi-a înălţat capul ca să scoată un strigăt de triumf; strigătul însă i-a murit în gâtlej. Căci abia acum a văzut că, în vale, întreaga sa oaste era pusă pe fugă şi gnomii căsăpeau în dreapta şi-n stânga, iar cei care izbuteau să scape de gnomi fugeau spre miazăzi ţipând ca din gură de şarpe. Şi ca şi când asta n-ar fi fost de ajuns, gărzile sale zăceau moarte cu toatele. Azog s-a răsucit pe călcâie şi a rupt-o la fugă spre poartă.

Dar în urma lui s-a repezit un gnom, pe scări în sus, înarmat cu o secure roşie. Era Dáin Picior-de-Fier, fiul lui Náin. L-a prins pe Azog chiar în faţa porţii şi acolo l-a ucis, retezându-i capul. Şi a fost aceasta socotită o faptă măreaţă, căci Dáin era la acea vreme doar un băietan după socoteala gnomilor. Înaintea lui însă avea o viaţă lungă de trăit şi multe bătălii îl aşteptau, până când, bătrân, dar neîngenuncheat, a căzut în cele din urmă în Războiul Inelului. Se povesteşte totuşi că, oricât ar fi fost el de viteaz şi de plin de mânie, atunci când a coborât treptele Porţii era pământiu la faţă, ca unul cuprins de o mare frică.

După ce bătălia a fost în sfârşit câştigată, gnomii care mai rămăseseră s-au adunat în Azanulbizar. Au luat capul lui Azog şi i-au îndesat în gură punguţa cu monede, după care l-au înfipt într-un par. În noaptea aceea însă nu a urmat nici o petrecere şi nici cântece nu s-au cântat; căci morţii lor îi îndurerau peste măsură. Se zice că nici măcar jumătate din ei nu mai izbuteau să se ţină bine pe picioare şi nu mai aveau speranţe să se tămăduiască.

Cu toate acestea, a doua zi dimineaţa Thráin se afla în faţa lor. Un ochi îi era vătămat fără nădejde de tămăduire, iar

mersul îi era şchiopătat din pricina unei răni la picior; dar vorbele lui acestea au fost:

— E bine! Izbânda a noastră e. Şi cu ea, Khazad-dûm!

Gnomii însă au răspuns:

— Oi fi tu Moştenitorul lui Durin, dar chiar şi cu un singur ochi ar trebui să vezi mai limpede. Am dus acest război ca să ne răzbunăm, şi ne-am răzbunat. Dar răzbunarea nu e dulce, câtuşi de puţin. Dacă asta se numeşte izbândă, atunci mâinile noastre sunt prea mici să o ţină.

Iar cei care nu erau din neamul lui Durin au zis:

— Khazad-dûm nu este căminul străbunilor noştri. Ce să fie pentru noi altceva decât nădejdea unei comori? Dar acum, dacă e să plecăm de-aici fără de răsplată şi de banii ce ni se cuvin, cu cât ne înturnăm mai iute pe meleagurile noastre, cu atât vom fi mai mulţumiţi.

Atunci Thráin s-a răsucit către Dáin, zicându-i:

— Doar n-or să mă părăsească şi cei de-un sânge cu mine?

— Nu, a răspuns Dáin. Tu eşti Părintele Poporului nostru şi noi ne-am dat sângele pentru tine, şi ni-l vom da oricând. Dar în Khazad-dûm n-om intra. Nici tu nu vei intra în Khazad-dûm. Doar eu am privit prin umbra Porţii. Dincolo de umbră încă te mai aşteaptă Blestemul lui Durin. Lumea trebuie să se schimbe şi o altă putere decât a noastră trebuie să se înalţe înainte ca Poporul lui Durin să pătrundă din nou în Moria.

Astfel s-a întâmplat că după Azanulbizar gnomii s-au risipit încă o dată. Dar mai înainte de asta şi-au dezbrăcat toţi morţii, şi cu mare caznă au făcut-o, ca nu cumva să se întoarcă orcii şi să se aleagă cu un munte de arme şi cămăşi de zale. Se povesteşte că fiecare gnom care a plecat de pe acel câmp de luptă era împovărat de greutatea armelor. Apoi au înălţat ruguri multe şi au ars toate leşurile celor din neamul lor. Mulţi copaci au fost doborâţi în vale, care de atunci a rămas nerodnică, şi fumul focului a fost zărit până hăt departe, în Lórien („Pentru gnomi era dureros să facă ceea ce făceau cu morţii lor, căci nu astfel era datina lor;

dar a înălţa mormânt (morţii şi-i puneau în morminte de piatră, nu de pământ) le-ar fi luat mulţi ani. Astfel că au ales rugurile, numai să nu-i lase pe cei de-un neam cu ei pradă fiarelor ori păsărilor, ori hulpavilor orci. Însă cei care au căzut la Azanulbizar au fost cinstiţi în amintire şi până în ziua de azi orice gnom va spune cu mândrie despre unul sau altul dintre strămoşii săi: «a fost un gnom ars pe rug», şi asta era de ajuns.”).

După ce cumplitele locuri s-au prefăcut în scrum, aliaţii s-au întors fiecare în ţara sa de baştină, iar Dáin Picior-de-Fier a dus oştirile tatălui său până în Munţii de Fier. Thráin, oprindu-se lângă parul cel înalt, i-a spus lui Thorin Scut-de-Stejar:

— Unii vor gândi că pentru acest cap s-a plătit tare mult! Noi ne-am dat regatul pentru el. Vrei să te întorci cu mine la nicovală? Sau îţi vei cerşi pâinea pe la porţile celor trufaşi?

— La nicovală, a răspuns Thorin. Ciocanul măcar ţine puterea braţelor până vor putea făuri din nou arme mai ascuţite.

Astfel că Thráin şi Thorin împreună cu acei rămaşi dintre cei ce îi urmaseră (printre care şi Balin şi Glóin) s-au reîntors în Ţara Murgă şi curând după aceea au plecat şi de acolo, şi au rătăcit în Eriador până când, în cele din urmă, s-au aşezat ca exilaţi la răsărit de Ered Luin, dincolo de Lune. Din fier făureau cele mai multe lucruri în acele zile, dar, cum-necum, au început din nou să prospere şi încetul cu încetul numărul lor a sporit din nou (Aveau puţine femei printre ei. Fiica lui Dis Thráin era una dintre ele. Era mama lui Fíli şi Kíli, născuţi în Ered Luin. Thorin nu s-a însurat.). Dar, după cum spusese Thrór, Inelul avea nevoie de aur ca să aducă aur, iar din asemenea metal preţios sau din oricare altul aveau prea puţin ori le lipsea cu desăvârşire.

Despre acest Inel se poate spune câte ceva aici. Gnomii din Neamul lui Durin îl credeau a fi primul făurit dintre cele Şapte; tot ei spun că a fost dat Regelui din Khazad-dûm,

Durin al III-lea, de către înşişi fierarii elfi, şi nu de către Sauron, cu toate că, fără îndoială, puterea lui malefică se afla în Inel, căci dăduse şi el o mână de ajutor la făurirea tuturor celor şapte. Însă cei care îl aveau în seama lor nu-l scoteau la lumină şi nu vorbeau despre el, şi arareori îl dădeau mai departe, decât doar atunci când li se apropia ceasul de pe urmă, încât nimeni nu ştia prea bine unde anume se afla. Unii credeau că rămăsese în Khazad-dûm, în mormânturile tainice ale regilor, dacă nu cumva acestea fuseseră descoperite şi furate; dar printre rubedeniile Moştenitorului lui Durin stăruia credinţa (greşită, desigur) că Thrór îl făurise când se întorsese în mare grabă pe acel meleag. Ce anume se alesese din el nimeni nu ştia. Nu a fost găsit asupra lui Azog.

Cu toate acestea, se prea poate că – aşa după cum cred gnomii acum – Sauron descoperise, cu puterile sale vrăjitoreşti, la cine anume se afla Inelul acesta, ultimul care mai era liber, iar nenorocirile ce se abătuseră în aşa o măsură neobişnuită asupra moştenitorilor lui Durin se datorau în mare măsură ticăloşiei sale. Gnomii, de altfel, se dovediseră de nesupus prin mijlocirea Inelelor. Singura putere pe care acestea o aveau asupra lor era aceea de a le stârni foamea după aur şi după obiecte preţioase, încât, dacă nu le aveau pe acestea, toate celelalte lucruri păreau fără valoare şi atunci se lăsau cuprinşi de furie şi de poftă de răzbunare împotriva tuturor celor ce-i lipseau de obiectele poftei lor. Dar, de soiul lor, încă de la începutul neamului lor fuseseră astfel alcătuiţi încât să reziste cu îndărătnicie oricărei puteri ce ar fi încercat să-i domine. Puteau fi ucişi ori înfrânţi, dar nu şi preschimbaţi în umbre căzute în sclavia altei puteri; din aceeaşi pricină vieţile lor nu au căzut sub vraja nici unui Inel, anume să fie lungite ori scurtate din această pricină. Cu atât mai mult îi ura Sauron pe stăpânii Inelelor şi dorea să-i prade de ele.

Prin urmare, poate că puterea nefastă a Inelului a fost aceea care a făcut ca, după câţiva ani, Thráin să fie cuprins

de neastâmpăr şi de nemulţumire. În mintea lui stăruia pofta după aur. Într-un târziu, când nu a mai putut-o îndura, şi-a îndreptat gândurile spre Erebor şi a hotărât să se întoarcă acolo. Lui Thorin nu i-a spus nimic despre ce se ascundea în inima sa; dar de la Balin şi Dwalin şi de la alţii câţiva şi-a luat rămas-bun şi dus a fost.

Prea puţine se ştiu despre ce s-a întâmplat cu el după aceea. Din cât se pare, de cum a ajuns dincolo de hotare, împreună cu cei câţiva care l-au însoţit, a început să fie vânat de trimişii lui Sauron. Lupii îl urmăreau, orcii îl pândeau, păsări ameninţătoare îi umbreau calea, şi cu cât înainta spre nord, cu atât i se împotriveau mai multe nenorociri. Într-o noapte întunecoasă, el şi însoţitorii săi străbăteau ţinutul aflat pe malul celălalt al râului Anduin; o ploaie neagră i-a împins să-şi caute adăpost sub streaşina Codrului Întunecat. A doua zi dimineaţa, Thráin nu se mai afla în tabără şi în zadar l-au strigat însoţitorii săi. Timp de multe zile l-au căutat până când, într-un târziu, pierzând orice speranţă, au părăsit acel meleag şi s-au întors la Thorin. A trecut multă vreme până s-a aflat că Thráin fusese prins de viu în acea noapte şi dus pe înălţimile muntelui Dol Guldur. Acolo a fost supus la chinuri, i s-a luat Inelul şi a fost lăsat să-şi dea ultima suflare.

Astfel, Thorin Scut-de-Stejar a devenit Moştenitorul lui Durin, un moştenitor fără de speranţă, căci atunci când a pierit Thráin fără urmă, el avea nouăzeci şi cinci de ani şi era un gnom cu greutate printre ai săi şi mândru; părea însă mulţumit să rămână în Eriador. Muncea din greu, făcea negoţ şi strângea avere; iar poporul său devenea tot mai numeros datorită rătăcitorului Neam al lui Durin, din rândurile căruia mulţi, auzind de felul în care trăia el acolo în apus, au venit să i se alăture. De-acum aveau săli falnice în munţi, cămări pline cu de toate şi zilele lor nu păreau chiar atât de grele, cu toate că în cântecele lor pomeneau tot timpul de Muntele Singuratic din depărtare.

Anii se lungeau. Tăciunii din inima lui Thorin au prins din nou să se încingă cu cât cugeta mai mult la nedreptăţile pe care le îndurase neamul său şi la răzbunarea asupra Dragonului, ce-i fusese hărăzită lui să o împlinească. Se gândea la arme şi la oştiri şi alianţe, în vreme ce uriaşul său ciocan răsuna în fierărie; oştirile însă se risipiseră, alianţele se rupseseră, iar topoarele celor din neamul său erau puţine la număr; şi în vreme ce bătea pe nicovală fierul încins, se simţea pârjolit de o mare mânie fără de speranţă.

Dar într-un târziu, din pură întâmplare, Thorin a ajuns să-l întâlnească pe Gandalf şi asta a schimbat soarta Casei lui Durin şi a dus şi la alte fapte măreţe. S-a făcut că, întorcându-se în apus dintr-o călătorie, Thorin a poposit în Bree (breelichid limpede, precum sucul sau apa (vezi Webster’s Encyclopedic Unabridged Dicţionary); în Anexa F – partea a II-a Despre Traducere, omisă din volumul de faţă din acelaşi motiv din care am omis şi Anexa E, autorul menţionează sensul „deal”, de origine celtă, n.tr) pentru o noapte. Se îndrepta spre Comitat unde nu mai fusese de vreo douăzeci de ani. Obosit cum era, se gândise să se odihnească acolo o vreme.

Printre multe alte griji ce-l apăsau era şi soarta primejduită a ţinuturilor de la Miazănoapte; căci ştia, la acea vreme, că Sauron punea la cale un război şi, de cum avea să se simtă destul de puternic, avea de gând să atace Vâlceaua Despicată. Dar cei care ar fi putut ţine piept oricărei încercări dinspre Răsărit de a recuceri ţinutul Angmar şi trecătorile nordice din munţi nu erau decât gnomii din Munţii de Fier. Iar dincolo de aceşti munţi se întindea pustiul Dragonului. Dragonul de care Sauron s-ar fi putut folosi pentru a-şi împlini mârşăviile. Şi atunci cum putea fi distrus Smaug?

La asta cugeta Gandalf când Thorin s-a ivit în faţa lui şi i-a spus:

— Meştere Gandalf, te ştiu doar din vedere, dar acum tare m-aş bucura să stau de vorbă cu tine. Căci în ultima vreme

mult mi-ai mai stăruit în minte, de parcă mi-era scris să te caut. Şi aş fi făcut-o dacă aş fi ştiut unde să te găsesc.

Gandalf l-a privit cu uimire.

— E ciudat ce-mi spui, Thorin Scut-de-Stejar. Căci şi eu m-am gândit la tine; şi cu toate că mă îndrept spre Comitat, mi-am zis că acelaşi drum duce şi la sălile tale.

— Săli să fie, dacă aşa vrei să le numeşti. Dar nu sunt decât sălaşuri amărâte ale unui neam exilat. Vei fi însă bine venit, dacă vrei să vii. Căci merge vorba că eşti înţelept şi ştii mai multe decât oricare altul care trăieşte pe această lume; şi destule mă apasă despre care tare aş vrea să mă sfătuiesc cu tine.

— Voi veni, răspunse Gandalf, pentru că am bănuiala că un lucru anume ne apasă pe amândoi în egală măsură. Şi spunând asta mă gândesc la Dragonul din Erebor, pe care nu cred că-l va uita vreodată nepotul lui Thrór.

Altundeva este povestit ce s-a întâmplat la acea întâlnire: despre ciudatul plan pe care l-a pus la cale Gandalf pentru a-l ajuta pe Thorin şi cum Thorin şi însoţitorii săi au pornit din Comitat să caute Muntele Singuratic, cum căutarea lor s-a încheiat într-un fel cu totul neaşteptat. Aici nu sunt amintite decât acele lucruri care ţin de poporul lui Durin.

Dragonul a fost ucis de către Bard din Esgaroth, dar în Vâlcea s-a dus o adevărată luptă. Căci orcii s-au năpustit asupra Ereborului de cum au prins de veste că s-au întors gnomii; şi în fruntea lor se afla Bolg, fiul acelui Azog pe care-l răpusese Dáin în tinereţea lui. În acea dintâi bătălie din Vâlcea, Thorin Scut-de-Stejar a fost rănit de moarte; murind, a fost pus într-un mormânt sub Munte, cu Piatra Străveche aşezată pe pieptul său. Tot acolo au căzut Fíli şi Kíli, fiii surorii sale. Însă Dáin Picior-de-Fier, vărul său care venise tocmai din Munţii de Fier pentru a-l ajuta şi era totodată moştenitorul său de drept, a devenit mai apoi Regele Dáin al II-lea, reîntemeind astfel Regatul de sub Munte, întocmai cum dorise Gandalf. Dáin s-a dovedit un

rege mare şi înţelept, iar gnomii au prosperat şi au devenit din nou puternici sub cârmuirea lui.

Către sfârşitul verii acelui an (2941), Gandalf a reuşit în cele din urmă să-i convingă pe Saruman şi pe cei din Sfatul Alb să atace Dol Guldur; Sauron a fost nevoit să se retragă şi să se refugieze în Mordor, unde, gândea el, avea să fie la adăpost de toţi duşmanii săi. Aşa s-a făcut că atunci când, într-un târziu, a izbucnit Războiul, atacul principal a fost îndreptat asupra regiunilor de la miazăzi; dar chiar şi aşa, cu braţul lui drept care se putea întinde atât de mult, Sauron ar fi putut pricinui multe rele la miazănoapte dacă Regele Dáin şi Regele Brand nu i-ar fi stat în cale. Despre acestea le-a povestit Gandalf lui Frodo şi Gimli, mai târziu, când a stat o vreme împreună în Minas Tirith. Cu puţin timp înainte, în Gondor prinseseră a sosi veşti despre fapte ce se petreceau pe meleaguri îndepărtate.

— Am jelit moartea lui Thorin, povestea Gandalf, şi numai ce auzim că şi Dáin a fost răpus pe când dădea o nouă luptă în Vâlcea, chiar în vreme ce noi ne băteam dincolo. Aş fi socotit-o o grea pierdere dacă n-ar fi fost mai curând o minune că, la vârsta lui înaintată, încă mai putea mânui toporul cu aceeaşi putere, după cum se povesteşte, stând de strajă deasupra leşului Regelui Brand în faţa Porţii Erebor, până la căderea întunericului.

Lucrurile însă ar fi putut merge încă şi mai departe şi cu mult mai rău. Când vă gândiţi la marea bătălie de pe Câmpiile Pelennor, nu uitaţi de bătăliile din Vâlcea şi de vitejia poporului lui Durin. Gândiţi-vă la ceea ce ar fi putut să iasă de aici. Focul dragonilor şi săbii sălbatice în Eriador, beznă peste Vâlceaua Despicată. Gondorul ar fi putut rămâne fără Regină. Iar noi ne-am fi putut aştepta să ne întoarcem aici după izbândă şi să găsim totul făcut scrum şi pustiit. Dar iată că nu s-a întâmplat nimic din toate acestea – pentru că l-am întâlnit pe Thorin Scut-de-Stejar într-o seară în prag de primăvară, în Bree. O întâlnire întâmplătoare, cum zicem noi în Pământul de Mijloc.

Dis era fiica lui Thráin al II-lea. Singură ea din neamul gnomilor este pomenită în istoriile acestea. Gimli spunea că puţine femei se numără în seminţia gnomilor, s-ar zice că nu mai mult de o treime. Arar trec dincolo de hotarele ţării lor, şi doar la mare nevoie. Vocea şi înfăţişarea şi felul lor de a se îmbrăca atunci când pornesc în călătorie seamănă într-atât cu ale bărbaţilor gnomi, încât ochii şi urechile altor neamuri nu le pot deosebi. Pricină pentru care printre cei din seminţia oamenilor s-a ajuns să se creadă, prosteşte, nu-i vorbă, că n-ar exista femei în neamul gnomilor şi că bărbaţii lor, pasă-mi-te, „s-ar ivi din piatră”.

Ci tocmai fiind atât de puţine femei, seminţia gnomilor se înmulţeşte încet şi se află în mare primejdie atunci când n-au sălaşuri bine apărate. Căci gnomii îşi iau o singură soaţă, iar femeile lor un singur soţ o dată în viaţă şi sunt roşi de gelozie, ca şi în orice altă privinţă când e vorba de ceea ce-i al lor de drept. Numărul bărbaţilor gnomi care se însoară este mai mic de o treime. Căci nu toate femeile se mărită: unele nu-şi doresc nici un soţ; altele şi-l doresc pe acela pe care nu-l pot avea, astfel că nu-l vor pe nici un altul. Cât despre bărbaţi, şi dintre aceştia mulţi nu vor să se însoare, fiind prea cufundaţi în îndeletnicirile lor meşteşugăreşti.

Gimli, fiul lui Glóin, şi-a câştigat faima fiind unul dintre cei Nouă Peregrini care au pornit la drum împreună cu Inelul; şi a rămas în suita Regelui Elessar cât a durat Războiul. Era cunoscut drept prietenul elfilor datorită marii iubiri ce s-a născut între el şi Legolas, fiul Regelui Thranduil, şi datorită respectului ce l-a purtat Doamnei Galadriel.

După căderea lui Sauron, Gimli a adus cu sine în sud o parte din neamul gnomilor din Erebor, devenind Seniorul Grotelor Sclipitoare. Împreună cu semenii săi a făcut isprăvi mari în Gondor şi Rohan. Pentru Minas Tirith au făurit porţi din mithril şi oţel ca să le înlocuiască pe acelea sfărâmate de Regele-vrăjitor. Prietenul său Legolas a venit şi el însoţit de elfii din Pădurea Verde, aşezându-se în

Ithilien, care de atunci s-a preschimbat încă o dată în cea mai frumoasă ţară dintre toate meleagurile apusene.

Dar când Regele Elessar s-a săvârşit din viaţă, Legolas şi-a putut în sfârşit urma dorinţa inimii de a străbate Marea.

Aici urmează una dintre ultimele însemnări din Cartea Roşie.

Am auzit povestindu-se cum că Legolas l-a luat cu sine pe Gimli, fiul lui Glóin, dată fiind marea lor prietenie, mai mare decât oricare alta vreodată între un elf şi un gnom. Dacă acesta este adevărul, atunci cu adevărat este ciudat; ca un gnom să se arate dornic să părăsească Pământul de Mijloc din iubire, sau ca eldarii să-l primească în mijlocul lor, sau ca Seniorii Apusimii să îngăduie aşa ceva. Se spune totuşi că Gimli a plecat şi pentru a vedea, încă o dată, frumuseţea lui Galadriel; şi se prea poate ca ea, având atâta putere printre eldari, să fie cea căreia i se datorează îngăduinţa pe care a primit-o Gimli. Mai multe nu se pot spune despre această poveste.

ANEXA B.

POVESTEA ANILOR (POVESTEA ŢINUTURILOR APUSENE)

Primul Ev s-a încheiat cu Marea Bătălie în care Oştirea din Valinor a pătruns în Thangorodrim, alungându-l pe Morgoth de la putere. Apoi cei mai mulţi din neamul Noldor s-au reîntors în Vestul îndepărtat, aşezându-se în Eressëa, foarte aproape de Valinor; iar alţii mulţi din neamul Sindar au trecut şi ei Marea.

Al Doilea Ev s-a sfârşit cu prima răsturnare de la putere a lui Sauron, slujitorul lui Morgoth, şi cu luarea Inelului Suprem.

Al Treilea Ev a ajuns la capăt o dată cu Războiul Inelului; dar, din cât se spune, al Patrulea Ev nu a început decât după plecarea Seniorului Elrond, când a sosit vremea ca oamenii să domnească, iar celelalte „popoare vorbitoare” de pe Pământul de Mijloc să se stingă încetul cu încetul.

În cel de-al Patrulea Ev, evurile dinainte erau adeseori numite Zilele de Odinioară; dar acest nume se potrivea doar zilelor dinaintea răsturnării lui Morgoth. Istoriile acelor timpuri nu au fost consemnate aici.

Al Doilea Ev.

Aceia au fost ani întunecaţi pentru Oamenii de pe Pământul de Mijloc, dar şi ani de glorie pentru ţinutul Númenor. Despre cele întâmplate pe Pământul de Mijloc mărturiile sunt puţine şi neîndestulătoare, iar datele adesea nesigure.

La începutul acestui ev, mai trăiau încă mulţi elfi nobili, locuind mai cu seamă în Lindon, la apus de Ered Luin; dar înainte să se fi construit Barad-dûr, mulţi din seminţia Sindar au purces spre răsărit şi unii şi-au întemeiat sălaşuri în păduri îndepărtate, unde vieţuiau mai cu seamă elfii pădurilor. Unul dintre aceştia era Thranduil, rege în partea de miazănoapte a Marii Păduri Verzi. În Lindon, la miazănoapte de Lune, trăia Gil-galad, ultimul moştenitor al regilor seminţiei Noldor din exil. Era recunoscut drept Marele Rege al elfilor din Apus. Tot în Lindon, dar la miazăzi de Lune, a trăit o vreme Celeborn, înrudit cu Thingol; soaţa lui era Galadriel, cea mai minunată dintre femeile elfe. Era sora lui Finrod Felagund, Prietenul Oamenilor, pe vremuri rege în Nargothrond, care şi-a dat viaţa ca să-l salveze pe Beren, fiul lui Barahír.

După un timp, o parte din neamul noldor s-a strămutat în Eregion, la apus de Munţii Ceţoşi, nu departe de Poarta Vestică a Moriei. Şi au făcut astfel pentru că aflaseră că se descoperise mithril în Moria. Seminţia noldorilor era vestită pentru arta meşteşugurilor şi se arăta mai puţin neprietenoasă faţă de gnomi decât sindarii; dar prietenia ce s-a născut între poporul lui Durin şi fierarii elfi din Eregion a fost cea mai strânsă ce s-a aflat vreodată între cele două seminţii. Celebrimbor a fost cârmuitorul Eregionului şi cel mai vestit dintre meşteşugarii lor; era urmaş al lui Fëanor.

Anul

1 întemeierea Limanurilor Cenuşii şi a Lindonului.

32 Eldainii ajung în NúmenoR. C.

40 Mulţi gnomi ce-şi părăsesc vechile lor oraşe din Ered Luin se duc în Moria, înmulţind numărul celor aflaţi acolo.

442 Moare Elros Tar-Minyatur.

C.500 Sauron începe din nou să dea semne de nelinişte în Pământul de Mijloc.

548 În Númenor se naşte Silmariën.

600 Primele corăbii ale Númenoreenilor apar în dreptul coastelor.

750 Seminţia noldorilor întemeiază ţinutul Eregion.

C.1000 Speriat de puterea tot mai mare a Númenoreenilor, Sauron alege Mordorul drept ţinut din care să facă o fortăreaţă. Şi începe prin a construi Barad-dûr.

1075 Tar-Ancalimë devine prima Regină încoronată a Númenorului.

1200 Sauron încearcă să-i atragă de partea sa pe eldari. Gil-galad refuză să trateze cu el; dar fierarii din Eregion se lasă înduplecaţi. Númenoreenii încep să construiască porturi permanente.

C.1500 Sub îndrumarea lui Sauron, fierarii elfi devin adevăraţi maeştri în meseria lor. Încep să făurească Inelele Puterii.

C.1590 În Eregion sunt făurite cele Trei Inele.

C.1600 Sauron făureşte Inelul Suprem în Orodrúin. Termină construirea fortăreţei Barad-dûr. Celebrimbar ghiceşte planurile lui Sauron.

1693 Începe Războiul dintre elfi şi Sauron. Cele Trei Inele sunt ascunse.

1695 Războinicii lui Sauron năvălesc în Eriador. Gil-galad îl trimite pe Elrond în Eregion.

1697 Eregion este pustiit. Moare Celebrimbar. Porţile Moriei sunt ferecate. Elrond se retrage cu aceia care au mai rămas din seminţia noldorilor şi se refugiază în Imladris.

1699 Sauron cotropeşte ţinutul Eriador.

1700 Tar-Minastir trimite o adevărată flotă din Númenor în Lindon. Sauron este înfrânt.

1701 Sauron este alungat din Eriador. Ţinuturile Apusene cunosc pacea o bună bucată de vreme.

C.1800 Cam de la această dată Númenoreenii încep să îşi întemeieze colonii de-a lungul coastelor. Sauron îşi întinde puterea spre răsărit. Umbra se lasă peste Númenor.

2251 Tar-Atanamir preia sceptrul. Încep răscoalele şi discordiile între Númenoreeni. În jurul acestui an apar pentru prima oară nazgûlii, ori Duhurile Inelelor, sclavii celor Nouă Inele.

2280 Umbar devine o mare fortăreaţă în Númenor.

2350 Este construit Pelargir. Devine portul principal al Númenoreenilor Devotaţi.

2899 Ar-Adûnakhôr preia sceptrul.

3175 Căinţa lui Tar-Palantir. Război civil în Númenor.

3255 Ar-Pharazôn porneşte pe mare şi ajunge în Umbar.

3262 Sauron este luat prizonier în Númenor;

—3310 Sauron îl atrage în mrejele sale pe Rege şi îi amăgeşte pe númenoreeni.

3310 Ar-Pharazôn începe să formeze Marea Oştire.

3319 Ar-Pharazôn atacă Valinor. Númenor se predă. Elendil şi fiii săi reuşesc să scape.

3320 Întemeierea Regatelor în Exil: Arnor şi Gondor. Despărţirea Pietrelor. Sauron se întoarce în Mordor.

3429 Sauron atacă Gondorul, cucereşte Minas Ithil şi incendiază Copacul Alb. Isildur scapă luând calea Râului Anduin şi se refugiază la Elendil, în nord. Anárion apără Minas Anor şi Osgiliath.

3430 Ia naştere Ultima Alianţă între elfi şi oameni.

3431 Gil-galad şi Elendil pornesc spre răsărit, spre Imladris.

3434 Oştirea Alianţei traversează Munţii Ceţoşi. Bătălia de la Dagorlad şi înfrângerea lui Sauron. Începe asediul asupra fortăreţei Barad-dûr.

3440 Uciderea lui Anárion.

3441 Sauron este răsturnat de la putere de către Elendil şi Gil-galad, care pier amândoi. Isildur ia Inelul Suprem. Sauron dispare şi Duhurile Inelelor coboară în lumea umbrelor. Astfel se sfârşeşte al Doilea Ev.

Al Treilea Ev.

Aceştia au fost anii în care s-a stins seminţia eldarilor. Multă vreme au trăit în pace, stăpâni pe cele Trei Inele, în vreme ce Sauron dormea, iar Inelul Suprem a fost dat pierdut; dar n-au încercat să schimbe ceva din felul lor de a trăi, hrănindu-se din amintirea trecutului. Gnomii s-au ascuns în tainiţe adânci, păzindu-şi seminţia; dar când răul a prins din nou să dea semne de viaţă şi dragonii au scos încă o dată capul la lumină, rând pe rând străvechile lor comori au fost prădăluite, astfel că ei au ajuns un neam rătăcitor. Moria a rămas multă vreme ferită de primejdii, dar locuitorii ei s-au împuţinat tot mai mult la număr, până când multe din întinsele ei săli locuite au rămas în întuneric şi pustii. Înţelepciunea şi anii fără sfârşit ai númenoreenilor s-au împuţinat şi ei pe măsură ce númenoreenii se amestecau cu oamenii de rând.

Şi au trecut vreo mie de ani, prima umbră se lăsase de-acum peste Marea Pădure Verde, când istarii, sau vrăjitorii, şi-au făcut apariţia pe Pământul de Mijloc. Mai târziu avea să se spună că veniseră din Apusul îndepărtat, fiind soli trimişi să înfrunte puterea lui Sauron şi să-i unească pe toţi aceia care aveau dorinţa să i se opună; dar nu le era îngăduit să împotrivească puterii lui o altă putere, sau să caute să-i stăpânească pe elfi ori oameni prin forţă ori teamă.

Prin urmare, au venit luând înfăţişare omenească, cu toate că nu apăreau niciodată ca tineri, iar de îmbătrânit îmbătrâneau nespus de încet şi mintea şi mâna lor aveau puteri nebănuit de multe. Numele lor adevărate le mărturiseau puţinora, folosind în schimb numele ce li se dădeau de către alţii. Cei mai mari în rang printre aceştia

(se spune că erau cinci cu totul) primiseră de la eldari numele de Curunír, „Omul Priceput”, şi Mithrandir, „Pelerinul cel Sur”, dar oamenii de la miazănoapte le spuneau Saruman şi Gandalf. Curunír a călătorit adesea în ţinuturile de la Soare-Răsare, aşezându-se în cele din urmă în Isengard. Mithrandir, în schimb, era mai apropiat de seminţia eldarilor, prin urmare străbătea mai mult părţile apusene, dar niciodată n-a avut un loc al său, unde să se aşeze.

Pe tot parcursul acestui al Treilea Ev, numai cei care au avut în stăpânirea lor cele Trei Inele au ştiut cine anume le păzea. Într-un târziu s-a aflat totuşi că, la început, au fost în grija celor mai însemnaţi dintre eldari, trei la număr, Gil-galad, Galadriel şi Círdan. Inelul lui Gil-galad i-a fost dat de către acesta în păstrare lui Elrond; Círdan, în schimb, l-a dat pe al său lui Mithrandir. Căci Círdan vedea mult mai departe şi mai în adânc decât oricare altul de pe Pământul de Mijloc, drept care l-a primit cu braţele deschise pe Mithrandir la Limanurile Cenuşii, ştiind de unde venea şi unde anume avea să se întoarcă.

— Ia acest inel, Cărturare, i-a spus el, căci grele vor fi strădaniile tale; inelul te va ajuta în greaua încercare pe care ai luat-o pe umerii tăi. Acesta este Inelul Focului şi cu el vei putea să reaprinzi inimile în lumea aceasta care se răceşte tot mai mult. Cât despre mine, inima mea a fost dăruită Mării şi pe ţărmurile ei cenuşii voi trăi până când şi ultima corabie îşi va fi înălţat pânzele. Te voi aştepta.

Anul

2 Isildur sădeşte în Minas Anor un puiet al Copacului Alb. Regatul de la Miazăzi îl dă lui Meneldil. Prăpădul de la Câmpiile Stânjeneilor; Isildur şi cei trei fii mai mari ai săi sunt răpuşi.

3 Ohtar aduce în Imladris bucăţile frânte ale săbiei Narsil.

10 Valandil devine Rege în Amor.

100 Elrond se însoară cu fiica lui Celeborn.

139 Naşterea lui Elladan şi a lui Elrohir, fiii lui Elrond.

241 Naşterea lui Arwen Undómiel.
420 Regele Ostoher rezideşte Minas Anor.
490 Prima invazie a răsăritenilor.
500 Rómendacil I îi învinge pe răsăriteni.
541 Rómendacil este ucis în bătălie.
830 Falastur întemeiază dinastia Regilor Corăbiilor.
851 Moartea lui Eärendur şi împărţirea regatului Arnor.
933 Regele Eärnil I cucereşte cetatea Umbar care devine fortăreaţa Gondorului.
936 Eärnil piere pe mare.
1015 Regele Ciryandil ucis în asediul fortăreţei Umbar.
1050 Hyarmendacil cucereşte cetatea Harad. Gondorul ajunge în culmea puterii sale. Cam tot acum o umbră se lasă peste Pădurea Verde şi oamenii îi dau numele de Codrul Întunecat. Pentru prima oară mărturiile scrise pomenesc de seminţia periannathilor, o dată cu venirea în Eriador a celor din neamul Harfoot.
C.1100 înţelepţii (istarii şi mai-marele eldarilor) descoperă că o putere malefică a preschimbat Dol Guldur într-o fortăreaţă. Se bănuieşte că puterea aceasta n-ar fi altceva decât un nazgûl – un duh al inelelor.
1149 Începe domnia regelui Atamatar Alcarin.
C.1150 Neamul Fallohide pătrunde în Eriador şi este urmat la scurtă vreme de cei din neamul Stoor, care vin peste Trecătoarea Cornului Roşu şi ajung în Unghiul sau în Ţara Murgă.
C.1300 Încep din nou să se înmulţească creaturile ticăloase. Orcii devin tot mai numeroşi în Munţii Ceţoşi şi îi atacă pe gnomi. Reapar nazgûlii. Căpetenia lor vine din Angmar în ţinuturile de la miazănoapte. Seminţia periannathilor migrează spre apus; mulţi se aşează în Bree.
1356 Regele Argeleb I este ucis în bătălia cu Rhudaur. Cam la această dată neamul Stoor părăseşte Unghiul şi unii dintre ei se reîntorc în Ţara Pustietăţii.
1409 Regele-vrăjitor din Angmar invadează ţinutul Arnor. Regele Arveleg este răpus. Fornost şi Tyrn Gorthand sunt

păzite de invazie. Turnul Amon Sûl este distrus.

1432 Moare Regele Valacar din Gondor şi începe războiul civil dintre Rubedenii.

1437 Osgiliath este incendiat şi astfel se pierde palantírul. Eldacar fuge în Rhovanion; fiul său Ornendil este ucis.

1447 Eldacar se întoarce şi-l alungă pe uzurpatorul Castamir. Bătălia de la Răspântiile Erui. Pelargir este asediat.

1448 Rebelii scapă şi cuceresc Umbarul.

1540 Regele Aldamir este răpus în războiul cu Haradul şi corsarii din Umbar.

1551 Hyarmendacil al II-lea îi înfrânge pe oamenii din Harad.

1601 Mulţi periannathi migrează din Bree. Angeleb al II-lea le dă pământ dincolo de Baranduin.

C.1630 Li se alătură cei din neamul Stoor care vin dinspre Ţara Murgă.

1634 Corsarii prădăluiesc Pelargirul şi-l ucid pe Regele Minardil.

1635 Marea Molimă pustieşte Gondorul. Moare Regele Telemnar, împreună cu copiii săi. Copacul Alb moare în Minas Anor. Molima se întinde la miazănoapte şi la apus şi multe meleaguri din Eriador rămân pustii. Periannathii supravieţuiesc de partea cealaltă a râului Baranduin, însă cu pierderi mari.

1640 Regele Tarondor strămută Casa Regală în Minas Anor, unde plantează un puiet al Copacului Alb. Osgiliath începe să cadă în ruină. Mordor rămâne nestrăjuit.

1810 Regele Telumehtar Umbardacil recucereşte Cetatea Umbar şi-i alungă pe corsari.

1851 Începe atacul Căruţaşilor asupra Gondorului.

1856 Gondor pierde meleagurile răsăritene, iar Narmacil al II-lea cade în bătălie.

1899 Regele Calimehtar îi învinge pe Căruţaşi în Dagorlad.

1900 Calimehtar înalţă Turnul Alb în Minas Anor.

1940 Ţinuturile Gondor şi Arnor reiau legăturile şi formează o alianţă. Arvedui se însoară cu Fíriel, fiica lui Ondoher din Gondor.

1944 Ondoher cade în bătălie. Eärnil înfrânge duşmanul în Ithilienul de Miazăzi. Apoi câştigă Bătălia Taberei şi-i alungă pe Căruţaşi în Smârcurile Morţilor. Arvedui cere coroana Gondorului.

1945 Eärnil al II-lea primeşte coroana.

1974 Căderea Regatului de la Miazănoapte. Regele-vrăjitor cotropeşte Arthedain şi pune stăpânire pe Fornost.

1975 Arvedui se îneacă în Golful Forochel. Palantírii din Annúminas şi Amon Sûl dispar. Eärmer aduce o flotă în Lindon. Regele-vrăjitor este învins în Bătălia din Fornost şi este urmărit până la Pârloagele Etten. Dispare din ţinutul de miazănoapte.

1976 Aranarth îşi ia titlul de Căpetenie a dúnedainilor. Tot ce a rămas moştenire de la Arnor îi este dat spre păstrare lui Elrond.

1977 Frungor îi conduce pe éothéodizi pe meleagurile de la miazănoapte.

1979 Bucca din Mlaştina devine primul Thain al Comitatului.

1980 Regele-vrăjitor vine în Mordor unde strânge duhurile inelelor – nazgûlii. În Moria apare un balrog şi-l ucide pe Durin al VI-lea.

1981 Náin I este răpus. Gnomii fug din Moria. Mulţi dintre elfii pădurilor din Lórien fug spre miazăzi. Amroth şi Minrodel sunt daţi dispăruţi.

1999 Thráin I vine în Erebor şi găseşte un regat al gnomilor „sub Munte”.

2000 Nazgûlii trec hotarele Mordorului şi asediază Minas Ithil.

2001 Minas Ithil cade în mâinile duşmanului. Va fi cunoscut apoi drept Minas Morgul. Este capturat palantírul.

2043 Eärnur devine Rege în Gondor. Regele-vrăjitor îi aruncă mănuşa războiului.

2050 Regele-vrăjitor îl provoacă din nou. Eärnur pleacă spre Minas Morgul şi nu se mai ştie nimic despre el. Mardil devine primul Mareşal Cârmuitor.

2060 Dol Guldur devine tot mai puternic. Înţelepţii se tem că Sauron începe din nou să se întrupeze.

2063 Gandalf se duce în Dol Guldur. Sauron se retrage şi se ascunde în Răsărit. Începe Pacea Străjuitoare. Nazgûlii rămân cuminţi în Minas Morgul.

2210 Thorin I părăseşte ţinutul Erebor, îndreptându-se spre miazănoapte, spre Munţii de Cenuşă, unde se strâng acum toţi cei care au mai rămas din Neamul lui Durin.

2340 Isumbras I devine al treisprezecelea Thain, primul din dinastia Took. Neamul Oldbuck ocupă Ţara Iedului.

2460 Pacea Străjuitoare ia sfârşit. Sauron se întoarce cu puteri sporite în Dol Guldur.

2463 Ia naştere Sfatul Alb. Tot acum Déagol din neamul Stoor găseşte Inelul Suprem şi este ucis de Sméagol.

2470 Cândva în preajma acestei date Sméagol-Gollum se ascunde în Munţii Ceţoşi.

2475 Un nou atac asupra Gondorului. Osgiliath cade în ruină şi podul său de piatră este frânt.

C.2480 Orcii încep să-şi facă fortăreţe tainice în Munţii Ceţoşi pentru a împiedica orice trecere spre Eriador. Sauron începe să populeze Moria cu propriile sale creaturi.

2509 În drum spre Lórien, Celebrían este atacat pe neaşteptate în Trecătoarea Cornului Roşu şi rănit cu o armă otrăvită.

2510 Celebrían pleacă pe Mare. Orcii şi răsăritenii năvălesc în Calenardhon. Eorl cel Tânăr câştigă bătălia pe Câmpia Celebrant. Rohirrimii se aşează în Calenardhon.

2545 Eorl cade în bătălie pe Platoul Golaş.

2569 Brego, fiul lui Eorl, termină de construit Lăcaşul Auriu.

2570 Baldor, fiul lui Brego, pătrunde pe Poarta Oprită şi dispare. Tot acum dragonii îşi fac din nou apariţia în

ţinuturile îndepărtate de la miazănoapte şi încep să-i hărţuiască pe gnomi.

2589 Dáin I este ucis de către un dragon.

2590 Thór se reîntoarce în Erebor. Grór, fratele său, pleacă în Munţii de Fier.

C.2670 Tobold plantează „iarba pipei” în Meleagul de la Răsărit.

2683 Isengrin al II-lea devine al zecelea Thain şi începe să sape Marile Tuneluri.

2698 Ecthelion I reconstruieşte Turnul Alb din Minas Tirith.

2740 Orcii năvălesc din nou în Eriador.

2747 Bandobras Took învinge o şleahtă de orci în Meleagul de la Miazănoapte.

2758 Rohan este atacat de la apus şi de la răsărit şi este cotropit. Gondorul este atacat de corăbiile corsarilor. Helm din Rohan se refugiază în Văgăuna lui Helm. Wulf cucereşte Edoras 2758-9: urmează Iarna cea Lungă. Mari suferinţe şi mulţi morţi în Eriador şi Rohan. Gandalf vine în ajutorul poporului din Comitat.

2759 Moartea lui Helm. Fréaláf îl alungă pe Wulf şi întemeiază a doua dinastie a Regilor din Obşte. Saruman îşi face sălaşul în Isengard.

2770 Smaug Dragonul pogoară peste Erebor. Vâlceaua este nimicită. Thrór scapă împreună cu Thráin II şi Thorin II.

2790 Thrór este răpus de un orc în Moria. Gnomii se adună pentru a porni un război de răzbunare. Se naşte Gerontiul, cunoscut apoi sub numele de Bătrânul Took.

2793 Începe Războiul între gnomi şi orci.

2799 Bătălia de la Nauduhirion, în dreptul Porţii Răsăritene a Moriei. Dáin Picior-de-Fier se întoarce în Munţii de Fier. Thráin al II-lea şi fiul său Thorin pornesc în pribegie spre apus. Se aşează la miazăzi de Ered Luin, dincolo de Comitat (2802).

—2864 Orcii de la Miazănoapte hărţuiesc Rohanul. Regele Walda este ucis de ei (2861).

2841 Thráin al II-lea porneşte la drum pentru a revedea ţinutul Erebor, dar este urmărit de slujitorii Iui Sauron.

2845 Thráin gnomul este întemniţat în Dol Guldur; îi este luat ultimul dintre cele Şapte Inele.

2850 Gandalf se reîntoarce în Dol Guldur şi descoperă că într-adevăr stăpânul ţinutului este Sauron, care strânge toate inelele şi caută să afle veşti despre Inelul Suprem şi despre Moştenitorul lui Isildur. Îl găseşte pe Thráin şi primeşte cheia Ereborului. Thráin moare în Dol Guldur.

2851 Se întruneşte Sfatul Alb. Gandalf cere să fie atacat Dol Guldur. Saruman i se opune. (Mai târziu a devenit limpede că de pe atunci începuse Saruman să dorească Inelul Suprem pentru sine şi trăgea nădejde că acesta se va dezvălui singur, căutându-şi stăpânul, dacă Sauron avea să fie lăsat în pace o vreme.) Saruman începe căutările în apropiere de Câmpiile Vesele.

2851 Moare Belecthor al II-lea din Gondor. Moare Copacul Alb şi nu se mai găseşte nici un puiet. Copacul Mort este lăsat în picioare.

2885 Stârniţi de solii lui Sauron, haradrimii traversează râul Póros şi atacă Gondorul. Fiii lui Folcwine din Rohan sunt răpuşi în timp ce luptă pentru apărarea ţinutului Gondor.

2890 Se naşte Bilbo în Comitat.

2901 Cei mai mulţi dintre locuitorii supravieţuitori din Ithilien părăsesc ţinutul din pricina atacurilor urukşilor din Mordor. Este construit refugiul tainic Henneth Anûn.

2907 Se naşte Gilraen, mama lui Aragorn al II-lea.

2911 Iarna Cruntă. Baranduin şi alte râuri îngheaţă. Lupii Albi năvălesc în Eriador dinspre miazănoapte.

2912 Mari revărsări de ape inundă şi prăpădesc Enedwaith şi Min-hiriath. Tharbad este distrus şi părăsit.

2920 Moare Bătrânul Took.

2929 Arathorn, fiul lui Arador din neamul dúnedainilor, se însoară cu Gilraen.

2930 Arador este răpus de către căpcăuni. În Minas Tirith se naşte Denethor al II-lea, fiul lui Ecthelion al II-lea.

2931 Pe 1 martie se naşte Aragorn, fiul lui Arathorn al II-lea.

2932 Este ucis Arathorn al II-lea. Gilraen îl duce pe Aragorn în Imladris: Elrond îl primeşte drept fiu adoptiv şi-i dă numele de Estel (Speranţa); este tăinuită originea lui.

2939 Saruman descoperă că slujitorii lui Sauron caută în apele râului Anduin în apropiere de Câmpiile Stânjeneilor, ceea ce înseamnă că Sauron a aflat de sfârşitul lui Isildur. Îl nelinişteşte acest fapt, dar nu dezvăluie nimic Sfatului.

2941 Thorin Scut-de-Stejar şi Gandalf îi fac o vizită lui Bilbo în Comitat. Bilbo se întâlneşte cu Sméagol-Gollum şi găseşte Inelul. Sfatul Alb se întruneşte; Saruman acceptă ca Dol Guldur să fie atacat pentru că acum doreşte să-l împiedice pe Sauron să mai caute în apele Râului. Sauron, care ştie ce era de făcut, părăseşte Dol Guldur. Bătălia celor Cinci Armate în Vâlcea. Moare Thorin al II-lea. Bard din Esgaroth îl ucide pe Smaug. Dáin din Munţii de Fier devine Rege sub munte (Dáin al II-lea).

2940 Bilbo se reîntoarce în Comitat aducând cu sine Inelul. Sauron se întoarce în taină în Mordor.

2944 Bard reconstruieşte Vâlceaua şi devine Rege. Gollum părăseşte Munţii şi începe căutarea „hoţului” Inelului.

2948 Se naşte Théoden, fiul lui Thengel, Regele Rohanului.

2949 Gandalf şi Balin îl vizitează pe Bilbo în Comitat.

2950 Se naşte Finduilas, fiica lui Adrahil din Dol Amroth.

2951 Sauron se proclamă singur şi pe faţă cârmuitor şi începe să strângă oaste în Mordor. Se apucă să reclădească fortăreaţa Barad-dûr. Gollum porneşte spre Mordor. Sauron trimite trei nazgûli să pună din nou stăpânire pe Dol Guldur. Elrond îi destăinuie lui „Estel” adevăratul său nume şi obârşia lui şi îi încredinţează frânturile săbiei Narsil. Abia

întoarsă din Lórien, Arwen îl întâlneşte pe Aragorn în pădurea din Imladris. Aragorn porneşte în pribegie în Pustietate.

2952 Ultima întâlnire a Sfatului Alb. Cumpănesc la soarta Inelului. Saruman le spune cum că ar fi aflat că Inelul Suprem a fost luat de apele Râului Anduin până în Mare. Saruman se retrage în Isengard, considerându-se din clipa aceea stăpân asupra lui, şi îl fortifică. Gelos pe Gandalf şi temându-se de el, trimite iscoade să-i urmărească fiece mişcare; astfel observă interesul vrăjitorului pentru Comitat. Curând începe să-şi ţină oameni de încredere în Bree şi în Meleagul de la Miazăzi.

2953 Muntele Osândei, de la Capătul Lumii, izbucneşte din nou în flăcări. Ultimii locuitori ai ţinutului Ithilien îşi găsesc scăparea peste Anduin.

2956 Aragorn îl cunoaşte pe Gandalf; începe prietenia lor.

—80 Aragorn întreprinde marile sale călătorii şi înfăptuieşte marile sale vitejii. Fără a se da în vileag, îi ajută atât pe Thengel din Rohan, cât şi pe Ecthelion al II-lea al Gondorului.

2968 Se naşte Frodo.

2976 Denethor se însoară cu Finduilas din Dol Amroth.

2977 Bain, fiul lui Bard, ajunge Rege în Vâlcea.

2978 Se naşte Boromir, fiul lui Denethor al III-lea.

2979 Aragorn trece hotarele ţinutului Lórien, unde se întâlneşte pentru a doua oară cu Arwen Undómiel. Aragorn îi dăruieşte inelul lui Barahir şi pe Colina Cerin Amroth se juruiesc unul altuia. La această vreme, Gollum ajunge la hotarele Mordorului, unde o cunoaşte pe Shelob. Théoden devine Rege al ţinutului Rohan.

2983 Se naşte Faramir, fiul lui Denethor. Se naşte Sam cel Înţelept.

2984 Moare Ecthelion al II-lea. Denethor al II-lea devine Majordom al Gondorului.

2988 Finduilas moare înainte de vreme.

2989 Balin părăseşte Ereborul şi pătrunde în Moria.

2990 În Rohan se naşte Éomer, fiul lui Éomund.

2994 Balin piere şi colonia gnomilor este nimicită.

2995 Se naşte Éowyn, sora lui Éomer.

C.3000 Umbra Mordorului se lungeşte. Saruman cutează să folosească palantírul din Orthanc, dar este prins în mreje de Sauron care are Piatra Ithil. Trădează Sfatul. Află de la iscoadele lui că ţinutul Comitatului este păzit îndeaproape de Pribegi.

3001 Petrecerea de despărţire organizată de Bilbo. Gandalf bănuieşte că inelul lui Bilbo este Inelul Suprem: paza în jurul Comitatului se întăreşte. Gandalf caută să afle veşti despre Gollum şi cere ajutorul lui Aragorn.

3002 Bilbo devine oaspetele lui Elrond şi se stabileşte în Vâlceaua Despicată.

3003 Gandalf îi face o vizită lui Frodo în Comitat şi îşi va repeta vizitele şi în următorii patru ani.

3007 Brand, fiul lui Bain, devine Rege în Vâlcea. Moare Gilraen.

3008 În toamna acestui an, Gandalf îi face ultima sa vizită lui Frodo.

3009 În următorii opt ani, la răstimpuri, Gandalf şi Aragorn pornesc din nou pe urmele lui Gollum, căutându-l în văile Anduinului, în Codrul Întunecat şi în Rhovanion, până la hotarele Mordorului. La un moment dat, de-a lungul acestor ani, Gollum însuşi s-a aventurat în Mordor, unde a fost capturat de Sauron. Elrond trimite să fie adusă Arwen, iar ea se întoarce în Imladris; Munţii şi toate meleagurile de la răsărit devin tot mai primejdioase.

3017 Gollum este eliberat din Mordor. Este luat de Aragorn în Smârcurile Morţilor şi adus în Thranduil, în Codrul Întunecat. Gandalf vizitează Minas Tirith şi citeşte izvodul lui Isildur.

ANII GLORIOŞI.

Aprilie

12 Gandalf ajunge în Hobbiton.

Iunie

20 Sauron atacă Osgiliathul. Cam la acea vreme este atacat Thranduil şi Gollum scapă.

29 Gandalf se întâlneşte cu Radagast.

Iulie

4 Boromir porneşte la drum din Minas Tirith.

10 Gandalf este făcut prizonier în Orthanc.

August.

Se pierde orice urmă a lui Gollum. Din câte se pare, cam la această vreme, fiind vânat deopotrivă de elfi şi de slujitorii lui Sauron, s-a refugiat în galeriile Moriei; dar când, în cele din urmă, a descoperit drumul spre Poarta de Apus, nu a mai putut să iasă.

Septembrie

18 Gandalf scapă din Orthanc la primele ore ale dimineţii. Călăreţii Negri trec Vadurile Isenului.

19 Gandalf ajunge la porţile Edorasului ca cerşetor şi nu îi este îngăduit să intre.

20 Gandalf primeşte îngăduinţa să pătrundă în Edoras. Théoden îi porunceşte să plece: „Ia orice cal pofteşti, numai să dispari de aici chiar mâine, înainte să se întunece!”

21 Gandalf alege pe Iute ca Gândul, dar calul nu-l lasă să se apropie. Se ia după Iute ca Gândul până departe, pe întinsul câmpiei.

22 Călăreţii Negri ajung în amurg la Vadul Sarn; îi alungă pe Pribegii străjeri. Gandalf prinde pe Iute ca Gândul.

23 Patru Călăreţi intră în Comitat înainte de zori. Ceilalţi îi urmăresc pe Pribegi către răsărit, apoi se întorc să vegheze asupra Drumului Verde. Un Călăreţ Negru soseşte în Hobbiton la căderea nopţii. Frodo părăseşte Fundătura. După ce l-a îmblânzit pe Iute ca Gândul, Gandalf părăseşte ţinutul Rohan.

24 Gandalf traversează Isenul.

26 Pădurea Bătrână. Frodo ajunge la Bombadil.

27 Gandalf traversează Torentul Cenuşiu. A doua noapte la Bombadil.

28 Hobbiţii sunt capturaţi de un Duh al Gorganelor. Gandalf ajunge la Vadul Sarn.

29 Frodo ajunge seara târziu în Bree. Gandalf vizitează pe Unchiaş.

30 Scobitura Râului şi Hanul din Bree sunt atacate la primele ceasuri ale zilei. Frodo pleacă din Bree. Gandalf ajunge în Scobitura Râului, apoi noaptea în Bree.

Octombrie

1 Gandalf pleacă din Bree.

2 În timpul nopţii este atacat pe Ţancul Vremii.

6 Tabăra de la poalele Ţancului este atacată în timpul nopţii. Frodo este rănit.

9 Glorfindel părăseşte Vâlceaua Despicată.

10 Îi alungă pe Călăreţi de pe Podul Mitheithel.

13 Frodo traversează Podul.

18 Glorfindel îl găseşte pe Frodo la lăsatul serii. Gandalf ajunge în Vâlceaua Despicată.

19 Fuga peste Vadul Urşilor.

25 Frodo îşi vine în simţiri întremat. Boromir ajunge în Vâlceaua Despicată în timpul nopţii.

Decembrie

26 Însoţitorii Inelului părăsesc Vâlceaua Despicată în amurg.

Ianuarie

7 Însoţitorii ajung în Hollin.

11,12 Zăpadă pe Caradhras.

13 Atacul Lupilor la orele dintâi ale dimineţii. Însoţitorii ajung la Poarta de Apus a Moriei la căderea nopţii. Gollum se ia pe urmele Purtătorului Inelului.

14 Noapte petrecută în Sala Douăzeci şi Unu.

15 Podul Khazad-dûm, prăbuşirea lui Gandalf. Însoţitorii ajung la Nimrodel târziu în noapte.

23 Gandalf îl urmăreşte pe Balrog până pe piscul Zirak-zigil.

25 Îl azvârle pe Balrog de pe înălţimi şi moare. Trupul lui rămâne pe pisc.

Februarie

14 Oglinda lui Galadriel. Gandalf revine la viaţă şi rămâne într-o stare de transă.

15 Despărţirea de Lórien. Ascuns pe malul apusean, Gollum urmăreşte plecarea. Gwaihir îl duce pe Gandalf în Lórien.

23 Bărcile sunt atacate în timpul nopţii în apropiere de Sarn Gebir.

24 Însoţitorii Inelului trec de Argonath şi fac tabără la Parth Galen. Prima Bătălie la Vadurile Isen; Théodred, fiul lui Théoden, este ucis.

25 Destrămarea Frăţiei. Moartea lui Boromir; chemarea cornului său este auzită în Minas Tirith. Meriadoc şi Peregrin sunt capturaţi. Frodo şi Sam cel înţelept pătrund în Emyn Muil de la răsărit. Seara Aragorn porneşte în căutarea orcilor. Éomer prinde de veste despre coborârea hoardei de orci din Emyn Muil.

27 Aragorn ajunge pe stânca apuseană la răsăritul soarelui. În ciuda poruncilor lui Théoden, Éomer porneşte din Meleagul de la Răsărit în miez de noapte în urmărirea orcilor.

28 Éomer îi prinde din urmă pe orci chiar înainte de a ajunge la poala Pădurii Fangorn.

29 Meriadoc şi Pippin reuşesc să fugă şi fac cunoştinţă cu Arborebărbos. Rohirrimii atacă la răsăritul soarelui şi-i nimicesc pe orci. Frodo coboară din Emyn Muil şi îl întâlneşte pe Gollum. Faramir zăreşte barca funerară a lui Boromir.

30 Începe Divanul Enţilor. Întors în Edoras, Éomer îl întâlneşte pe Aragorn.

Martie

1 La răsăritul soarelui Frodo începe traversarea Smârcurilor Morţilor. Divanul Enţilor continuă. Aragorn se întâlneşte cu Gandalf cel Alb. Pornesc spre Edoras. Faramir părăseşte Minas Tirith pentru a îndeplini o misie în Ithilien.

2 Frodo ajunge la capătul Smârcurilor. Gandalf ajunge în Edoras şi-l tămăduieşte pe Théoden. Rohirrimii pornesc călare spre apus, împotriva lui Saruman. A doua Bătălie la Vadurile Isenului. Erkenbrand este înfrânt. La ceasurile după-amiezei ia sfârşit Divanul Enţilor. Enţii pornesc marşul asupra Isengardului, unde sosesc în timpul nopţii.

3 Théoden se retrage în Văgăuna lui Helm. Începe Bătălia de la Cetatea Cornului. Enţii desăvârşesc distrugerea Isengardului.

4 Théoden şi Gandalf pornesc din Văgăuna lui Helm spre Isengard. Frodo ajunge la gorganele de zgură de la marginea Pământului Părăginit Morannon.

5 Théoden ajunge în Isengard la prânz. Tratative cu Saruman în Orthanc. Un nazgûl înaripat trece pe deasupra taberei din Dol Baran. Gandalf porneşte însoţit de Peregrin spre Minas Tirith. Frodo se ascunde când se apropie de Morannon şi porneşte din nou la căderea nopţii.

6 Aragorn prins din urmă de dúnedaini la primele ceasuri ale dimineţii. Théoden porneşte din Cetatea Cornului spre Valea Calvarului. Aragorn porneşte mai târziu.

7 Frodo este dus de Faramir la Henneth Annun. Aragorn soseşte în Valea Calvarului în miez de noapte.

8 Aragorn porneşte pe „Căile Morţilor” la spartul zorilor; la miezul nopţii ajunge la Erech. Frodo părăseşte Henneth Annun.

9 Gandalf ajunge la Minas Tirith. Faramir pleacă din Henneth Annun. Aragorn porneşte din Erech şi ajunge pe drumul spre Morgul. Théoden vine în Valea Calvarului. Bezna prinde să se reverse din Mordor.

10 Ziua fără zori. Marea Adunare din Rohan: rohirrimii vin călare din Valea Calvarului. Faramir este salvat de Gandalf în faţa porţilor Citadelei. Aragorn traversează valea Ringló. O oaste din Morannon cucereşte Cair Andros şi pătrunde în Anórien. Frodo trece de Răscruce şi vede oastea din Morgul pornind la bătălie.

11 Gollum o vizitează pe Shelob, dar, văzându-l pe Frodo dormind, aproape că se căieşte. Denethor îl trimite pe Faramir în Osgiliath. Aragorn ajunge în Linhir şi trece dincolo, în Lebennin. Partea de răsărit a Rohanului este invadată dinspre miazănoapte. Lórien este atacat pentru prima dată.

12 Gollum îl duce pe Frodo în bârlogul lui Shelob. Faramir se retrage spre Fortăreţele Zăgazului. Théoden aşează tabăra sub peretele Minrimmon. Aragorn împinge duşmanul spre Pelargir. Enţii îi învinge pe invadatorii Rohanului.

13 Frodo este luat captiv de orcii din Cirith Ungol. Cetatea Pelennor este cucerită. Faramir este rănit. Aragorn ajunge în Pelargir şi capturează flota. Théoden în Pădurea Drúadan.

14 Sam cel înţelept îl găseşte pe Frodo în Turn. Minas Tirith este asediat. Rohirrimii, în frunte cu Sălbaticii, ajung în Pădurea Sură.

15 La orele dintâi ale zilei, Regele-vrăjitor străpunge Porţile Oraşului. Denethor îşi dă foc pe un rug. Cornii rohirrimilor sunt auziţi la întâiul strigăt al cocoşului. Bătălia de la Pelennor. Théoden este răpus. Aragorn înalţă flamura lui Arwen. Frodo şi Sam cel înţelept scapă şi îşi încep călătoria spre miazănoapte, prin valea Morgai. Bătălia de sub arborii Codrului Întunecat; Thranduil respinge oştile din Dol Guldur. Al doilea atac asupra ţinutului Lórien.

16 Sfatul căpeteniilor. Din valea Morgai, Frodo priveşte dincolo de tabără, spre Muntele Osândei.

17 Bătălia din Vâlcea. Regele Brand şi Regele Dáin Picior-de-Fier cad în luptă. Mulţi gnomi şi oameni se refugiază în Erebor unde sunt asediaţi. Shagrat duce în Barad-dûr mantia lui Frodo, cămaşa lui de zale şi sabia.

18 Oastea de la Miazănoapte porneşte în marş din Minas Tirith. Frodo ajunge în apropiere de Gura Isenului; este prins din urmă de orci pe drumul dinspre Durthang spre Udûn.

19 Oastea ajunge la valea Morgul. Frodo şi Sam cel înţelept scapă şi îşi încep călătoria de-a lungul drumului ce duce la Barad-dûr.

22 Amurgul cel cumplit. Frodo şi Sam cel Înţelept părăsesc drumul şi o iau spre miazăzi, spre Muntele Osândei. Al treilea asalt asupra ţinutului Lórien.

23 Oastea iese din Ithilien. Aragorn îi trimite acasă pe cei slabi de inimă. Frodo şi Sam cel Înţelept îşi aruncă armele şi veşmintele.

24 Frodo şi Sam cel Înţelept fac ultima călătorie până la poalele Muntelui Osândei. Armata aşează tabăra în Pământul Părăginit Morannon.

25 Oastea este împresurată pe Dealurile de Zgură. Frodo şi Sam cel înţelept ajung la Sammoth Maur. Gollum ia cu forţa Inelul şi se prăbuşeşte în Hăul Osândei. Barad-dûr se năruie şi Sauron piere.

După prăbuşirea Turnului Întunecimii şi pieirea lui Sauron, Umbra s-a ridicat de pe inimile tuturor celor care i-au stat împotrivă, dar spaima şi deznădejdea i-a cuprins pe slujitorii şi aliaţii lui Sauron. De trei ori a fost atacat ţinutul Lórien dinspre Dol Guldur, numai că, pe lângă vitejia seminţiei elfilor de pe acel meleag, a mai fost şi puterea ce sălăşluia acolo, prea mare pentru ca cineva să o poată înfrânge, afară doar de Sauron, dacă s-ar fi dus el însuşi acolo. Cu tot prăpădul pricinuit minunatelor păduri de la hotare, atacurile au fost respinse; şi după ce Umbra a trecut, Celeborn a ieşit în faţa oastei din Lórien şi în fruntea ei a trecut Anduinul, în bărci fără număr. Au cucerit Cetatea Dol Guldur şi Galadriel i-a prefăcut în ruină zidurile şi i-a secat puţurile şi pădurea a fost curăţată.

Şi la Miazăzi au bântuit războiul şi răul cel mare. Regatul lui Thranduil a fost cotropit şi s-au dus lupte îndelungi sub acoperământul pădurii şi focul a mistuit copaci cu nemiluita; dar în cele din urmă Thranduil a ieşit victorios. Şi în ziua Noului An al elfilor, Celeborn s-a întâlnit cu Thranduil în mijlocul pădurii; şi au preschimbat numele

Codrului Întunecat în Eryn Lasgalen, Pădurea Frunzelor Verzi. Thranduil a luat în stăpânire tărâmul de la miazănoapte până la poalele munţilor care se înalţă din codrul regatului său; iar Celeborn a luat în stăpânire pădurea de la miazăzi, de sub Strungi, punându-i numele de Lórien de la Soare-Răsare; dar toată pădurea ce e întinsă între Strungi a fost dată beorningilor şi pădurenilor. Şi după ce Galadriel s-a săvârşit dintre cei vii, lui Celeborn i s-a făcut lehamite de regatul său şi s-a dus în Imladris, să trăiască acolo cu fiii lui Elrond. În Pădurea Verde, elfii pădureni au rămas netulburaţi de nimeni, dar în Lórien nu mai rămăseseră din păcate decât câţiva din poporul de demult şi în Caras' Galadon nu mai răsunau cântece şi nu mai scăpărau lumini.

La vremea la care marile armii asediau Minas Tirith, o oaste a aliaţilor lui Sauron care de mult ameninţa fruntariile Regatului Brand, a trecut Râul Carnen, iar Brand a fost alungat în Vâlcea. Acolo a primit ajutor de la gnomii din Erebor; şi s-a încins o bătălie mare la poalele Muntelui. A durat trei zile, dar în cele din urmă atât Regele Brand cât şi Regele Dáin Picior-de-Fier au fost ucişi, iar răsăritenii au învins. Poarta însă nu au putut-o doborî şi mulţi dintre gnomi şi oameni s-au refugiat în Erebor, ţinând de-acolo piept asediului.

Când s-au aflat veşti despre marile victorii de la Miazăzi, oastea lui Sauron, ce se găsea la miazănoapte, a fost cuprinsă de deznădejde; şi cei ce fuseseră asediaţi au năvălit peste ea şi au nimicit-o, iar cei care au scăpat cu viaţă au fugit spre Răsărit fără să mai tulbure Vâlceaua vreodată. Şi Bard al II-lea, fiul lui Brand, a devenit Rege în Vâlcea, iar Thorin III Coif-de-Piatră, fiul lui Dáin, a devenit Rege al meleagului de la poalele Muntelui. Amândoi şi-au trimis legaţi la încoronarea Regelui Elessar; şi cât au mai durat regatele lor, au rămas de atunci în mare prietenie cu ţinutul Gondor; şi s-au aflat sub cârmuirea şi protecţia Regelui de la Soare-Apune.

CELE MAI DE SEAMĂ ZILE DE LA PRĂBUŞIREA TURNULUI BARAD-DUR PÂNĂ LA SFÂRŞITUL CELUI DE-AL TREILEA EV*

3019 CC. 1419

*Lunile şi zilele corespund calendarului din Comitat (CC).

27 martie Bard al II-lea şi Thorin al III-lea Coif-de-Piatră alungă Vrăjmaşul din Vâlcea. Celeborn trece Râul Anduin; începe distrugerea Dol Guldurului.

6 aprilie Întâlnirea dintre Celeborn şi Thranduil. 8 Purtătorii Inelului sunt primiţi în mare cinste pe Câmpia Cormallen.

1 mai Încoronarea Regelui Elessar; Elrond şi Arwen pornesc la drum din Vâlceaua Despicată. 8 Éomer şi Éowyn pornesc din Rohan împreună cu fiii lui Elrond. 20 Elrond şi Arwen ajung în Lórien. 27 Însoţitorii lui Arwen părăsesc ţinutul Lórien.

14 iunie Fiii lui Elrond întâlnesc pe drum pe însoţitorii lui Arwen şi o aduc pe Arwen în Edoras. 16 Pornesc spre Gondor. 25 Regele Elessar găseşte puietul Copacului Alb.

Seninul 1 Arwen ajunge în Oraş.

Ziua Mijlocului de An Căsătoria lui Elessar cu Arwen.

18 iulie Éomer se întoarce în Minas Tirith. 19 Cortegiul funerar al Regelui Théoden porneşte la drum.

7 august Cortegiul ajunge în Edoras. 10 Funeraliile Regelui Théoden. 14 Oaspeţii îşi iau rămas-bun de la Regele Éomer. 18 Ajung în Văgăuna lui Helm. 22 Ajung în Isengard; la apusul soarelui îşi iau rămas-bun de la Regele de la Soare-Apune. 28 Îl prind din urmă pe Saruman; Saruman se îndreaptă spre Comitat.

6 septembrie Se opresc în apropiere de Munţii Moriei. 13 Celeborn şi Galadriel pornesc la drum, ceilalţi se îndreaptă spre Vâlceaua Despicată. 21 Ajung în Vâlceaua Despicată. 22 A o sută douăzeci şi noua sărbătorire a lui Bilbo. Saruman ajunge în Comitat.

5 octombrie Gandalf şi hobbiţii părăsesc Vâlceaua Despicată. 6 Traversează Vadul Urşilor; Frodo simte prima

revenire a durerii. 28 Ajung în Bree la căderea nopţii. 30 Pleacă din Bree. „Călătorii” ajung la Podul Viniac pe întuneric.

1 noiembrie Sunt opriţi din drum la Frogmorton. Ajung în orăşelul Lângă Ape şi ridică în picioare întregul neam din Comitat. 3 Bătălia de lângă orăşelul Lângă Ape şi moartea lui Saruman. Sfârşitul Războiului Inelului.

CC. 1420: Gloriosul an al belşugului

13 martie Frodo cade bolnav (în ziua în care aniversează otrăvirea lui de către Shelob).

6 aprilie Florile mallorn pe Câmpia Prieteniei.

1 mai Sam cel Înţelept o ia pe Rose de soaţă.

Ziua Mijlocului de An Frodo se retrage din postul de primar; îi ia locul Will Picior Alb.

22 septembrie A o sută treizecea aniversare a lui Bilbo.

6 octombrie Frodo se îmbolnăveşte din nou.

CC. 1421: Sfârşitul celui de-al Treilea Ev

13 martie Frodo iar e bolnav. 25 Se naşte Elanor Preafrumoasa fiica lui Sam cel Înţelept. (Cunoscută sub numele de „Preafrumoasa” din pricina frumuseţii ci; mulţi spuneau că arăta mai curând a fi elfă, decât fiica unui hobbit. Avea păr auriu, ceea ce se întâlnea foarte rar în Comitat; dar Sam cel Înţelept mai avea două fete cu părul auriu şi s-au mai născut şi alţi mulţi copii asemenea lor la acea vreme.) În această zi a început Al Patrulea Ev după calendarul din Gondor.

21 septembrie Frodo şi Sam cel Înţelept pleacă din Hobbiton. 22 Întâlnesc Ultima Cavalcadă a Păzitorilor Inelului, în Cornu Împădurit. 29 Ajung la Limanurile Cenuşii. Frodo şi Bilbo pleacă pe Mare împreună cu cei Trei Păzitori. Sfârşitul celui de-al Treilea Ev.

6 octombrie Sam cel Înţelept se reîntoarce la Fundătura.

EVENIMENTE ULTERIOARE PRIVITOARE LA MEMBRII FRĂŢIEI INELULUI.

CC.

1422 Din acest an a început cel de-al Patrulea Ev după numărătoarea din Comitat a anilor; dar numărătoarea anilor a continuat după acest calendar.

1427 Will Picior Alb se retrage din funcţia de primar al Comitatului, în locul lui este ales Sam cel Înţelept. Peregrin Took se însoară cu Diamond („Diamant”, n.tr.) din Long Cleeve. Porunca Regelui Elessar este ca picior de om să nu calce în Comitat, făcând din aceasta o Ţară Liberă sub protecţia Sceptrului de la Miazănoapte.

1430 Se naşte Faramir, fiul lui Peregrin.

1431 Se naşte Goldilocks (Aprox. „Zulufi aurii”, n.tr.), fiica lui Sam cel Înţelept.

1432 Meriadoc, căruia i se spune Magnificul, devine Mai-Marele Ţării Iedului. Daruri măreţe îi sunt trimise de către Regele Éomer şi de către Domniţa Éowyn din Ithilien.

1434 Peregrin devine capul familiei Took şi în acelaşi timp Thain. Regele Elessar este cel care îi numeşte pe Thain, pe Mai-Marele şi pe Sfătuitorii Primarului în Regatul de la Miazănoapte. Jupânul Sam cel Înţelept este ales Primar pentru a doua oară.

1436 Regele Elessar porneşte călare spre miazănoapte şi rămâne să trăiască o vreme în apropiere de Lacul Amurgului. Ajunge la Podul Viniac şi acolo îşi întâmpină prietenii. Dăruieşte Steaua Dúnedainilor lui Sam cel Înţelept, iar Eleanor este aleasă domnişoară de onoare în suita reginei Arwen.

1442 Jupânul Sam cel Înţelept, soaţa sa şi Elanor pleacă în Gondor unde rămân timp de un an. Jupânul Tolman Cotton („Bumbac”, n.tr) îi ţine locul ca viceprimar.

1449 Jupânul Sam cel înţelept devine primar a patra oară.

1451 Elanor cea Frumoasă se căsătoreşte cu Fastred din Ostrovul Verde pe Gruiurile din Zare.

1452 Hotarul de la Soare-Apune, cuprins între Gruiurile din Zare şi Dealurile Turnului (Emyn Beraid), este alipit Comitatului, fiindu-i dăruit de Rege. Mulţi hobbiţi se mută acolo.

1454 Se naşte Elfstan Pruncfrumos, fiul lui Fastred şi Elanor.

1455 Jupânul Sam cel Înţelept devine primar a cincea oară. La rugămintea sa, Thainul îl numeşte pe Fastred Străjuitor al Hotarului de la Soare-Apune. Fastred şi Elanor îşi stabilesc locuinţa la Sub Turnuri, pe Dealurile Turnului, acolo unde aveau să trăiască timp de multe generaţii urmaşii lor, neamul Copiilor Bălai de la Turnuri.

1462 Jupânul Sam cel Înţelept devine primar pentru a şasea oară. La rugămintea sa, Thainul îi face pe Fastred şi pe Elanor Străjuitori ai Hotarului de la Soare-Apune (un ţinut care abia începea să fie locuit); îşi stabilesc locuinţa pe clinele Dealurilor Turnului, acolo unde descendenţii lor, Copiii Bălai de la Hotarul de la Soare-Apune, aveau să trăiască timp de generaţii întregi.

1463 Faramir Took o ia de soaţă pe Goldilocks, fiica lui Sam cel Înţelept.

1469 Jupânul Sam cel Înţelept devine primar pentru a şaptea şi ultima oară, împlinind în 1476, la încheierea mandatului, nouăzeci şi şase de ani.

1482 Moare Stăpâna Rose, soaţa jupânului Sam cel Înţelept, de Ziua Mijlocului de An. Pe 22 septembrie, jupânul Sam cel Înţelept porneşte călare de la Fundătura. Ajunge la Dealurile Turnului şi Elanor îl vede pentru ultima oară, când primeşte de la el Cartea Roşie, care de atunci se află în grija Copiilor Bălai. Iar ei ştiu, de la Elanor citire, că Sam cel Înţelept ar fi trecut de Turnuri, îndreptându-se spre Limanurile Cenuşii, şi de acolo ultimul dintre Purtătorii Inelului a traversat Marea.

1484 În primăvara acestui an, în Ţara Iedului s-a primit o solie din Rohan, cum că Regele Éomer dorea să-l mai vadă o dată pe Marele Chelar. Meriadoc îmbătrânise (avea 102 ani), dar era încă zdravăn. A ţinut sfat cu prietenul său Thainul şi curând după aceea şi-au lăsat averile şi îndatoririle în grija fiilor lor şi duşi au fost, trecând Vadul Sarn, fără să mai fie văzuţi vreodată în Comitat. Mai târziu

s-a auzit că jupânul Meriadoc a ajuns în Edoras şi a poposit la curtea Regelui Éomer înainte ca acesta să moară în toamna acelui an. După care, împreună cu Thain Peregrin, au plecat în Gondor, petrecându-şi pe acel meleag puţinii ani de viaţă care le mai rămăseseră, până au murit şi au fost aşezaţi în Rath Dínen, printre mărimile Gondorului.

1541 În acest an (Al Patrulea Ev (Gondor) 120), pe 1 martie, Regele Elessar şi-a dat în cele din urmă sfârşitul. Se spune că mormintele lui Meriadoc şi Peregrin au fost săpate alături de mormântul marelui Rege. Apoi Legolas a construit în Ithilien o corabie cenuşie şi cu ea a străbătut Râul Anduin şi, mai departe, a traversat Marea; iar împreună cu el, se zice, a plecat şi Gimli gnomul. Şi o dată cu corabia care a pierit în zare s-a isprăvit şi cu Frăţia Inelului pe Pământul de Mijloc.

ANEXA C.

ARBORI GENEALOGICI.

Numele însemnate în aceşti arbori genealogici sunt doar câteva dintre cele multe existente. Multe au aparţinut ori oaspeţilor prezenţi la Petrecerea de Rămas-Bun dată de Bilbo, ori moştenitorilor lor direcţi. Oaspeţii de la Petrecere sunt subliniaţi. Sunt menţionate, de asemenea, câteva nume ale unor persoane implicate în întâmplările povestite aici. În plus, sunt oferite câteva informaţii genealogice despre Sam cel Înţelept, întemeietorul familiei Grădinarului, care ulterior s-a bucurat de mare faimă şi influenţă.

Cifrele menţionate după nume reprezintă data naşterii (şi a morţii, acolo unde au fost consemnate). Toate datele corespund calendarului din Comitat, socotite începând cu traversarea râului Viniac de către fraţii Marcho şi Blanco, eveniment ce a avut loc în Anul 1 al Comitatului (Al Treilea Ev 1601).

ANEXA D.

CALENDARUL COMITATULUI.

Valabil pentru toţi anii (urmează calendarul pe foaie separată)

Fiecare an începea în prima zi a săptămânii, sâmbăta, şi se încheia în ultima zi a săptămânii, vinerea. Ziua Mijlocului de An, iar în anii bisecţi Prea-Seninul, nu avea un nume de zi a săptămânii. Seninul dinaintea Zilei Mijlocului de An se numea Primul Senin, iar cel de după – al Doilea Senin. Sărbătoarea la sfârşitul anului era Prima Sărbătoare, iar cea de la începutul anului era a Doua Sărbătoare. Prea-Seninul era o zi specială de sărbătoare, dar n-a căzut în nici unul din anii importanţi pentru istoria Inelului Suprem. A căzut în anul 1420, anul vestitei recolte şi a minunatei veri, şi petrecerea din acel an se zice că a fost cea mai grozavă din câte se ţin minte sau au fost consemnate vreodată.

CALENDARELE.

Adeseori este greu să descoperi din poveşti şi obiceiuri informaţii precise despre lucruri pe care oamenii le cunoşteau bine şi le acceptau ca atare în vremea lor (cum ar fi numele literelor, ale zilelor săptămânii, sau numele şi lungimea fiecărei zile). Se pare însă că hobbiţii din Comitat erau extrem de preocupaţi de date, şi asta mulţumită interesului lor în general pentru genealogie, şi în mod special a interesului arătat istoriei străvechi de către cei ştiutori de carte dintre ei, mai cu seamă după Războiul Inelului; drept care concepeau tabele complicate care arătau relaţiile dintre tabelele lor şi ale altor seminţii. Eu unul nu mă pricep la asemenea lucruri şi poate că am făcut multe greşeli; dar cronologia anilor cruciali 1418 şi 1419 din Calendarul Comitatului este cu atâta îngrijire consemnată în Cartea Roşie, încât în această privinţă nu e loc de prea mare îndoială în privinţa zilelor şi a momentelor din an.

Calendarul Comitatului se deosebea în câteva privinţe de al nostru. Anul era la fel de lung precum este în zilele noastre (365 de zile, 5 ore, 48 de minute, 46 de secunde, n.a.), iar vremea în care timpul se măsura după anii şi vieţile oamenilor nu era nici ea chiar atât de depărtată. Din mărturiile rămase de la hobbiţi ştiu că, pe vremea când ei

erau încă un popor rătăcitor, nu aveau „săptămână” şi cu toate că aveau „luni”, influenţate mai mult sau mai puţin de Luna de pe cer, consemnarea datelor şi măsurarea timpului erau destul de vagi şi inexacte. După ce au început să se aşeze pe meleagurile vestice ale ţinutului Eriador, au adoptat măsurătoarea regală a dúnedainilor, care, în ultimă instanţă, era eldarină la origine; hobbiţii din Comitat au adus însă pe ici pe colo câteva modificări. Această numărătoare, sau „Calendarul Comitatului” după cum i se spunea, a fost în cele din urmă adoptată şi în Bree, doar că cei din Comitat socoteau Anul 1 drept anul în care a fost colonizat ţinutul lor.

Pare limpede că eldarii din Pământul de Mijloc, care aveau – după cum a observat Sam – mai mult timp la dispoziţie, măsurau perioade mai lungi de timp şi cuvântul yén, în limba quenia, tradus adesea prin „an”, cuprinde de fapt 144 de ani de-ai noştri. Eldarii preferau să socotească timpul în perioade de câte şase sau doisprezece ani. O „zi”-lumină se numea ré şi se socotea de la apusul soarelui până la apusul soarelui. Yénul cuprindea 52596 de zile. În scopuri mai curând ritualistice decât practice, eldarii măsurau timpul în săptămâni – enquië – de şase zile; iar yénul cuprindea 8766 asemenea enquiëi, socotite una după alta de-a lungul întregului interval.

În Pământul de Mijloc, eldarii mai socoteau şi o perioadă scurtă, un an solar, numit coranar sau „ciclul soarelui”, în sens astronomic mai mult sau mai puţin, dar cunoscut de obicei sub denumirea de loa, „creştere” (mai ales în regiunile nord-vestice), dacă se luau în calcul schimbările de vegetaţie de la un anotimp la altul, după cum făceau elfii în general. Loa era împărţit în perioade ce pot fi considerate ori drept luni lungi, ori anotimpuri scurte. Desigur că acestea variau de la regiune la regiune; dar hobbiţii ne oferă date doar despre Calendarul din Imladris. În acesta existau şase asemenea „anotimpuri”, numite în limba quenia astfel: tuilë, lairë, yávië, quellë, hrivë, coirë, ce pot fi traduse prin „primăvară, vară, toamnă, pălire, iarnă, trezire”. În limba sindarin, numele erau etzhil, laer, iavas, firith, rhîw, echuir. Anotimpul „pălirii” mai era numit lasselanta, „căderea frunzelor”, sau în limba sindarin narbeleth, „stingerea soarelui”. (1) După sărbătorile iernii.

Sărbătoarea 7142128 (4) Astrom (7) După senin.

Seninul 7142128 (10) Slinul iernii (2) Solmath

— 6132027 (5) Thrimidge

— 7142129 (8) Wedmath

— 6132027 (11) Blotmath

— 7142129 (3) Rethe

— 4111825

— 6132027
(6) Înainte de senin
— 5121926
— 7142128
3101724 Seninul.
Ziua Mijlocului de An (Foarte Seninul) (9) Halimath
— 4111825
— 6132027
(12) Înainte de sărbătoarea iernii
— 5121926
— 7142128
3101724 Sărbătoarea.

Lairë şi hrivë erau formate fiecare din 72 de zile, iar celelalte din câte 54. Loa începea cu yestarë, ziua imediat înainte de tuilë, şi se isprăvea cu mettarë, care urma după coirë. Între yávië şi quellë erau cele trei enderï, ori „zilele de mijloc”. Astfel se obţinea un an de 365 de zile, iar la fiecare doisprezece ani enderï erau dublate (adică se adăugau trei zile).

Nu se ştie precis cum erau rezolvate inexactităţile. Dacă anul de atunci era la fel de lung ca cel de acum, însemna că yénul era cu o zi mai lung. Faptul că exista această inexactitate reiese dintr-o notă la Calendarele din Cartea Roşie în sensul că după „Numărătoarea din Rivendell” ultimul an al fiecărui al treilea yén era mai scurt cu trei zile: cele trei enderï din anul respectiv nu fuseseră dublate; „ceea ce nu s-a întâmplat în vremea noastră”. Nu a rămas însă nici o însemnare în legătură cu alte asemenea rectificări.

Númenoreenii au schimbat socotelile. Au împărţit loa în perioade mai scurte, de lungimi mai egale; şi au luat şi ei obiceiul de a începe anul în mijlocul iernii, după cum făcuseră oamenii din nord-vest din care se trăseseră şi ei în Primul Ev. Mai târziu şi-au făcut şi ei săptămâna în 7 zile, măsurând ziua de la răsăritul soarelui (din marea răsăriteană), până la următorul răsărit.

Sistemul númenoreean, adică aşa cum a fost el folosit în Númenor şi în Arnor şi în Gondor până când s-a sfârşit cârmuirea regilor, a fost numit Numărătoarea Regilor. Anul obişnuit avea 365 de zile. Era împărţit în douăsprezece astar sau luni, dintre care zece aveau 30 de zile, iar două aveau 31. Astar lungi erau cele care reprezentau Mijlocul-anului, aproximativ lunile iunie şi iulie ale noastre. Prima zi a anului se numea Yestarë, ziua care marca mijlocul anului (a 183-a) se numea Loëndë, iar ultima – mettarë; aceste trei zile nu ţineau de nici o lună anume. În fiecare al patrulea an, cu excepţia ultimului din secol (haranyë), două enderï sau „zile de mijloc” erau înlocuite cu ziua numită Loëndë.

În Númenor, socoteala a început cu anul 1 al celui de-al Doilea Ev. Diferenţa ce apărea din pricina scăderii unei zile din ultimul an al fiecărui secol nu a fost îndreptată decât în ultimul an al mileniului, rămânând o diferenţă milenară de 4 ore, 46 de minute, 40 de secunde. Această adăugare s-a făcut în Númenor în anii 1000, 2000, 3000 ai celui de-al Doilea Ev. După Căderea din 3319 D. E., sistemul a fost continuat de exilaţi, dar către începutul celui de-al Treilea Ev s-au petrecut schimbări importante datorate unui nou fel de numerotare: 3442 D. E. Din pricina anului 1 T. E. Făcând din anul 4 T. E. Un an bisect, în loc ca acesta să fie anul 3 T. E. (3444 D. E.), s-a mai introdus un an scurt de numai 365 de zile, apărând o nouă diferenţă de 5 ore, 48 de minute, 46 de secunde. Pentru a reduce erorile astfel pricinuite precum şi tot mai multele diferenţe milenare, Mardil Majordomul a întocmit un calendar revizuit, care urma să intre în vigoare în 2060 T. E., după ce se adăugau două zile în plus anului 2059 (5500 D. E.), împlinind cinci milenii şi jumătate de la începutul sistemului Númenoreean. Dar şi aşa tot mai rămânea o diferenţă de opt ore. Hador a adăugat o zi anului 2360, deşi n-a reuşit să recupereze în totalitate diferenţa. Alte ajustări nu s-au mai făcut ulterior, (în anul 3000 T. E., ameninţarea războiului care sta să înceapă a făcut ca asemenea preocupări să fie lăsate

deoparte.) Către sfârşitul celui de-al Treilea Ev, după alţi 600 de ani, Diferenţa nu ajunsese să însumeze o zi întreagă.

Calendarul Revizuit introdus de Mardil a fost denumit Numărătoarea Majordomilor şi a fost până la urmă adoptat de către cei mai mulţi vorbitori ai limbii westron (limba comună), în afară de hobbiţi. Lunile aveau toate 30 de zile, alte două zile fiind introduse în afara lunilor: una între lunile a treia şi a patra (martie şi aprilie) şi una între a noua şi a zecea (septembrie şi octombrie). Aceste cinci zile în afara lunilor, Yestarë, Tuilélë, Loëndë, Yáviérë şi Mettarë, erau zile de sărbătoare.

Conservatori, hobbiţii au continuat să folosească o formă a Numărătorii Regilor adaptată propriilor lor obiceiuri. Lunile lor erau toate egale, având 30 de zile fiecare; dar aveau trei zile de vară, numite în Comitat Seninul, sau Zilele Seninului, între iunie şi iulie. Ultima zi a anului şi prima zi a anului următor erau numite Zilele Sărbătorii Iernii. Zilele Seninului şi ale Sărbătorii Iernii nu erau cuprinse în cele ale lunilor, astfel că 1 ianuarie era a doua zi a anului şi nu prima. La fiecare patru ani, cu excepţia ultimului an al secolului, (În Comitat, unde Anul I corespundea anului 1601 T. E. În Bre, unde Anul I corespundea anului 1300 T. E., era de fapt primul an al secolului) erau patru zile ale Seninului. Zilele Seninului şi ale Sărbătorii Iernii erau sărbătorile principale, când toată lumea petrecea. Ziua Seninului care era adăugată după Ziua Mijlocului de An, deci a 184-a zi a anilor bisecţi, se numea Prea-Seninul, când veselia era cu totul deosebită. Sărbătoarea Iernii ţinea timp de şase zile, cuprinzând ultimele trei zile ale fiecărui an şi primele trei zile ale anului următor.

Locuitorii din Comitat au introdus o mică inovaţie a lor proprie (adoptată ulterior şi de cei din Bree) pe care au denumit-o Reforma din Comitat. Pentru ei, mutarea de la un an la altul a numelor zilelor săptămânii în funcţie de diversele date era un lucru nepractic şi tare stânjenitor. Astfel că, în timpul domniei lui Isengrim al II-lea au stabilit

că ziua în plus care a pus capăt succesiunii să nu primească nici un nume. După această dată, Ziua Mijlocului de An (precum şi cea a Prea-Seninului) a rămas cunoscută numai sub acest nume, nemaiţinând de nici o săptămână anume. Ca urmare a acestei reforme, anul începea întotdeauna în Prima Zi a săptămânii şi se încheia în ultima zi; şi aceeaşi dată în orice an avea aceleaşi nume în toţi ceilalţi ani, încât locuitorii din Comitat nu au mai fost nevoiţi să consemneze ziua săptămânii în scrisori ori în jurnale (Se poate observa, dacă privim Calendarul din Comitat, că singura zi a săptămânii în care nu începea nici o lună era vinerea. Astfel a apărut o expresie glumeaţă în Comitat, „vineri întâi”, când vorbeau de o zi care nu exista, sau despre o zi în care s-ar fi întâmplat lucruri dintre cele mai improbabile, de exemplu ca porcii să zboare sau ca arborii să înceapă să umble (în Comitat). Expresia întreagă era „vineri, întâi a Seninului verii”).

Sistemul funcţiona perfect la ei în Comitat, dar nu şi dacă mergeau în altă parte, mai departe de Bree.

În însemnările de mai sus, ca şi pe parcursul povestirii, am folosit numele moderne atât pentru luni cât şi pentru săptămâni, deşi, desigur, nici eldarii, nici dúnedainii şi nici hobbiţi nu le foloseau pe acestea. Traducerea numelor din limba westron mi s-a părut esenţială pentru a evita confuziile, pentru că semnificaţiile numelor noastre în legătură cu unul sau altul dintre anotimpuri sunt mai mult sau mai puţin aceleaşi, cel puţin în Comitat. Se pare totuşi că Ziua Mijlocului de An trebuia să coincidă cât mai mult cu putinţă cu solstiţiul de vară. Dacă aşa stau lucrurile, datele Comitatului le devansau pe ale noastre cu aproximativ zece zile, iar ziua noastră de An Nou corespundea mai mult sau mai puţin datei de 9 ianuarie din Comitat.

Limba westron a reţinut de regulă din limba quenya numele care desemnau lunile, după cum în ziua de azi sunt larg folosite denumirile latine în diversele limbi străine. Aceste nume erau: Narvinvë, Nénimë, Súlimë, Viressë,

Lótessë, Nárië, Cermië, Úrimë, Yavannië, Narquelië, Hísimë, Ringarë. Numele din limba sindarin (vorbită doar de dúnedaini) erau: Narwain, Nínui, Gwaeron, Gwirith, Lothron, Nórui, Cerveth, Úrui, Ivanneth, Narbeleth, Hithui, Girithron.

Totuşi, în privinţa acestei nomenclaturi, hobbiţii din Comitat şi din Bree au renunţat la denumirile din limba westron, adoptând numele locale proprii, de modă veche, pe care, din cât se pare, le învăţaseră din vremuri străvechi de la seminţia oamenilor din văile Anduinului; oricum, nume asemănătoare se găseau şi în Ţinutul de Jos şi în Rohan. Înţelesurile acestor nume, gândite de către oameni, fuseseră de regulă uitate de mult de către hobbiţi, chiar şi în cazurile în care se ştiuse la început care anume le era semnificaţia; din care pricină formele numelor se modificaseră destul de mult: math, de exemplu, ce se găseşte la sfârşitul unora dintre ele, este o formă prescurtată a cuvântului month – adică lună.

Numele folosite în Comitat apar în Calendar. S-ar putea adăuga că Solmath era pronunţat de obicei şi scris uneori sub forma Somath; Thrimidge apărea adeseori drept Thrimich (ortografia arhaică fiind Thrimilch); iar Blotmath era pronunţat Blodmath sau Blommath. În Bree se foloseau alte nume: Erery, Solmath, Rethe, Chithing, Thrimidge, Lithe, Zilele de Vară, Wedmath, Luna Secerişului, Wintring, Blooting şi Luna Sărbătorii Iernii. Frery, Chithing şi Luna Sărbătorii Iernii erau întrebuinţate şi în Meleagul de la Răsărit (În Bree se vorbea în glumă despre „Slinul Iernii în (noroiosul) Comitat”, dar, conform locuitorilor din Comitat, Wintring era o modificare a numelui mai vechi de către cei din Bree, numele vechi referindu-se, la origine, la împlinirea sau încheierea anului înainte de sosirea iernii şi provenea din vremea dinaintea adoptării depline a Numărătorii Regilor, când anul cel nou începea după seceriş).

Săptămâna hobbiţilor fusese luată de la dúnedaini, iar numele zilelor erau tălmăciri ale celor date zilelor în vechiul Regat de la Miazănoapte, fiind la rându-le inspirate din numele folosite de către eldari. Săptămâna de şase zile a eldarilor avea zile închinate sau denumite după numele stelelor, soarelui, lunii, celor Doi Copaci, bolţii cereşti şi valarilor, sau Puterilor, în această ordine, ultima zi fiind ziua principală a săptămânii. În limba quenya, numele lor erau Elenya, Anarya, Isilya, Aldúya, Meuelya, Valanya (sau Tórion); în limba sindarin, numele erau Orgilion, Oranor, Orithil, Orgaladhad, Ormenel, Orhelain (sau Rodyn).

Númenoreenii au păstrat simbolistica şi ordinea, doar ziua a patra au schimbat-o în Aldëa (Orgaladh), referindu-se doar la Copacul Alb, din care se credea că descindea Nímloth, care creştea în Curtea regelui din Númenor. De asemenea, dorindu-şi o a şaptea zi şi fiind marinari neîntrecuţi, au introdus o „zi a Mării”, Eärenya (Oraearon), după Ziua Cerurilor.

Hobbiţii au preluat această împărţeală, dar înţelesurile numelor tălmăcite de ei s-au uitat curând ori nu s-a mai ţinut seama de ele; formele au fost mult reduse, mai cu seamă în pronunţia de zi cu zi. Prima tălmăcire a numelor Númenoreenilor fusese probabil făcută cu două mii de ani sau chiar mai mult înainte de sfârşitul celui de-al Treilea Ev, când săptămâna dúnedainilor (element al numărătorii lor adoptat de vreo seminţie străină) a fost preluată de către oamenii de la Miazănoapte. Ca şi în cazul numelor lunilor, hobbiţii ţineau să folosească aceste tălmăciri, chiar dacă în alte părţi ale regiunii în care se vorbea limba westron se întrebuinţau denumirile din limba quenya.

În Comitat nu s-au păstrat prea multe documente străvechi. La sfârşitul celui de-al Treilea Ev, de departe cel mai valoros document care a supravieţuit era Pielea-Galbenă sau Anuarul din Târgupitit (Consemnând naşterile, căsătoriile sau decesele din familia Took, precum şi diverse evenimente din Comitat, cum ar fi vânzări de pământuri).

Primele însemnări par să fi fost făcute cu cel puţin nouă sute de ani înainte să fi trăit Frodo; şi multe sunt menţionate în analele şi genealogiile din Cartea Roşie. Acolo numele zilelor săptămânii apar în forma lor arhaică, cele mai vechi dintre acestea fiind: (1) Sterrendei, (2) Sunnendei, (3) Monendei, (4) Trewesdei, (5) Hevensdei, (6) Meresdei, (7) Highdei. În limba care se vorbea în timpul Războiului Inelului, denumirile de mai sus au devenit Sterday, Sunday, Monday, Trewsday, Hevensday (sau Hensday), Mersday, Highday.

Am tradus aceste nume prin acelea pe care le folosim noi, începând, desigur, cu duminică (Sunday) şi luni (Monday), care apar în săptămâna din Comitat cu aceleaşi nume ca şi la noi, şi le-am renumit pe celelalte în ordine. Trebuie totuşi notat faptul că asocierile numelor se făceau cu totul altfel în Comitat. Ultima zi a săptămânii, vineri (Highday) era ziua principală, o zi de sărbătoare (după ceasul prânzului) şi de petreceri la lăsatul serii. Astfel sâmbăta corespunde mai curând cu lunea noastră, iar joia cu sâmbăta (De aceea, în cântecul lui Bilbo (din volumul I) am folosit zilele de sâmbătă şi duminică, în loc de joi şi vineri).

Ar mai putea fi menţionate câteva alte nume, care au referiri temporare, chiar dacă nu sunt folosite în măsurarea propriu-zisă a timpului. Anotimpurile erau de obicei denumite astfel: tuilë – primăvara, lairë – vara, yávië – toamna (sau vremea secerişului), hrívë – iarna; dar ele nu aveau definiţii exacte, iar quellë (sau lasselanta) se folosea pentru a denumi toamna târzie şi începutul iernii.

Eldarii acordau o atenţie deosebită „crepusculului” (în regiunile mai nordice) pentru a desemna în principal stingerea şi aprinderea stelelor. Pentru aceste momente aveau multe nume, dintre care cele mai obişnuite erau tindómë şi undómë, primul fiind folosit mai ales pentru ceasurile dinaintea zorilor, iar al doilea pentru momentul serii. În limba sindarin, cuvântul era uial, definit drept minuial şi aduial. Corespondentele lor în Comitat erau

morrowdim (zorii) şi evendim (amurgul). Lacul Amurgului este o traducere a denumirii Nenuial.

Calendarul şi datele Comitatului sunt singurele ce au importanţă în Războiul Inelului. Toate zilele, lunile şi datele se regăsesc în Cartea Roşie tălmăcite în termenii folosiţi în Comitat ori echivalente în notele de subsol. Prin urmare, lunile şi zilele ce apar în Stăpânul Inelelor se referă la Calendarul Comitatului. Singurele aspecte în care diferenţele dintre acest calendar şi al nostru au însemnătate pentru povestea de faţă în momentul său crucial, anume sfârşitul lui 3018 şi începutul lui 3019 (1418-1419, după Numărătoarea din Comitat) sunt următoarele: octombrie 1418 are numai 30 de zile, 1 ianuarie este a doua zi a anului 1419, iar februarie are 30 de zile; prin urmare, 25 martie, ziua în care a căzut Barad-dûr, ar corespunde în calendarul nostru zilei de 27 martie, în cazul în care anii noştri ar începe la aceeaşi dată cu aceia din Comitat. Dar ziua de 25 martie rămâne valabilă şi după Numărătoarea Regilor şi după aceea a Majordomilor.

Noua Numărătoare a început în Regatul restaurat în anul 3019 al celui de-al Treilea Ev şi a însemnat o revenire la Numărătoarea Regilor adoptată pentru a se potrivi începutului de primăvară, precum loa eldarină (Cu toate că, de fapt, Yestarë din Noua Numărătoare a avut loc mai devreme decât a fost menţionat în Calendarul din Imladris, în care corespundea mai mult sau mai puţin zilei de 6 aprilie în Comitat.).

După Numărătoarea cea Nouă, anul începea pe 26 martie în stil vechi, în amintirea căderii lui Sauron şi a faptelor Purtătorilor Inelului. Lunile şi-au păstrat vechile nume, dar începeau acum cu Víressë (aprilie), cu referire la perioade ce începeau de obicei cu cinci zile mai devreme decât înainte. Toate lunile aveau 30 de zile. Existau 3 enderi, sau Zile de Mijloc (dintre care a doua se numea Loëndë), situate între Yavannië (septembrie) şi Narquelië (octombrie), corespunzând zilelor de 23, 24, şi 25 septembrie în stil

vechi. Dar în onoarea lui Frodo, ziua de 30 Yavannië, corespunzând înainte datei de 22 septembrie, ziua lui de naştere, a fost declarată zi de sărbătoare, anul bisect formându-se astfel prin dublarea acestei sărbători, denumită Cormarë, sau Ziua Inelului.

Se consideră că al Patrulea Ev a debutat o dată cu plecarea Stăpânului Elrond, care s-a petrecut în septembrie 3021; dar, din motive documentare, în Regat anul 1 al celui de-al Patrulea Ev a fost anul care a început, conform Numărătorii celei Noi, pe 25 martie 3012, în stil vechi.

În timpul domniei Regelui Elessar, această numărătoare a fost adoptată în toate ţinuturile sale, cu excepţia Comitatului, unde a fost păstrat calendarul cel vechi şi s-a continuat Numărătoarea din Comitat. Prin urmare, anul 1 al celui de-al Patrulea Ev a fost socotit anul 1422; şi în măsura în care hobbiţii au ţinut seamă de schimbarea Evului, din punctul lor de vedere Evul a început pe 2 Yule 1422, nicidecum în martie.

Nu există dovezi că populaţia din Comitat ar fi sărbătorit datele de 25 martie ori de 22 septembrie; dar în Meleagul de la Apus, în special în ţinutul din jurul Dealului Hobbiton, s-a înstăpânit obiceiul de a organiza petreceri şi dănţuială pe Câmpia Petrecerilor, pe data de 6 aprilie, ori de câte ori vremea îngăduia acest lucru. Unii spuneau că aceea era ziua de naştere a lui Sam Grădinarul, alţii că aceea era ziua în care a înflorit prima oară Copacul de Aur, în anul 1420, iar alţii că era Ziua de An Nou a elfilor. În Ţara Iedului, de fiecare 2 noiembrie la apusul soarelui răsuna Cornul Obştei, urmat de focuri de artificii şi serbări câmpeneşti (Aniversarea zilei în care Cornul a răsunat prima dată în Comitat în 3019).

ANEXA E.

Din motive care ţin de ortografia şi pronunţia specifice limbii engleze, această anexă care cuprinde transliterarea şi pronunţarea sunetelor şi literelor din diversele limbi ale Pământului de Mijloc în engleză a fost omisă.

— Nota traducătorului.

ANEXA F.

LIMBILE ŞI POPOARELE CELUI DE-AL TREILEA EV.

Limba reprezentată în această istorie prin engleză era Westron sau „Limba Comună” de pe meleagurile apusene ale Pământului de Mijloc în cel de-al Treilea Ev. În decursul acelei perioade a devenit limba natală a aproape tuturor seminţiilor grăitoare (cu excepţia elfilor) care trăiau între hotarele vechilor regate Arnor şi Gondor; adică de-a lungul coastelor de la Umbar în nord până la Golful Forochel, iar în interior până la Munţii Ceţoşi şi Ephel Dúath. În nord s-a răspândit de-a lungul văii Anduin, cuprinzând regiunile la apus de Râu şi la răsărit de munţi, până la Câmpiile Vesele.

La vremea la care a avut loc Războiul Inelului, către sfârşitul evului, acestea erau încă hotarele în care era folosită ca limbă nativă, cu toate că părţi întinse din Eriador fuseseră între timp părăsite şi puţini oameni mai trăiau pe malul Anduinului între Câmpii şi Rauros.

Câţiva dintre străvechii Oameni Sălbatici încă mai bântuiau Pădurea Drúadan din Anórien; iar între dealurile Ţării Murge mai sălăşluiau urmaşi ai unui popor străvechi, foştii locuitori ai celei mai mari părţi din Gondor. Aceştia îşi păstraseră cu încăpăţânare propriile lor limbi; în câmpiile Rohanului trăia acum o seminţie nordică, rohirrimii, care veniseră pe acele meleaguri cu vreo cinci sute de ani înainte. Westron însă era folosită ca a doua limbă de către toţi cei ce vorbeau propriile lor limbi, chiar şi de către elfi, nu numai în Arnor şi Gondor, ci prin toate văile Anduinului, iar la răsărit până la îndepărtatele poale ale Codrului Întunecat. Chiar şi printre oamenii sălbatici şi dunlendingi, care se fereau de alte neamuri, se găseau unii care cunoşteau această limbă, deşi o vorbeau prost.

DESPRE ELFI.

De mult de tot, în zilele de odinioară, elfii s-au împărţit în două ramuri principale: elfii apuseni (eldarii) şi elfii răsăriteni. Din această a doua ramură făceau parte cei mai

mulţi elfi din Codrul Întunecat şi din Lórien; dar limbile vorbite de ei nu apar în această istorie, în care toate numele şi cuvintele elfe se trag din limba eldarină (În acea perioadă, în Lórien se vorbea limba sindarină, deşi cu un anume „accent”, întrucât cei mai mulţi dintre locuitori se trăgeau din elfii pădureni. Acest „accent” l-a indus în eroare pe Frodo, precum şi propriile sale cunoştinţe sumare în ce priveşte limba sindarină. Toate cuvintele elfe citate în Cartea I, capitolele 6, 7, 8 sunt de fapt sindarine, ca şi cele mai multe nume de locuri şi persoane. Dar Lórien, Caras Galador, Amrolt, Nimrodel sunt probabil de origine pădureană, adaptate limbii sindarine).

În ce priveşte limbile eldarine, în cartea de faţă se găsesc două: cea a elfilor nobili, quenya, şi cea a elfilor cenuşii, sindarin. Limba elfilor nobili era foarte veche, venind din Eldamar de dincolo de Mare, prima care a fost consemnată în scris. Nu mai era o limbă nativă, ci devenise, ca să zic aşa, o „latină a elfilor”, folosită în ceremonii, în datini şi în cântece, de către elfii nobili care reveniseră din exil pe Pământul de Mijloc la sfârşitul celui Dintâi Ev.

Limba elfilor cenuşii era, la origine, înrudită cu quenya; căci era limba acelor eldari care, ajungând pe ţărmurile Pământului de Mijloc, nu traversaseră Marea, ci rămăseseră pe coastele Ţării Beleriand. Rege le-a fost acolo Thingol Mantie-Cenuşie, din Doriath, şi în îndelungatul apus al stirpei lor graiul pe care-l vorbeau a fost influenţat de schimbările ce frământă meleagurile muritorilor, înstrăinându-se de vorbirea eldarilor de dincolo de Mare.

Trăind printre mult mai numeroşii elfi cenuşii, exilaţii au adoptat limba sindarină pentru viaţa de zi cu zi; astfel a ajuns să fie limba acelor elfi şi seniori elfi care apar în această istorie. Căci toţi făceau parte din seminţia eldarilor, chiar şi în acele ţinuturi unde popoarele peste care cârmuiau erau de rasă mai puţin nobilă. Cea mai nobilă dintre toate era Lady Galadriel, din Casa regală Finarphir, soră a lui Finrod Felagund, rege în Nargothrond. În inimile

exilaţilor, dorul după Mare nu avea să fie stins nicicând; în inimile elfilor cenuşii, aleanul acesta zăcea în adormire, dar odată trezit, nu mai putea fi astâmpărat.

DESPRE OAMENI.

Limba westron era un grai al oamenilor, îmbogăţit şi înmuiat sub înrâurirea elfilor. La origine era limba acelora pe care eldarii îi numeau antani sau edaini, „Părinţii Oamenilor”, fiind mai ales neamul celor Trei Case ale prietenilor elfilor, care au venit spre apus, în Beleriand, în Primul Ev, ajutându-i pe eldari în Războiul Marilor Nestemate împotriva Puterii Întunecimii de la Miazănoapte.

După înfrângerea Puterii Întunecimii, când Beleriand a fost în cea mai mare parte înecată sub ape ori fărâmiţată, prietenii elfilor au primit drept răsplată îngăduinţa să traverseze Marea spre apus, după cum făcuseră şi eldarii. Dar întrucât Tărâmul Nemuritor le era interzis, li s-a dăruit o insulă mare, la apus de toate meleagurile muritorilor. Numele acelei insule era Númenor (Apusimea). Prin urmare, cei mai mulţi dintre prietenii elfilor s-au dus să locuiască în Númenor şi acolo seminţia lor a înflorit şi a devenit puternică, şi le-a mers vestea de marinari neîntrecuţi şi de stăpâni peste multe corăbii. Erau frumoşi la chip şi înalţi şi trăiau de trei ori mai mult decât oamenii de pe Pământul de Mijloc. Aceştia erau númenoreenii, Regii oamenilor, cărora elfii le spuneau dúnedaini.

Dintre toate seminţiile oamenilor, numai dúnedainii cunoşteau şi vorbeau o limbă elfă; căci străbunii lor învăţaseră graiul sindarin, pe care îl transmiseseră mai departe copiilor lor prin învăţătura datinilor, schimbând prea puţine o dată cu trecerea vremii. Iar înţelepţii lor au deprins şi graiul elfilor nobili, quenya, pe care îl preţuiau mai presus decât orice alt grai, născocind în el nume pentru multe locuri vestite şi venerate, precum şi pentru mulţi oameni de sânge regal şi de mare faimă (De origine quenyană sunt Númenor (numele întreg fiind Númenóre) şi Elendil, Isildur şi Anárion, precum şi toate numele regale

din Gondor, inclusiv Elessar, „Piatra Elfă”. Cele mai multe nume ale celorlalţi bărbaţi şi femei din rândul dúnedainilor, precum Aragorn, Denethor, Gilraen, sunt de origine sindarină, fiind adesea nume de elfi sau oameni despre care se vorbeşte în cântecele şi istorisirile din Primul Ev (de exemplu Beren Húnri). Câteva puţine sunt de ambele forme, de pildă Boromir).

Dar limba natală a númenoreenilor a rămas pentru mulţi dintre ei ancestralul grai al oamenilor, adúnaic, la care s-au reîntors, în zilele lor de slavă, regii şi seniorii oamenilor, abandonând vorbirea elfică, fără doar de aceia care încă preţuiau prietenia străveche cu eldarii. În anii puterii lor, númenoreenii au ţinut multe forturi şi porturi pe coastele apusene ale Pământului de Mijloc, pentru a-şi putea ajuta corăbiile; şi unul din cele mai importante dintre ele era cel din Pelargir, în apropiere de Gurile Anduinului. Acolo se vorbea limba adunaică în care s-au amestecat multe cuvinte din graiurile oamenilor mai de rând, devenind Limba Comună care s-a răspândit apoi de-a lungul coastelor printre toţi cei care aveau ceva de a face cu Apusimea.

După Decăderea Númenorului, Elendil i-a dus pe cei care au supravieţuit dintre prietenii elfilor înapoi pe ţărmurile nord-vestice ale Pământului de Mijloc. Acolo locuiau de multă vreme din aceia al căror sânge era númenoreean pe de-a-ntregul sau măcar în parte; dar puţini dintre ei îşi aminteau de vorbirea elfică. Toţi povesteau cum dúnedainii fuseseră de la bun început puţini la număr faţă de oamenii simpli printre care trăiau şi pe care îi cârmuiau, fiind seniori ce trăiau viaţă îndelungată şi ale căror înţelepciune şi putere erau într-adevăr mari. Prin urmare, foloseau Limba Comună ori de câte ori aveau de-a face cu oamenii de rând precum şi în cârmuirea întinselor lor regate; dar îşi îmbogăţiseră graiul cu multe cuvinte luate din graiurile elfilor.

În vremea Regilor Númenoreeni, acest fapt a dus la răspândirea până departe a vorbirii westron, chiar şi

printre duşmani; dúnedainii înşişi o foloseau din ce în ce mai mult, astfel încât atunci când a avut loc Războiul Inelului, limba elfilor era cunoscută doar de o mică parte a populaţiei din Gondor, fiind vorbită de şi mai puţini în viaţa de zi cu zi. Cei care încă o mai foloseau locuiau mai cu seamă în Minas Tirith şi pe pământurile ce ţineau de Citadelă, precum şi în ţinutul prinţilor tributari din Dol Amroth. Cu toate acestea, numele aproape a tuturor locurilor şi persoanelor din regatul Gondorului erau de origine elfă, atât în formă cât şi în înţeles. Câtorva dintre acestea li se uitase originea, provenind fără îndoială din epoci dinainte ca númenoreenii să străbată Marea în corăbiile lor; printre ele se număra Umbar, Arnach şi Erech; precum şi numele de munţi Eilenach şi Rimmon. Şi Forlong era un asemenea nume.

Cei mai mulţi dintre oamenii regiunilor de la miazănoapte ale Ţinuturilor Apusene erau descendenţi ai edainilor din Primul Ev sau ai unor neamuri strâns înrudite cu ei. Ca urmare, graiurile lor se înrudeau şi ele cu limba adunaică şi unele dintre ele mai păstraseră oarecari asemănări cu Limba Comună. Un asemenea neam era cel care trăia în văile superioare ale Anduinului: beorningii şi pădurenii din Codrul Întunecat de la Apus; iar mai către miazănoapte şi către răsărit, oamenii de pe malurile Lacului cel Lung şi din Ţinutul de Jos. Din ţinuturile aflate între Câmpiile Stânjeneilor şi Carrock se trăgea seminţia care în Gondor era cunoscută sub numele de rohirrimi, Stăpânii Cailor. Aceştia continuau să vorbească limba lor străveche şi născoceau nume în acest grai pentru aproape toate locurile din noua lor ţară; pentru ei înşişi foloseau numele de eorlingi sau oamenii din Obştea Călăreţilor. Dar seniorii acestui neam întrebuinţau nestânjeniţi Limba Comună şi o vorbeau strălucit, asemenea aliaţilor lor din Gondor; căci în Gondor, de unde provenea, westron păstrase un stil elegant, cu rezonanţe străvechi.

Cu totul străin era felul de a vorbi al oamenilor sălbatici din Pădurea Drúadan. Şi la fel de străină, sau poate doar de departe întrucâtva înrudită, era limba dunlendingilor. Erau aceste neamuri rămăşiţe ale popoarelor care trăiseră în văile Munţilor Albi în vremuri demult trecute. Oamenii Morţi din Valea Calvarului erau rubedenii de-ale elfilor. Dar în Anii Întunecimii alţii s-au aşezat în văile sudice ale Munţilor Ceţoşi şi de acolo câţiva au trecut în ţinuturile pustii ce se întindeau spre miazănoapte până la Gruiurile-gorgane. De acolo se trăgeau oamenii din Bree, dar cu mult înainte ca aceştia să fi devenit supuşii Regelui Arnor de la Miazănoapte şi să fi adoptat graiul westron. Numai în Ţara Murgă îşi mai păstraseră oamenii din această seminţie vechiul lor fel de a vorbi şi vechile obiceiuri: un popor ascuns, neprietenos faţă de dúnedaini şi plin de ură faţă de rohirrimi.

Despre limba lor, cartea de faţă nu spune nimic, n-a păstrat decât numele de Forgoil, după cum îi numeau ei pe rohirrimi (însemnând Capete-de-Paie, din cât se pare). Numele ţinutului – Dunland – Ţara Murgă, şi al locuitorilor ei, dunlendingii – murgii – sunt numele pe care le primiseră de la rohirrimi, deoarece oamenii aveau pielea oacheşă şi părul închis la culoare.

DESPRE HOBBIŢI.

Hobbiţii din Comitat şi din Bree vorbeau la acea vreme Limba Comună şi o făceau probabil de o mie de ani. O vorbeau în felul lor propriu, foarte liber şi cu nepăsare; cu toate că cei cu mai multă carte ştiau cum s-o întoarcă din condei atunci când era nevoie.

Nu au rămas însemnări despre vreo limbă care să fi fost vorbită numai de hobbiţi. Se zice că, în timpurile de demult, ei foloseau graiurile acelor neamuri omeneşti alături de care sau în mijlocul cărora trăiau. Astfel că nu le-a fost greu să deprindă Limba Comună după ce au pătruns în Eriador, iar la vremea la care s-au aşezat în Bree unii dintre ei începuseră deja să uite limba pe care o vorbiseră înainte.

Negreşit, aceasta fusese un grai al oamenilor ce trăiseră pe cursul superior al Anduinului, înrudită cu limba rohirrimilor, cu toate că neamul Stoor, pare-se, preluase o limbă înrudită cu aceea a dunlendingilor, înainte să fi venit în nord, în Comitat. (Familia Stoor din ţinutul Unghiul vorbea Limba Comună atunci când s-a întors în ţara Pustietăţii; dar Déagol şi Sméagol sunt nume din graiul oamenilor din ţinutul apropiat Câmpiilor Vesele).

Pe vremea lui Frodo, se mai păstrau unele urme ale tuturor acestor lucruri, în nume şi cuvinte folosite în Comitat, dintre care multe se apropiau de acelea găsite în Ţinutul de Jos ori în Rohan. Cu deosebire trebuie reţinute numele zilelor, lunilor şi ale anotimpurilor; alte câteva de acelaşi gen (de pildă mathom ori smial) erau încă întrebuinţate, dar de cele mai multe ori se regăseau în nume de locuri din Bree şi Comitat. Numele proprii ale hobbiţilor erau de asemenea deosebite, fiind rămase din străvechime.

Numele de hobbit era întrebuinţat de locuitorii Comitatului pentru toţi cei de-un neam cu ei. Oamenii le spuneau piticuţii, iar în elfă erau numiţi periannath. Aproape nimeni nu mai ştia de unde venea numele de hobbit. Se pare totuşi că iniţial fusese dat familiei Harfoot de către neamurile Fallohide şi Stoor, fiind o degenerescentă a unui cuvânt încă păstrat în Rohan în forma lui completă: holbytla, „sfredelitorul de văgăuni”.

DESPRE ALTE SEMINŢII.

Enţii. Cea mai veche seminţie care a supravieţuit în cel de-al Treilea Ev era aceea a onodrimilor sau a enydilor. În graiul vorbit în Rohan li se spunea enţi. Eldarii aveau cunoştinţă despre ei din vremuri străvechi; enţii le-au împărtăşit eldarilor mai curând dorinţa lor de a vorbi decât vreo limbă anume. Graiul pe care şi l-au născocit nu semăna cu nici un altul: era domol, sonor, înghesuit, repetitiv, un grai tărăgănat în toată puterea cuvântului; alcătuit dintr-o multitudine de nuanţe vocalice şi tonuri, şi cantităţi

distincte pe care nici măcar învăţaţii eldari nu încercaseră să le transpună în scris. Nu o foloseau decât atunci când vorbeau între ei; dar nu încercau să o tăinuiască, întrucât nimeni altcineva n-ar fi fost în stare să o înveţe.

Cu toate acestea, enţii erau pricepuţi în a vorbi alte limbi, pe care le învăţau repede şi nicicând nu le uitau. Preferau însă graiurile eldarilor şi le plăcea mai cu seamă limba străveche a elfilor nobili. Cuvintele şi numele ciudate pe care le desluşesc hobbiţii în vorbirea lui Arborebărbos şi a altor enţi sunt, prin urmare, de origine elfă, sau chiar fragmente din graiul enţilor înşiruite unele după altele aşa după cum obişnuiau enţii să facă (Ceea ce hobbiţii par să fi încercat să reprezinte, anume murmurările mai scurte şi chemările enţilor: a-lala-lala-rumba-camanda-lindor-burúme, nu este de origine elfă, dar e, orişicum, singura tentativă (şi probabil extrem de inexactă) de a reda un fragment din limba vorbită de enţi). Unele asemenea cuvinte provin din quenya: Taurelílömëa-tumbalemorna Tumbalertaurëa Lómëanor, care poate fi tradus prin „Păduremultumbroasă-adâncăvaleneagră Adâncăvaleîmpădurită Ţarămohorâtă”, prin care Arborebărbos voia mai mult sau mai puţin să spună: „adastă o umbră neagră în văile adânci ale pădurii”. Alte cuvinte sunt sindarine: ca, de pildă, Fangorn, „barba-(unui)-copac”, sau Frimbrethil, „fag mlădiu”.

Orcii şi Graiul Negru. Orc este forma din limba vorbită în Rohan a numelui pe care alte seminţii l-au dat acestui neam scârbavnic. În graiul sindarin era orch. Înrudit cu acesta, fără îndoială, era cuvântul uruk din Graiul Negru, deşi de regulă prin acesta se desemnau marii orci – soldaţi care, la acea epocă, apăreau din Mordor şi Isengard. Specimenele mai umile erau numite – în special de către uruk-hai – snaga, „sclav”.

Orcii au fost întâiaşi dată aduşi pe faţa pământului de către Puterea Întunecimii de la Miazănoapte, în Zilele de Odinioară. Din câte se spunea, nu aveau o limbă a lor, ci

luau ce puteau din alte graiuri, schimbând cuvintele după cum aveau chef; dar tot ceea ce scoteau erau doar vorbe urâte şi brutale, abia dacă le ajungeau pentru propriile lor nevoi, în afară de înjurături şi blesteme. Iar aceste creaturi mustind de răutate şi urându-se chiar şi între ele, au pritocit cu repeziciune tot atât de multe dialecte barbare câte erau de multe şi grupurile sau coloniile seminţiei lor, încât vorbirea lor orcească a ajuns să nu le fie de nici un folos în comunicarea dintre diversele triburi.

Astfel s-a făcut că în cel de-al Treilea Ev orcii întrebuinţau limba westron pentru ca diversele neamuri să se poată înţelege între ele; şi cu adevărat multe dintre triburile mai vechi, precum acelea care încă mai sălăşluiau în nord şi în Munţii Ceţoşi, foloseau de multă vreme limba westron drept limba lor natală, deşi într-un asemenea mod încât era la fel de neplăcută ca şi orcească lor.

Se spune că Graiul Negru a fost născocit de Sauron în Anii Întunecimii şi că dorinţa lui fusese aceea de a face din ea limba tuturor celor care-l slujeau pe el. Dar n-a izbutit să-şi împlinească planul. Totuşi din Graiul Negru au provenit mai apoi multe dintre cuvintele ce au ajuns larg răspândite printre orci, precum ghâsh „foc”, dar după răsturnarea de la putere a lui Sauron, limba aceasta, în forma ei străveche, a fost dată uitării de către toţi, în afară de nazgûli. Când Sauron a luat din nou puterea, graiul acesta a devenit încă o dată limba folosită în Barad-dûr şi de către căpeteniile Mordorului. Inscripţia de pe Inel era în vechiul Grai Negru, în vreme ce blestemul orcului din Gondor, care apare în volumul al II-lea, Cartea a Treia, era rostit, într-o formă şi mai înjositoare de către soldaţii Turnului Întunecimii, a căror căpetenie era Grishnâkh. În această limbă, sharku înseamnă om bătrân.

Căpcăunii. Cuvântul căpcăun a fost folosit pentru a tălmăci cuvântul torog din graiul sindarin. La începutul seminţiei lor, demult de tot, către amurgul Zilelor de Odinioară, acestea erau creaturi prostănace şi stângace, fără alt grai

decât cel al fiarelor. Dar Sauron le-a luat în slujba sa, învăţându-le atât cât şi ce le putea duce mintea şi cultivând în ele răutatea. Urmarea a fost că au deprins de bine de rău vorbirea orcilor, iar în ţinuturile de la apus, Căpcăunii-de-Piatră vorbeau o formă vulgară a Limbii Comune.

Dar la sfârşitul celui de-al Treilea Ev, o rasă de căpcăuni încă necunoscută până atunci şi-a făcut apariţia în sudul Codrului Întunecat şi la hotarul muntos al Mordorului. Au fost numiţi olog-hai în Graiul Negru. Nimeni nu se îndoia de faptul că fuseseră plămădiţi de Sauron, deşi nimeni n-ar fi putut spune din ce aluat anume. Unii erau de părere că nici măcar nu erau căpcăuni, ci nişte orci uriaşi; numai că olog-haii nu se asemănau la felul cum le era alcătuit trupul sau mintea nici măcar cu cei mai mari dintre orci, pe care îi întreceau cu mult în mărime şi putere. Erau căpcăuni, nu încape vorbă, dar plini de voinţa ticăloasă a stăpânului lor; o seminţie josnică, puternică, agilă, feroce şi vicleană, dar mai tari chiar şi decât pietrele. Spre deosebire de rasa mai veche a Amurgului, aceştia îndurau Soarele atâta vreme cât se aflau sub înrâurirea voinţei lui Sauron. Vorbeau puţin între ei şi singurul grai pe care îl cunoşteau era Graiul Negru din Barad-dûr.

Gnomii. Gnomii reprezintă o rasă aparte. Despre ciudatul lor început ca seminţie şi de ce seamănă şi nu prea cu elfii şi oamenii, se poate afla în Silmarillion; dar despre această poveste elfii de rând din Pământul de Mijloc nu aveau cunoştinţe, în vreme ce poveştile oamenilor de mai târziu se încurcă în amintiri despre alte seminţii.

Gnomii sunt de felul lor un neam tare încăpăţânat şi ursuz, secretoşi, dificili, ţinând minte jignirile (dar şi faptele bune), iubesc piatra, nestematele, lucrurile care capătă formă sub mâinile lor de meşteri, mai curând decât lucrurile care îşi au propria lor viaţă. Dar nu-s răi din fire şi puţini au slujit vreodată Duşmanul din proprie voinţă, indiferent de ce au spus despre ei oamenii în poveştile lor. Şi asta pentru că oamenii din vechime au tânjit după bogăţia lor şi după

meşteşugul mâinilor lor, astfel că între cele două seminţii a fost vrăjmăşie.

Dar în cel de-al Treilea Ev se mai întâlnea încă prieteşug strâns între oameni şi gnomi. Şi nu numai într-un singur loc; şi a ţinut de firea gnomilor ca, străbătând ţinuturile şi trudind şi neguţătorind, aşa cum au făcut după ce străvechile lor sălaşuri au fost nimicite, să deprindă graiurile oamenilor în mijlocul cărora vieţuiau. Dar în taină (o taină pe care, spre deosebire de elfi, n-o dezvăluiau cu dragă inimă, nici măcar prietenilor lor) vorbeau o limbă ciudată, care s-a schimbat prea puţin de-a lungul anilor; căci devenise mai degrabă limba istoriei lor, decât a cântecului de leagăn, şi aveau grijă de ea şi o păzeau ca pe o comoară a trecutului. Din alte seminţii puţini au reuşit s-o înveţe. În istoria de faţă, apare doar în nume de locuri pe care le dezvăluie Gimli prietenilor săi; şi în strigătul de luptă căruia tot el îi dă glas în timpul asediului de la Cetatea Cornului. Cel puţin acesta nu era tăinuit şi fusese auzit din cele mai vechi timpuri, pe multe câmpuri de luptă. Baruk khazâd! Khazâd aimênu! „Securi ale gnomilor! Gnomii sunt asupra voastră!”

Totuşi, numele lui Gimli însuşi ca şi numele celor din seminţia lui sunt de origine nordică (provin adică din limba omenească). Numele lor tainice şi „interne”, numele lor adevărate gnomii nu le-au dezvăluit nicicând nimănui din altă seminţie străină de a lor. Nici măcar pe morminte nu şi le gravează.

SFÂRŞIT